

KÄSITYÖ JA KULTTUURI KYLÄSSÄ

Wahren-opiston kurssitoiminnan kehittäminen Tammelaan

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

kevät, 2018

Marja-Leena Kangasniemi-Saari

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä, YAMK
Visamäki, Hämeenlinna

Tekijä	Marja-Leena Kangasniemi-Saari	Vuosi 2018
Työn nimi	KÄSITYÖ JA KULTTUURI KYLÄSSÄ Wahren-opiston kurssitoiminnan kehittäminen Tammelaan	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena on Wahren-opiston asiakaslähtöisen kurssi-toiminnan kehittäminen Tammelaan käsityön ja kulttuurin näkökulmasta. Tavoitteena oli hankkia tietoa asukkaiden vapaa-ajan harrastuksista ja toiveista sekä kehittää ehdotus toimintamalliksi hyödyntämään vuosit-taista kurssisuunnittelua Tammelan kylille. Opinnäytetyön lähtökohtana oli muutos Forssan kaupungin ja Tammelan kunnan väliseen sopimukseen tuottaa kansalaisopistopalveluita.

Opinnäytetyön tietoperustana hyödynnettiin asiakaslähtöisyyttä, palve-lumuotoilua, käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia, elinikäistä op-pimista, yhteisöllisyyttä, kylähyvinvointia ja kumppanuutta. Palvelumuo-toiluprosessia hyödynnettiin toimintamallin suunnittelussa. Opinnäytetyö on tehty triangulaarisella tutkimusotteella ja tutkimusaineisto kerättiin havainnoimalla, haastatteleamalla sekä kyselyiden avulla. Haastattelut tehtiin Tammelan kylät ry:n ja Susikkaan kyläyhdistyksen puheenjohtajal-le, Tammelan vapaa-aikasihteerille sekä Wahren-opiston päätoimiselle henkilökunnalle. Haastatteluiden sekä havainnoinnin avulla selvitettiin kansalaisopistotoimintaan vaikuttavia taustatekijöitä. Kyselyt toteutettiin sähköisesti Questback-ohjelmalla Tammelan kylien vakituisille asukkaille sekä vapaa-ajan asukkaille. Kyselyiden avulla selvitettiin kylien asukka-iden kiinnostus Wahren-opiston ainealueisiin sekä mitä kylien asukkaat haluaisivat harrastaa jatkossa.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi Wahren-opistolle ehdotus toimintamal-liksi asiakaslähtöiseen kurssisuunnitteluun sekä tietoa kurssisuunnitte-luun vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi tuloksena saatiin tietoa asiakkaiden toiveista, kiinnostavista aiheista yleisesti sekä kulttuurin ja käsityön näkö-kulmasta.

Avainsanat kansalaisopisto, asiakaslähtöisyys, palvelumuotoilu, toimintamalli, hyvin-vointi, käsityö, kulttuuri, elinikäinen oppiminen, kumppanuus, yhteistyö

Sivut 90 sivua, joista liitteitä 11 sivua

Promoting Wellbeing Through Culture and Art
Vismäki Campus, Hämeenlinna

Author	Marja-Leena Kangasniemi-Saari	Year 2018
Subject	CRAFTS AND CULTURE IN THE VILLAGE Development of the Wahren adult education centre's course activities in Tammela	

ABSTRACT

The aim of the thesis is to develop customer-oriented course activities of the Wahren adult education centre in Tammela from the point of view of crafts and culture. The aim was to develop a proposal as an operating model to utilize the annual course design for the villages of Tammela. The starting point of the thesis was a change in the agreement between the municipality of Forssa and the municipality of Tammela to provide civic residence services.

The focus of the thesis was based on customer orientation, service design, handicraft and cultural wellbeing, lifelong learning, communality, wellbeing and partnership. The service design process was utilized in the design of the operating model. The thesis is done with a triangular research article and the research material was collected by observing, interviewing and questionnaires. The interviews were conducted with the chairmen of the Tammela Village Association and the Village of Susikas, the Tammela Free Time Secretary and the full-time staff of the Wahren College. Through interviews and observation, background factors influencing civic activity were studied. Questionnaires were conducted electronically with the Questback program for permanent residents of Tammela villages and leisure residents. Surveys were used to investigate the interest of villagers in the materials of the Wahren adult education centre and what villagers would like to do in the future.

The result of this thesis was a proposal for Wahren adult education centre as a model for customer-oriented course planning and information on factors influencing the course design. In addition, information was gained from customers' wishes, subjects of interest in general and from the point of view of culture and crafts.

Keywords civic college, customer orientation, service design, business model, wellbeing, crafts, culture, lifelong learning, companionship, cooperation

Pages 90 pages including appendices 11 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Opinnäytetyön tavoite, rajaus ja tutkimuskysymykset.....	2
1.2	Tutkimusote.....	3
1.3	Tiedonkeruumenetelmät.....	4
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	6
2.1	Wahren-opisto.....	7
2.2	Tammelan kunnan alue ja kylät.....	9
2.3	Tammelan seudun toimintaa.....	10
3	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA	12
3.1	Käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset	13
3.2	Elinikäinen oppiminen	17
3.3	Yhteisöllisyys.....	19
3.3.1	Kylähyvinvointi.....	21
3.4	Kumppanuus toimijoiden välillä	22
3.5	Palvelumuotoiluprosessi.....	25
3.5.1	Määrittely ja asiakasymmärrys	25
3.5.2	Palvelun ideointi, konseptointi ja prototyyppi	26
3.5.3	Palvelutuotanto ja arviointi	27
3.5.4	Palvelumuotoilua Wahren-opiston kurssisuunnittelun toimintamalliin	28
4	TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY.....	30
4.1	Esitutkimus ja asiakasymmärryksen kasvattaminen.....	31
4.1.1	Yhteistyöstä elinvoimaa-Tammelan kumppanihakkeen iltamat 14.12.2016	31
4.1.2	Yhdistysilta 31.1.2017	34
4.1.3	Wahren-opiston päätoimisen henkilökunnan kuuleminen	34
4.2	Haastattelututkimuksen tulokset	35
4.2.1	Susikkaan kyläyhdistyksen puheenjohtajan haastattelu 6.6.2017.....	35
4.2.2	Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajan haastattelu 26.6.2017.....	37
4.2.3	Tammelan kunnan vapaa-aikasihteerin haastattelu 9.6.2017	38
4.3	Kyselytutkimuksen tulokset.....	39
4.3.1	Kyselyyn vastanneiden perustiedot	42
4.3.2	Kylien harrastustoiminta.....	44
4.3.3	Kylälaisten kurssitoiveet	49
4.3.4	Kurssisuunnitteluun vaikuttavat tekijät	56
4.3.5	Kyselytutkimuksen tulokset koskien lapsia	59
4.4	Kurssisuunnitteluun vaikuttavia muita tekijöitä	63
5	KURSSISUUNNITTELUN TOIMINTAMALLIEHDOTUS.....	67
6	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	71
	LÄHTEET	76

Liitteet

Liite 1	Tiedote kumppani-iltamiin
Liite 2	Kutsu kumppani-iltamiin
Liite 3	Kutsu yhdistysiltaan
Liite 4	Tiedote verkkokyselystä
Liite 5	Verkkokysely

1 JOHDANTO

”Kansalaisopistot ovat ainutlaatuinen instituutio, joka täydennyskouluttaa aikuisväestöä, sivistää, opettaa käden taitoja ja jolla on tärkeä sosiaalinen ulottuvuus” (Silveri 2017, 24). Kansalaisopistojen toiminta ulottuu koko maassa kaikkialle ja erityisesti kylien elävöittäjänä sillä on tärkeä rooli. Silverin (2017, 24) mukaan on äärettömän suuri merkitys sillä, että on jokin paikka, missä tuntee kuuluvansa joukkoon ja missä voi solmia uusia ystävyys-suhteita ja luoda verkostoja. Sosiaalinen vuorovaikutus lisää itsetuottamusta sekä psyykkistä että fyysistä hyvinvointia. Ihmisten elämänvaiheet vaihtelevat koko elämän ajan. Joskus voi tulla eteen tilanteita, jossa ajautuu yksinäisyyteen. Kansalaisopisto on luonteva paikka kontakteihin esimerkiksi eläköitymisvaiheessa tai jäädessä jostakin syystä yksin.

Wahren-opisto on vapaan sivistystyön oppilaitos eli kansalaisopisto, jonka tärkeimpänä toimintana on vapaa-ajan kurssien järjestäminen Forssaan ja Tammelaan. Wahren-opiston toiminta muuttui syksyn 2017 aikana. Tammelan kunta on aiemmin ostanut kansalaisopistopalvelut Forssan kaupungin Wahren-opistolta, mutta koska sopimus oli aikansa elänyt ja sisältö ei enää vastannut tätä päivää, sopimus haluttiin uusiksi. Tammelan kunnanhallitus hyväksyi jo syksyllä 2016 Forssan kaupungin ehdotuksen osaomistajuudesta ja Forssan kaupunginhallitus hyväksyi sopimuksen keväällä 2017, jonka seurauksena Tammelan kunnan puolella opetus lisääntyy tuntuvasti. Jatkossa kurssijakoa tullaan miettimään kunnan asiakaspohjalta.

Koska kuntien välinen sopimus muutettiin ja opetustunnit tulevat lisääntymään Tammelassa, katsoin tarpeelliseksi tutkia mitä Tammelan kunnan asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat haluavat harrastaa ja tuoda tutkimustiedon Wahren-opiston henkilökunnalle. Wahren-opiston tekstiilitöiden suunnittelijaopettajana, oli luontevaa ottaa näkökulma kulttuurista ja käsitöistä. Jotta asiakaslähtöistä kurssisuunnittelua olisi jatkossa helpompi toteuttaa, katsoin tarpeelliseksi tehdä ehdotuksen toimintamalliksi. Tutkimuksessani painottuu käsityön ja kulttuurin merkitys, mutta oli hyödyllistä kartoittaa samalla myös muiden opistomme ainealueitten kiinnostusta.

Opinnäytetyöni on jatkoa aikaisemmille kansalaisopistotoimintaa kehittäville tutkimuksilleni. Olen tutkinut kasvatustieteen proseminarityönä kansalais- ja työväenopistojen tuntiopettajien koulutusta ja koulutuksen tarvetta. Olen tehnyt AMK-opinnäytetyönä Kuopion muotoiluakatemiassa, Savonia ammattikorkeakoulussa Forssan aikuisopiston (nykyinen Wahren-opisto) tekstiiliosaston tulevaisuuden toimintamallin. Tämän

YAMK-opinnäytetyön tarkoitus on kehittää kurssitoimintaa Tammelan kunnan alueelle palvelumuotoilumenetelmää hyödyntäen.

1.1 Opinnäytetyön tavoite, rajaus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on havainnoinnin, haastattelujen ja kyselyiden avulla tehdä palvelumuotoilumenetelmää hyödyntäen toimintamalliehdotus kurssisuunnittelun tueksi sekä selvittää kurssisuunnitteluun vaikuttavia taustoja. Tavoitteena on saada Tammelan toiminnallisten kylien eli kyläsuunnitelman tehneiden kylien asukkaiden toiveet kuuluiksi siitä, mitä he jatkossa kursseilta toivovat ja mitä Wahren-opisto voisi heille tarjota. Tutkimuksen ja toimintamalliehdotuksen avulla saadaan aikaiseksi parempi kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sekä tyytyväiset asiakkaat. Toimintamalliehdotuksen on tarkoitus toimia vuosittain helpottamaan asiakaslähtöistä kurssisuunnittelua. Opinnäytetyössä käytän Wahren-opiston opiskelijoista ja muuhun toimintaan osallistuvista henkilöistä myös sanaa asiakas. Asiakas on samalla Wahren-opiston palveluiden käyttäjä.

Onnistunut kurssisuunnittelu kylille vaatii taustaselvityksiä. Tavoitteena on kartoittaa kursseille sopivat tilat ja välineet sekä kylien olemassa olevia vahvuuksia. Tavoitteena on selvittää esimerkiksi kuinka monta kilometriä kyläläiset ovat valmiita kulkemaan harrastuksen pariin, kurssien sopiva pituus ja mihin ajankohtaan kurssit olisi sopivinta järjestää. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu elinikäisestä oppimisesta, yhteisöllisyydestä kylissä, käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista, kumppanuudesta sekä palvelumuotoilusta.

Tammelassa on 28 maarekisteröityä kylää. Suurimmassa osassa kylistä ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaistakaan järjestää kurssitoimintaa. Tutkimukseeni rajasin mukaan kaksitoista Tammelan toiminnallista kylää: Hykkilä-Lunkaa, Kaukjärvi, Letku, Liesjärvi, Patakangas, Porras-Ojainen, Riihivalkaman alueen kylät, Saari-Kaukola, Sukula, Susikas, Tammelan kirkonkylä, Teuro-Kuuslammi ja Torro. Riihivalkaman alueen kyliin kuuluvat Riihivalkaman lisäksi Kallio ja Sukula. Tammelan kirkonkylän alueeseen kuuluvat Kirstilä-Kytö. Nämä kaksitoista kylää ovat toiminnallisia, kyläsuunnitelman tehneitä kyliä. Sen tärkeimpänä tavoitteena on nostaa esiin Tammelan kylien yhteiset kehittämistarpeet (Tammelan Kylät Ry n.d.)

Opinnäytetyössä näkökulma on käsityössä ja kulttuurissa, mutta selvitän rajallisesti myös muiden ainealueiden kiinnostusta. Kulttuuri on laaja käsite ja opinnäytetyössä kulttuuri liittyy keskeisesti käden taitoihin.

Tutkimusongelma:

- Wahren-opisto ei tiedä mitä kursseja Tammelan kylien asukkaat toivovat ja mitä valmiuksia kylillä on niiden järjestämiseen.

Keskeiset tutkimuskysymykset:

- Miten Tammelan kylien asukkaiden kurssitoiveet tulevat kuulluiksi?
- Miten Wahren-opiston kurssi-ideat tuodaan kylien asukkaiden tietoisuuteen?
- Minkälainen on toimintamalli asiakaslähtöiseen kurssisuunniteluun Tammelan kylille?
- Mitkä asiat vaikuttavat kurssien järjestämiseen?

1.2 Tutkimusote

Opinnäytetyö on triangulaarinen kehittämispainotteinen toimintatutkimus. Tyypillisesti tutkimusmenetelmät jaotellaan tyypillisesti laadullisiin ja määrällisiin menetelmiin. Näiden yhdistelemistä kutsutaan triangulaatioksi. Triangulaatio tarkoittaa aineistojen tai analyysimenetelmien yhdistämistä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindholm-Yläne, Paavilainen 2011, 47.)

Toimintatutkimus ei ole tutkimusta toiminnasta vaan tutkimusta toiminnan sisällä toiminnan kehittämistä varten. Tutkija ei ole ulkopuolinen, vaan hän on tutkimusprosessissa aktiivinen muutokseen tähtäävä osallistuja. Toimintatutkimus lähtee ajatuksesta, että teoria on sisällä käytännössä ja päinvastoin. Toimintatutkimus on ollut erityisen suosittua koulutuksen ja kasvatuksen alalla. Siinä ei tavoitella tietoa vain tietämisen vuoksi vaan sellaista tietoa, jonka avulla voidaan parantaa toimintatapoja. (Heikkinen 2015, 205, 209.) Toimintatutkimuksen lähtökohtana on jokin ongelma tai kehittämistehtävä, johon vastaamiseksi tutkimus toteutetaan. Tutkimus on osa ratkaisemisen tai kehittämisen prosessia. Toimintatutkimukselle on tyypillistä se, ettei ongelmassa tai kehittämistehtävässä ole kyse pelkästään tiedollisesta tai loogisesta ongelmasta vaan ihmis-yhteisön toiminnasta, toimintatavoista tai yhteistyöstä. Tutkimus perustuu tutkimuskumppanuuden ideaan eli siihen, että tutkittavat myös vaikuttavat aktiivisesti toimintatutkimuksen valintoihin. (Ronkainen ym. 2011, 69.)

Yhtymäkohtia toimintatutkimukseen löytyy kehittämistutkimuksista. Kehittämistutkimus kuten toimintatutkimuskin pyrkii muutokseen (Kananen 2014, 58). Kehittämistutkimuksesta käytetään toisinaan käsitteitä suunnittelututkimus tai design-tutkimus. Kiviniemi (2015, 220, 222) on perehtynyt suunnittelututkimukseen opetuslalla ja hän luonnehtii kasvatusteellisen design-tutkimuksen erityispiirteitä seuraavasti:

1. Lähtökohtana on käytäntöä kehittävien suunnitteluperiaatteiden ja toimintamallien kehittäminen.
2. Tutkimuksellinen kehitystyö perustuu opetuksen ja kasvatuksen käytäntöjen sekä niitä suuntaavien teoreettisten näkemysten kehittämiseen.
3. Kehittämistyö on iteratiivista ja syklistä: kehitettäviä innovaatioita ja niihin liittyvien toimintamallien ja suunnitteluperiaatteiden toimivuutta jatkuvasti arvioivaa.
4. Tutkimus on tavallisesti luonteeltaan monimenetelmällistä.

5. Tutkimukselle on ominaista kehittämiskumppanuus asiantuntijoiden, tutkijoiden ja käytännön toimijoiden kesken.
6. Tutkimus on kontekstuaalista ja tutkimuksen tuloksia kuvataan suhteessa kehittämisprosessin olosuhteisiin.

1.3 Tiedonkeruumenetelmät

Tiedonkeruumenetelmiksi valitsin kyselymenetelmän sekä haastattelumenetelmän, tilastot sekä muun verkosta kerätyn aineiston kurssisuunnitteluun vaikuttavista tekijöistä Wahren-opistolle. Asiakasymmärrystä tavoittelin erilaisissa kohderyhmää kokoavissa tilaisuuksissa, joissa keräsin aineistoa keskustelemalla, havainnoimalla ja dokumentoimalla.

Kyselytutkimuksen toteutuksessa käytin Tammelan kunnan käytössä olevaa questback-verkkokyselyohjelmaa. Kyselyt olivat strukturoituja ja suunnattu kylien vakituksille ja vapaa-ajan asukkaille. Haastattelukysymykset olivat puolistrukturoituja ja suunnattu kyläyhteisöjen puheenjohtajille, Tammelan vapaa-aikasihteerille ja Wahren-opiston päätoimiselle henkilökunnalle. Kyselytutkimuksen toteutin verkossa sekä osittain perinteisesti paperisilla kyselyillä. Otantamenetelmänä käytin harkinnanvaraisista näytettä.

Tutkimuksen kohteena olevat perusjoukkoa pienemmät havaintoyksikköjoukot voidaan jakaa otoksiin ja näytteisiin. Näytteessä havaintoyksikköjen valinta on harkinnanvaraista, eikä havaintoyksikköjen todennäköisyyttä tulla valituksi tiedetä. Usein määrällisessä tutkimuksessa suositaan otosaineistoja, koska niiden avulla pystytään tekemään paremmin tilastollisia yleistyksiä pääjoukkoon. Jos tutkittavalla ei ole tietoa kaikista havaintoyksiköistä ja satunnainen valinta perusjoukosta on mahdotonta, on tyydyttävä harkinnanvaraiseen näytteeseen. (KvantiMOTV 2003.) Tässä opinnäytetyössä päädyin näytteeseen, koska havaintoyksiköt olivat harkinnanvaraisia.

Vehkalahden (2008, 13) mukaan kyselytutkimus on enimmäkseen määrällistä tutkimusta, jossa sovelletaan tilastollisia menetelmiä. Kyselyaineisto koostuu pääosin mitatuista luvuista ja numeroista, sillä vaikka kysymykset esitetään sanallisesti, niin vastaukset ilmaistaan numeerisesti. Usein käsitetään, että määrällisellä tutkimusotteella tavoitellaan yleiskäsityksiä ja laadullisella menetelmällä paneudutaan yksityiskohtiin, mutta tutkimusote ei välttämättä ratkaise kaikkea. Samassa tutkimuksessa voidaan hyödyntää molempia lähestymistapoja. Sanallisia vastauksia voi olla parempi analysoida laadullisilla menetelmillä, mutta saatuja tuloksia voi tiivistäen esittää määrällisillä menetelmillä.

Verkkokyselyllä on omat etunsa, mutta myös rajoitteensa. Kyselyllä voidaan tavoittaa sellaisia kohderyhmiä, joita ei muuten tavoitettaisi esimerkiksi asuinpaikkansa vuoksi. Verkkokysely mahdollistaa kansainväliset

tutkimukset ja tiedonkeruu on nopeaa. Verkko tarjoaa myös kustannussäästöjä. Kuluja ei synny puheluista, matkakuluista eikä postikuluista. Rajoittavina tekijöinä ovat internet-yhteyden puute, tulosten luotettavuus eli edustavuus sekä se, että vastausprosentit jäävät usein alhaisiksi. (Kananen 2014, 156.)

Vallin (2015, 48-49) mukaan yksi verkkokyselyistä saatava hyöty perinteiseen paperikyselyyn verrattuna on tutkijan oman työmäärän väheneminen. Sähköinen aineisto on valmiiksi siinä muodossa, kun vastaajat ovat vastanneet ja virhemarginaalin määrä tietoja syötettäessä samalla vähenee. Sähköisten kyselyiden soveltuvuus vaihtelee sukupuolen, iän, koulutuksen ja teknisen laitteen omistamisen mukaan. Harkinnanvaraista on sopiiko kohderyhmälle paremmin verkko- kuin paperikysely.

Haastattelut ovat tärkeitä käyttäjätiedon hankkimisessa. Sen vahvuus on siinä, että ihmisten tekemisistä on vaikea saada kuvaa ilman, että he kertovat omia tulkintojaan ja toimiansa taustoja. Haastatteluilla voidaan kartoittaa käyttäjiä sekä käyttöä usealta eri kantilta. Yksinkertaisen haastattelun vahvuuksina voidaan pitää sitä, että sillä saadaan tietoa kaikista käyttäjiä ja käyttöä koskevista alueista ja on helposti toteutettavissa ja mukautettavissa moniin tilanteisiin. Suurin vaara on johdattelevat kysymykset. (Hyysalo 2006, 117, 119.)

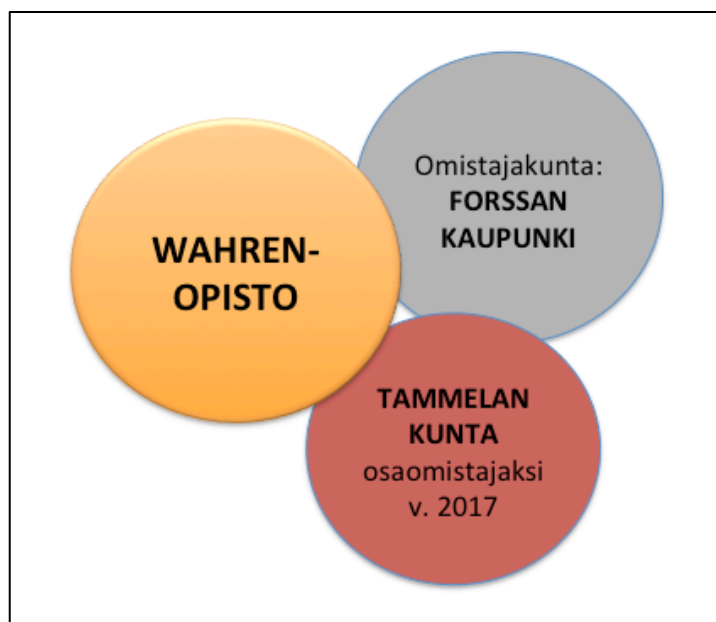
Strukturoitu haastattelu on käytännössä sama asia kuin kysely muutettuna haastatteluksi (Hyysalo, 2006, 123). Strukturoitu haastattelu on haastattelumuoto, mikä tarkoittaa kyselylomakkeen täyttämistä ohjatusti. Puolistrukturoitu haastattelu toimii niin, että kaikille haastateltaville esitetään samat tai lähes samat kysymykset samassa järjestyksessä. Täysin yhtenäistä määrittystä puolistrukturoitujen haastattelujen toteutuksessa ei ole olemassa. Toisinaan puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan käyttää nimitystä teemahaastattelu. Esimerkiksi jos siinä esitetään tarkkoja kysymyksiä tietyistä teemoista, muttei välttämättä käytetä samoja kysymyksiä kaikkien haastateltavien kanssa. (KvaliMOTV n.d.)

Havainnointi on ihmisten toimien seuraamista heidän omissa ympäristöissään. Havainnoija seuraa, mitä toimia käyttäjien työssä tai vapaaajassa tapahtuu, miksi he tekevät tiettyjä asioita, mistä heidän ympäristönsä koostuu ja miltä se tuntuu. Tavoitteena on muodostaa käsitys siitä, minkälaisessa ihmisten, heidän tekemistensä ja esineiden muodostamassa kokonaisuudessa suunniteltavaa tuotetta tullaan käyttämään. Havainnoinnin vaarana on liian nopea yleistäminen ja virhetulkinnat. Rajoitteena on se, että kaikkea ei voi suoraan havaita. Käyttöympäristön ymmärrystä on usein vaikea sanallistaa tai mitata. (Hyysalo 2006, 100, 102.)

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Luvussa kaksi esittelen opinnäytetyön lähtökohdan eli kuntien välisen sopimuksen muutoksen, kuvaan Wahren-opiston toimintaa ja rakennetta sekä Tammelan kunnan aluetta. Lisäksi tuon esille Tammelan keskeisiä nykyisiä hankkeita ja kuvaan alueella toimivaa kulttuuriyhdistys Kuvion toimintaa.

Opinnäytetyön lähtökohtana on muutos Forssan kaupungin ja Tammelan kunnan väliseen sopimukseen tuottaa kansalaisopistopalveluja. Aikaisemmin Tammelan kunta on ostanut palvelut Forssan kaupungin ylläpitämältä kansalaisopistolta, Wahren-opistolta. Aikaisempi sopimus oli vanha ja epäedullinen Tammelan kunnalle, joten sopimuksen tarkastaminen oli ajankohtaista. Sen seurauksena asianomaiset lähtivät miettimään voisiko Tammelasta tulla Wahren-opiston toinen omistaja. Tammelan kunnanhallitus hyväksyi jo syksyllä 2016 Forssan kaupungin ehdotuksen osaomistajuudesta ja Forssan kaupunginhallitus hyväksyi sopimuksen keväällä 2017. Muutos sopimukseen tarkoitti sitä, että Elokuun 2017 alusta lähtien Tammelan kunta on Wahren-opiston osaomistaja (kuva 1) ja jatkossa kursseja tullaan suunnittelemaan kuntien asukas pohjalta. Käytännössä opetustunnit lisääntyivät elokuun 2017 alusta lähtien Tammelan kunnassa. Elokuun 2017 alkuun saakka valtion myöntämät avustukset eli valtionosuudet kansalaisopistotoimintaan myönnettiin pelkästään Forssan kaupungille, mutta jatkossa valtionosuuksia voi hakea myös Tammelan kunta.

Kuva 1. Tammelan kunta osaomistajaksi.

Esitin opinnäytetyön aiheen esimiehelleni, rehtori Jukka Nummelinille ja hän koki aiheen hyödyttäväksi Wahren-opiston kurssisuunnittelua. Aluksi sovin kokouksen myös Tammelan kunnan sivistystoimenjohtajan Mari Haapasen, vapaa-aikasihteerin Päivi Klemelän ja Tammelan Kylät ry:n puheenjohtajan Eija Laineen kanssa. Kerroin opinnäytetyön aiheen, mitä olen tutkimassa ja mihin kysymyksiin haen vastauksia. Sovimme tulevasta yhteistyöstä opinnäytetyön suhteen ja siitä, että olen käytettävissä erilaisissa kuntalaisia kokoavissa tilaisuuksissa. Myös Tammelan kunnanjohtaja Kalle Larsson näki tutkimukseni positiivisessa valossa.

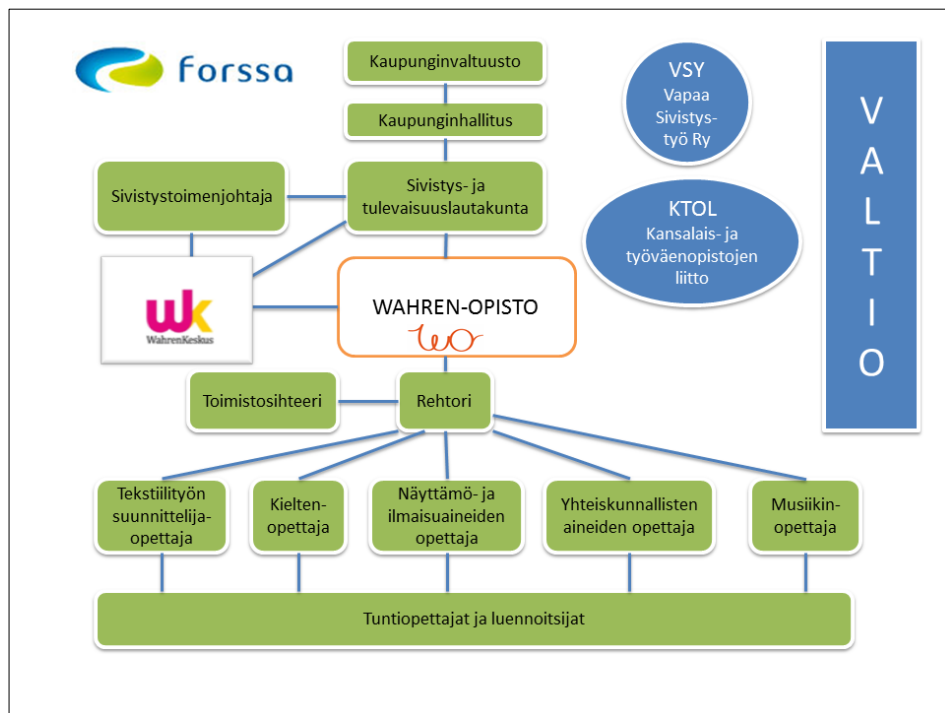
2.1 Wahren-opisto

Wahren-opisto on vapaan sivistystyön oppilaitos eli kansalaisopisto, jonka merkittävänä tehtävänä on tuottaa käyttäjille hyvinvointia, opettaa uusia asioita, toimia sosiaalisena verkostona, luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta, edistää tasa-arvoa ja toimia kumppanina. Vapaan sivistystyön keskeisiä tunnuspiirteitä ovat vapaus, vapaaehtoisuus, omaehtoinen tehtävähaku, helppo saavutettavuus ja matala kynnys osallistua. Toiminnan sisältö määräytyy oleellisesti kansalaisten alati kehittyvistä tarpeista ja toiveista. Parhaimmillaan vapaan sivistystyön oppilaitokset toimivat myös pedagogisina uudistajina ja luovat omien perinteiden pohjalta uutta opetajuutta.

Wahren-opiston toimintaa ohjaavat arvot. Vapaa sivistystyö tukee elinikäistä oppimista ja sen Suomessa omaksuttuja laaja-alaisia tavoitteita. Persoonallisuuden monipuolisuutta kehitetään tiedollisten, taiteellisten, elämän- ja maailmankatsomuksellisten sekä käden taidon ja ilmaisun opinnoilla. Kansalaisyhteiskuntaa vahvistetaan järjestämällä yhteisöjen, yhdistysten ja kansalaisjärjestöjen opinto- ja sivistyspalvelut. Demokrati-aa ja sen arvoja vahvistetaan tukemalla itsenäisen, yhteistyökykyisen ja arviointikykyisen ihmisen kasvua. Hyvinvointi kuuluu kaikille varallisuudesta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Toiminta tähtää henkiseen hyvinvointiin ja elinikäiseen oppimiseen. Opetusta järjestetään alle kouluikäisistä aina ikäihmisiin saakka. (Wahren-opiston toiminta-ajatus.)

Wahren-opisto sijaitsee Forssan kaupungissa ja sen toiminta-alue ulottuu Kojjärven alueen kyliin ja Tammelan kyliin. Wahren-opistossa on päätoimista henkilökuntaa yhteensä 6,5 henkilöä: rehtori, toimistosihteerä, tekstiilityön suunnittelijaopettaja, kielten opettaja, yhteiskunnallisten aineiden opettaja, näyttämö- ja ilmaisuaineiden opettaja sekä puolikas virka musiikin opetuksessa (kuva 2). Puolikas virka on yhteinen musiikkiopiston kanssa. Jokioisten kunta ostaa rehtorin palvelut Forssan kaupungilta eli rehtori hoitaa 40 % työajastaan Jokiläänin kansalaisopiston rehtorin tehtäviä. Lisäksi Wahren-opistolla on vuosittain n. 50-60 tuntiopettajaa. Wahren-opisto kuuluu Forssan kaupunkiin ja Wahren-keskukseen yhdessä museon, kuvataidekoulun, musiikkiopiston ja kirjaston kanssa. Päätös- tentekoa ohjaa sivistys- ja tulevaisuuslautakunta ja toimintaa ohjaa kan-

salais- ja työväenopistojen liitto. Valtio ja kunta kustantavat yhdessä toiminnan, johon asiakkaat osallistuvat maksamalla kurssimaksut.

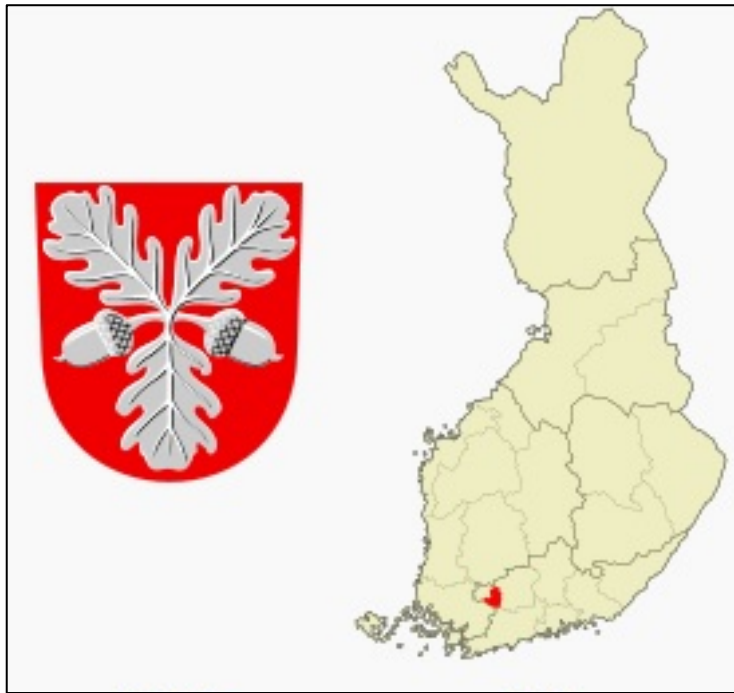

Kuva 2. Wahren-opiston organisaatorakenne.

Wahren-opiston toiminta on pääasiallisesti kurssitoimintaa, unohtamatta maksupalvelukoulutusta, avoimen yliopiston koulutusta, taiteen perusopetusta, luentoja, retkiä, matkoja sekä kielitutkintoja. Yhteistyötä tehdään Hämeen kesäyliopiston kanssa toteuttamalla avointa yliopistokoulutusta. Maksupalvelukoulutusta sovelletaan tarpeen ja kysynnän mukaan erilaisille ryhmille, kuten työyhteisöille. Tärkeä palvelu maahanmuuttajille on kielitutkintojen antamisoikeus. Ainealueet, joista opetusta järjestetään ovat: avoin yliopisto, esittävä taide ja kirjallisuus, historia, yhteiskunta ja talous, kielet, kuvataiteet ja muotoilu, käden taidot, musiikki, muu yleissivistävä koulutus, psykologia ja kasvatusta, taiteen perusopetus, tanssi ja liikunta, terveydenhoito ja tietotekniikka. Wahren-opistossa annetaan opetusta myös erityisryhmille, esimerkiksi kehitysvammaisille, kuntouttavan työtoiminnan piirissä oleville henkilöille, mielenterveyskuntoutujille sekä erilaisten yhdistyksen jäsenille. Toiminta ja kohteet vaihtelevat vuosittain ja usein toiminta on painottunut taiteeseen, käsityöhön ja muuhun kulttuuritoimintaan. Kansalaisopistot pitävät osallistumiskynnyksen matalana huolehtien siitä, että kurssien hinnat pysyvät kohtuullisina. Tukea kurssimaksuihin voi saada opetushallituksen vuosittain myöntämistä opintoharjoittelijavastuksista ja sosiaalitoimesta. Lisäksi erilaiset projektit mahdollistavat osallistumaan kursseille edullisemmin tai jopa ilmaiseksi.

2.2 Tammelan kunnan alue ja kylät

Tammelan kunta sijaitsee Etelä-Suomen läänin luoteisosassa (kuva 3). Sen keskustasta on matkaa Forssan keskustaan 8 km, Hämeenlinnaan 48 km, Helsinkiin, Turkuun ja Tampereelle n. 100 km. Asukkaita Tammelassa on ennakkotiedon 31.12.2015 perusteella 6281 asukasta. Tammelan vahvuuksiin kuuluvat upean luonnon lisäksi mm. kunnioitusta herättävä historia ja runsas kulttuuriperinne. (Tammelan kunta 2016, 4-5.)

Kuva 3. Tammelan sijainti kartalla (Svala & Joutsu 2017).

Tammelassa on Tammelan kylien puheenjohtajan, Eija Laineen (26.6.2017) mukaan kyläsuunnitelman tehneitä eli toiminnallisia kyliä 12 ja lähes kaikissa kylissä toimii vireä kyläyhdistys (kuva 4). Tilastokeskuksen (20.11.2006) mukaan Tammelan toiminnallisen kyläaluejaon muodostavat 15 ja Tammelan kunnan mukaan 13 toiminnallista kylää. Maarekisteröityjä kyliä on 28. Kylätoimintayhdistysten yhteistyöfoorumina toimii Tammelan kylät ry. Sen tarkoituksena on kehittää kylä- ja asukastoimintaa sekä edistää kotiseututyötä. Yhdistyksen tavoitteena on edistää kylätoimintayhdistysten yhteistyötä, toimia kylätoimintayhdistysten yhteistyöelimenä, kylä- ja asukastoiminnan yhteistyöelimenä ja edunvalvojana ja kotiseututyön tekijänä. (Tammelan kunta 2017.)

Kuva 4. Tammelan kyläyhteisöt (Tammelan Kylät Ry n.d.).

Tammelan kylät ry:n jäseniä ovat vuoden 2017 alussa:

- Letkun maamiessseura ry/ kylätoimikunta
- Liesjärven kyläyhdistys ry
- Patakankaan nuorisoseura ry
- Portaan-Ojaisten kyläyhdistys ry
- Riihivalkaman koulualueen kylät ry
- Susikkaan kyläyhteisö ry
- Tammelan vapaa-ajan asukkaat ry
- Kaukjärven vanhempainyhdistys ry
- Tammelan Omakotiyhdistys ry
- Torro Seura ry (Tammelan Kylät Ry n.d.)

Wahren-opistolla on jo kurssitoimintaa useammassa Tammelan alueen kylässä. Lähes kaikki kurssit ovat tähän asti olleet käden taitojen kursseja.

2.3 Tammelan seudun toimintaa

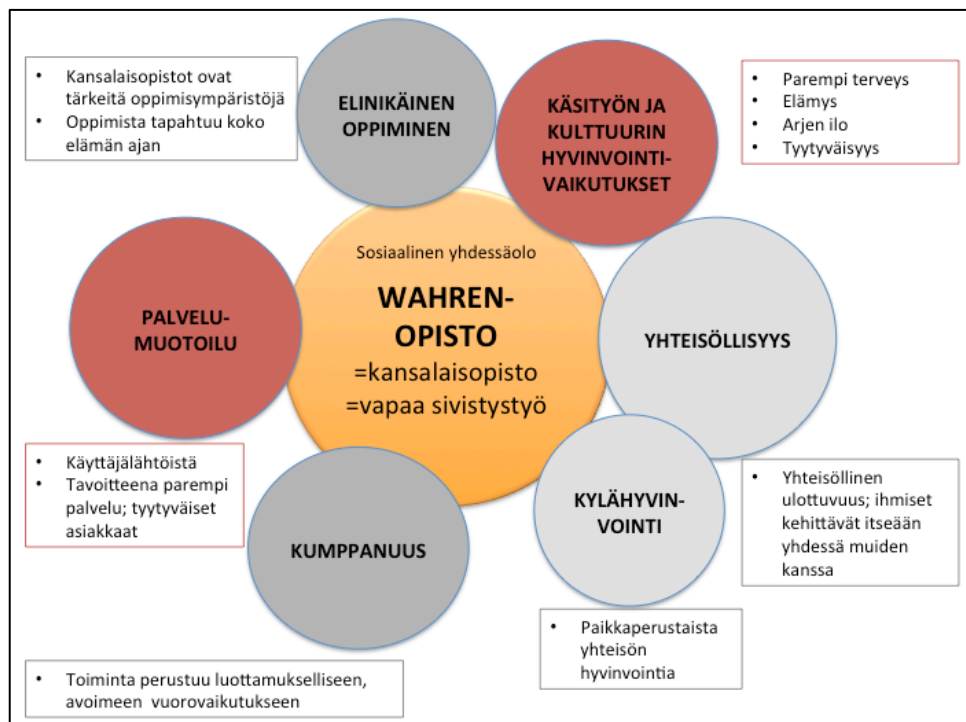
Tammelan kylien asukkaat ovat aktiivisia ja haluavat kehittää elinympäristöjään ja palveluitaan vastaamaan asiakkaiden tarpeita ja helpottamaan arjen toimintoja. ”Yhteistyöstä elinvoimaa - Tammelan kumppanihanke” (1.11.2016-31.12.2018) on Tammelan Kylät ry:n Leader-hanke, jonka tar-

koituksena on kehittää kyläpalveluita kumppanuuden avulla ja viedä asioita käytäntöön. Hanke toteuttaa laajasti sekä Tammelan kyläohjelmaa, että paikallisen toimintaryhmän, LounaPlussa ry:n ”Luonnollisesti Lounais-Hämeessä”-kehittämisstrategiaa. Hankkeen rahoitus tulee Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta LounaPlussa ry:n kautta. Yhteistyökumppanina ja tukena kyläpalveluiden kehittämisessä ja kumppaneiden löytämisessä toimii Hämeen Kylät ry:n maakunnallinen hanke ”Omalta kylältä Hämeessä” (1.8.2016-31.7.2019). Hankkeen rahoittaa ELY-keskuksen maaseutuohjelma ja alueen kunnat. Hankkeiden avulla saadaan kylien palvelut entistä näkyvimmiksi ja asiakkaat tietoisemmiksi kylien palveluista. Wahren-opiston toimijana olen ollut mukana Tammelan kumppanihakkeessa. ”Yhteistyöstä elinvoimaa - Tammelan kumppanihakkeesta” vastaa Tammelan Kylät ry:n puheenjohtaja Eija Laine ja Hämeen Kylät ry:n maakunnallisesta ”Omalta kylältä Hämeessä”-hankkeesta vastaa Hämeen kylät ry:n kyläasiamies Elina Leppänen.

Tammela on mukana kehittämässä myös Kulttuuriyhdistys Kuvio, joka on Wahren-opiston yhteistyökumppani. Kuvio on yhteistyöverkosto, joka vahvistaa jäsentensä toimintaedellytyksiä kulttuurialalla ja kulttuurin asemaa ihmisten jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja elinkeinoelämässä (Kulttuuriyhdistys Kuvio). Kuvio toimii myös Forssan seudulla ja Tammelan kunnan alueella. Sen toimialueeseen kuuluvat Hämeessä Ypäjä, Humppila, Jokioinen, Forssa ja Tammela, Varsinais-Suomessa Oripää, Loimaa, Koski TL ja Somero, Pirkanmaalla Urjala ja Punkalaidun. Toiminnasta vastaa kulttuurituottaja Minna Lehtola. Keskeisenä tarkoituksena on kulttuuripalveluiden tuottaminen ja vahvistaminen toiminta-alueelle ja tässä tarkoituksessa Wahren-opisto toimii kulttuuriyhdistys Kuvion yhteistyökumppanina.

3 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA

Luvussa kolme selvitän käsitteitä, jotka liittyvät keskeisesti kansalaisopistotoimintaan. Käsittelen käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia ihmisten hyvinvointiin, elinikäisen oppimisen käsitettä, yhteisöllisyyden merkitystä osana kylähyvinvointia sekä kumppanuutta. Lisäksi avaan palvelumuotoiluprosessia yleisesti ja miten sovellan sitä kurssisuunnittelu-prosessin toimintamalliin. Palvelumuotoilulla pyrin parempaan asiakaspalveluun ja keskeisenä käsitteenä on asiakaslähtöisyys. Kuvassa 5 on opinnäytetyön teoreettinen viitekehys.

Kuva 5. Teoreettinen viitekehys.

Vapaassa sivistystyössä toteutuu aktiivinen kansalaisuus. Oppilaitosten koulutus- ja harrastustarjonta rikkoo kaikki luovuuden rajat, niin monipuolista se on. Tarjonnasta huolehtivat opettajat, koulutussuunnittelijat, rehtorit sekä valtionosuusjärjestelmä. Kun ihmiset voivat toteuttaa itseään ja harrastaa mieluisia asioita, he elävät onnellisempina. Tämä vaikuttaa suoraan henkiseen vireyteen, fyysiseen terveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Elämänlaadun paraneminen hyödyttää koko yhteiskuntaa. Suoranaiset vaikutukset ovat huomattavat: terveys- ja sosiaalikulut pienenevät, sosiaalinen pääoma vahvistuu, työelämä ja tuottavuus kohenevat. Tästä johtopäätöksenä voidaan todeta, että valtion ja kuntien kannattaisi tukea vapaata sivistystyötä aiempaa enemmän, koska sijoitettu euro vähentää yhteiskunnan kuluja ja parantaisi talouselämän tuottavuutta. Kansalaisjärjestöjen ja nuorisotyön toiminnot tuottavat neljä- kuusinkertaisen pa-

noksen sijoitettuun euroon nähden, vapaa sivistystyö tuottaa oletettavasti saman hyödyn kustannusten alenemisen kautta. (Harju 2013, 145.)

Ihminen on neljän älykkyyden psykofyysinen kokonaisuus. Näiden neljän osan tulee olla tasapainossa keskenään, jotta ihminen voi hyvin. Ihmisen fyysiseen älykkyyteen kuuluvat esimerkiksi rentoutumisen ja hengittämisen taidot, kyky sietää ja käsitellä tilapäistä stressiä sekä taito ylläpitää riittävää fyysistä kuntoa työntekoa ja elämää varten. Tunneälykkyys ohjaa ihmisen käyttäytymistä sosiaalisissa tilanteissa ja tuottaa tarvittavat valmiudet tasapainoiseen elämään erilaisissa yhteisöissä. Järkiälykkyyden avulla opitaan tarvittavia uusia asioita. Henkiälykkyys taas tuottaa luovuutta ja kykyä kokea elämä mielekkääksi ja elämisen arvoiseksi. Vapaan sivistystyön hienous on siinä, että koko maan kattavissa oppilaitoksissa opiskelemalla tai osallistumalla oppilaitosten erilaisiin aktiviteetteihin voi kehittää kaikkia neljää intelligenssin ulottuvuutta. Tällä tavoin ihminen aktivoituu kokonaisvaltaisesti ja hänen fyysinen, henkinen, sosiaalinen ja kulttuurinen hyvinvointi lisääntyvät. Oppilaitosten koulutus- ja harrastustarjontaa pidetään hyvänä ja se vastaa hyvin ihmisten toiveisiin ja tarpeisiin. Oppilaitosten kannattaisi panostaa enemmän erikoistumiseen, eikä kilpailla samankaltaisen tarjonnan kanssa keskenään. (Harju 2013, 145-146.)

3.1 Käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset

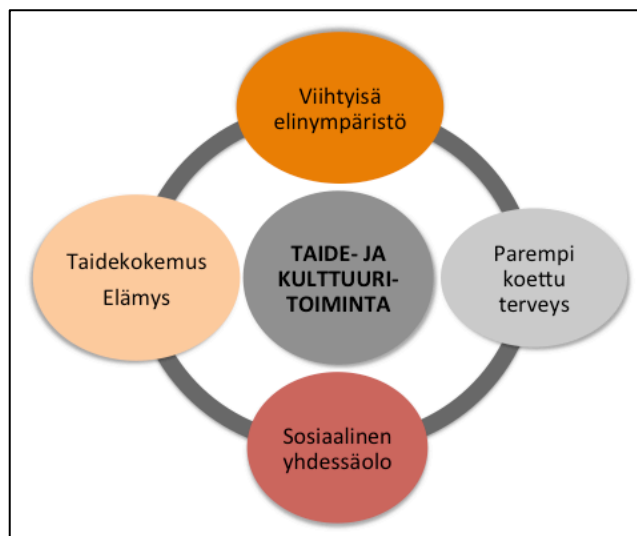
Käsityö ja kulttuuri liittyvät vahvasti vapaaseen sivistystyöhön ja kansalaisopistotoimintaan. Käsityöaiheisia kursseja tarjotaan kansalaisopistoissa valtakunnallisesti paljon. Tutkimuksessani painottuu näiden asioiden merkitys kyläläisille.

Kulttuuria on eri aikoina ja yhä edelleenkin määritelty monin tavoin. Karkeasti määritelmät voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäisen näkemyksen mukaan kulttuuri on opiskeltua ja nojautuu tietoihin ja taiteelliseen luovuuteen. Toisen näkemyksen mukaan kulttuuri ymmärretään sosialisatioprosessin kautta saavutettuna elämisen, tekemisen ja ajattelun tyylinä ja tapana. Eri kansoilla ja yhteisöillä on oma kulttuurinsa, joka heijastaa yhteisön omaa elämäntapaa. Kolmannen käsityksen mukaan kulttuuri ilmenee sekä yhteisöllisenä että persoonallisena kohtalon luomisena. Kulttuuri on siis ihmisen persoonallisen elämän kokonaisuus, ei mikään erillinen tietämisen sektori. (Kurki 2006, 147.)

Friskin ja Tulkin (2005, 6) mukaan kulttuurin käsitteen voi määritellä monesta eri lähtökohdasta. Arkikielessä käsitettä käytetään usein taidesanan synonyyminä, jolloin se sisältää sekä perinteisemmät taidemuodot, että modernimmat taidelajit. Kulttuurin käsite on kuitenkin taidetta monitahoisempi sillä sen katsotaan tarkoittavan kaikkea ihmisen toimintaa. Kun jokin ihmisryhmä toimii ympäristössään ja ymmärtää sen yhtenäisesti, sen voidaan sanoa muodostavan oman kulttuuriryhmänsä. Tällöin

määrittely voi perustua historialliseen, normatiiviseen tai kulttuurin henkisiin arvoihin. Laajasti kulttuuria voidaan määritellä esimerkiksi uskonnon tai taloudellisen järjestelmän mukaan.

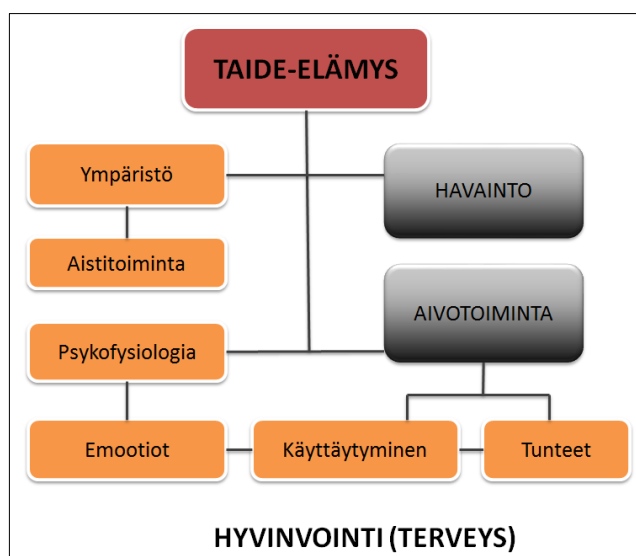
Valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittisesta ohjelmasta tehty periaatepäätös vuonna 2003 näkee taiteen soveltavan käytön monet mahdollisuudet yhteiskunnan eri alueilla. Siinä tuodaan esiin taiteen vaikutukset talouteen, alueelliseen ja paikalliseen yhteistyön kehittymiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja koulutukseen. Taide voi olla uusi voimavara yhteisön moniarvoisessa kehittämisessä. Taide- ja kulttuuritoiminta voi vaikuttaa ainakin neljällä välineellisellä tavalla (kuva 6) ihmisen hyvinvointiin; tärkein asia on taiteen kautta syntyvä elämys, taidenautinto osana ihmisen tarpeita. Toisena on taiteen ja kulttuuritoiminnan vaikutus hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemuksiin. Kolmantena harrastamisen ja kulttuuritoiminnan yhteydessä syntyneet yhteisöllisyys ja verkostot, joiden avulla elämänhallinta paranee. Neljäntenä ovat taiteen ja kulttuurin vaikutukset viihtyisämmän ympäristön luomiseksi. Esteettisyys virkistää ja voi edesauttaa kuntoutumisessa. Taide siis vaikuttaa sosiaaliseen hyvän elämän kokemuksiin ja auttaa jäsen-tämään arkeamme. (Hyypä & Liikanen 2005, 112-113.)

Kuva 6. Taide- ja kulttuuritoiminnan kokemuksellinen ja välineellinen merkitys hyvinvoinnin kehikossa Hyypän & Liikasen (2005, 112) mukaan.

Ihmisen olemuksesta on olemassa erilaisia filosofisia näkemyksiä ja niihin perustuvia tieteenfilosofisia teorioita. Useista teorioista eniten hyväksyntää on saanut teoria siitä, kuinka elämyksistä syntyy hyvinvointia. Teoria perustuu näkemykseen, jonka mukaan ihminen on psykofyysinen ja sosiaalinen olento. Kuvaan 7 on esitetty elämyksen ja emootioiden ja niitä välittävän psykofysiologisen järjestelmän lisäksi aistitoiminta ja sosiaalinen

ympäristö. Ne muuttuvat havainnoiksi, joita aivot muokkaavat tunteiksi ja käyttäytymiseksi. Tässä kuviossa korostuu elämyksen ja hyvinvoinnin yhteys. (Hyypä & Liikanen 2005, 58.)

Kuva 7. Elämyksen muuttuminen hyvinvoinniksi tapahtuu kulttuurisessa ja sosiaalisessa ympäristössä opittujen havaintomallien avulla (Hyypä & Liikanen 2005, 58).

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset huomioidaan yhä paremmin. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti vuosiksi 2010-2014 taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten selvitystyön. Toimenpideohjelman tavoitteeksi asetettiin, että jokaisella on oikeus ja samalla tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan ja että kulttuurin vaikutukset ihmisen hyvinvointiin on tunnustettu hallinnollisella, poliittisella ja rakenteiden tasolla. Toimintaohjelmakauden aikana tietoisuus taiteen ja kulttuurin positiivisista vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin on lisääntynyt ja kulttuurilähtöisten menetelmien käyttö yleistynyt. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.)

Hyypä (2013, 19-20, 22) tarkastelee teoksessaan "Kulttuuri pidentää ikää", kulttuurin terveydellisiä vaikutuksia. Kulttuuria harrastavat ihmiset, etenkin yhdessä muiden kanssa elävät pidempään kuin ne, joilla on vähän tai ei ollenkaan kulttuuriharrastuksia. Yleensä terveyden ja hyvän toimintakyvyn edistämiseksi suositellaan liikuntaa. Kulttuuri edistää terveyttä vähintään yhtä hyvin kuin liikunta. Kulttuuria harrastavat elävät keskimäärin kahdesta kolmeen vuoteen pidempään kuin muut. Kulttuurin kuluttaminen ja kulttuuriharrastuksiin osallistuminen suojaavat varhaiselta kuolemalta. Hyypä arvelee, että suojatekijä on taustayhteisön sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma eikä kulttuurin kuluttaminen sinänsä. Tavat opitaan lapsuudessa, mutta aikuisenakin kannattaa osallistua monipuolisesti kulttuuriharrastuksiin tai muuhun kiinnostavaan yhteisölliseen toimintaan.

Kulttuurielämyksiin tarvitaan kulttuurin tuottajia ja taiteilijoita. Kansantaloudellisesti katsottuna kulttuuri kannattaa: kulttuuriin sijoitettu euro tuo viisi euroa takaisin. Aiheesta tehtyjen tutkimusten mukaan panostuotossuhde voi olla jopa parempi. Lisäksi kulttuuriin panostaminen tuottaa kulttuuri- ja taideharrastuksina suurta välillistä terveyshyötyä, jonka arvo on useita miljardeja euroja. (Hyypä 2013, 112.)

Käsityö on säilyttänyt asemansa tärkeänä harrastusmuotona, sillä tilastokeskuksen mukaan 67 % suomalaisista tekee vapaa-ajallaan käsitöitä. Käsityön tekemisellä on useita merkityksiä; yhdelle se on terapiaa, toiselle ajanvietettä, kolmannelle se on keino ylläpitää ihmissuhteita tai ansaita harrastuksen avulla rahaa. Käsityöllä haetaan mielenrauhaa, virkistystä, tasa-painoa sekä elämän tarkoituksellisuuden tunnetta. Käsityö voi olla ihmiselle arjen helpottamista tai elämänlaadun parantamista; jokapäiväisen elämän onnellisuuspolitiikkaa. Luova toiminta on välttämätöntä muiden asioiden oppimiseen ja on vastapainoa työhön ja tietopainotteiseen opiskeluun. Käsityönä syntyvä tuote on tekijänsä persoonallisuuden toteutuma. Käsityö vaikuttaa siten omakuvan muodostumisessa, itsetunnon kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Merkityksellisenä koettu toiminta kuten käsityön tekeminen lisää hyvinvointia edistävää toiveikkuutta ja positiivista mielialaa. Käsityö auttaa jopa vaikeiden asioiden käsittelyyn. Hyvinvoinnin ja terveyden kannalta merkityksellisempää on itse käsityöprosessi kuin siitä syntyvä tuote. (Pöllänen 2014.)

Eija Vähälä (2003, 6-7) on tutkinut laajasti luovan käsityöprosessin yhteyksiä psyykkiseen hyvinvointiin. Hän on käyttänyt fysiologisia mittauksia osoittamaan emootioiden vasteita ihmisen toiminnassa ja kehossa. Hän on tuonut esille käsityön ja luovan prosessin vaikutukset ihmiskeholle tutkimuksen keinoin. Hän on avartanut näkemystä luovan prosessin vaikutuksista ihmisen elintoimintoihin ja luovan käyttäytymisen oppimisen aiheuttamiin pysyviin muutoksiin aivotoiminnassa. Tutkimuksessaan Vähälä (2003, 131) tarkasteli käsin neulojan itseraportoinnin pohjalta tallennettuja prosessin aikaisia mielialoja. Fysiologista seurantaa on rekisteröity koehenkilöillä pitkäaikaisrekisteröinnillä EKG-laitteella. Seurannalla tutkittiin sydämen toiminnan muutoksia käsityön aikana verrattuna muuhun päivärytmiin. Vähälän (2003, 185-187) tutkimuksessa nousi esiin se, että neulomisessa positiivisten emootioiden aikana syke rauhoittuu ja negatiivisten aikana kiihtyy. Tyytyväisyyden ja hyvän olon lisääntyessä neulomisen aikana myös sydämen sykeväli kasvaa ja todennäköisesti silloin tapahtuu myös rentoutumista käsityön äärellä. Vähälän tutkimuksessa neulovilla koehenkilöillä oli enemmän positiivisia kuin negatiivisia tunnetiloja. Käsin työskentely värien, materiaalien ja muotojen kanssa todennäköisesti lisää sietokykyä, kuvittelukykyä ja positiivisten tunnetilojen olemassaoloa.

Vähälän (2003, 107) mukaan harrastuksena tehtävä luova käsityö on tekijälleen toivottua ja haluttua. Tekijä kokee mielihyvää ja saa nautinnollisia

elämyksiä. Tunnetilat vaihtelevat käsityötä tehdessä, mutta käsityöhön palataan yhä uudelleen. Käsityötä tehdessä ihminen voi kokea voimakkaasti, tuntea jopa ”himoa” käsityön tekemiseen. Tästä voidaan päätellä, että mielihyvakeskus aktivoituu ja aineenvaihdunta vilkastuu aivoissa.

Käsityön tekemisellä on vahva terapeuttinen vaikutus ihmiseen. Taideterapiaa on sovellettu psykoterapian välineenä psyykkisessä hoidossa henkilöille, joiden on hankala ilmaista itseään. Taideterapeuttisia keinoja on käytetty mm. lasten, CP-lasten, kehitysvammaisten, dementikkojen ja vanhusten hoidossa sekä alkoholistien kuntoutuksessa. Käsityöterapiaa sovelletaan myös samoilla toiminta-alueilla. (Vähälä 2003, 56.) Käsityö voi olla toiminnallisena työtapana terapiaa silloin, kun siinä on kyse järjestelmällisestä ja tietoisesta interventioiden sarjasta, jonka tavoitteena on terapian kohteena olevan henkilön ajattelumalleihin, toimintoihin, tunteisiin ja elämään liittyvä terapeuttinen muutos. Terapia-käsite liitetään hoitamiseen, ongelmien lievittämiseen tai parantamiseen. (Pöllänen 2008.)

3.2 Elinikäinen oppiminen

Wahren-opistossa annetaan opetusta lähes kaikille ikäryhmille. Nuorimmat opiskelijat ovat esikouluikäisiä ja ylärajaa ei ole. Jopa yli 90-vuotiaat pitävät vireyttänsä yllä opiskelemalla uusia asioita. Kansalaisopistot ovat paikkoja, joissa voidaan toteuttaa elinikäistä oppimista ilman tutkintotoivotetta.

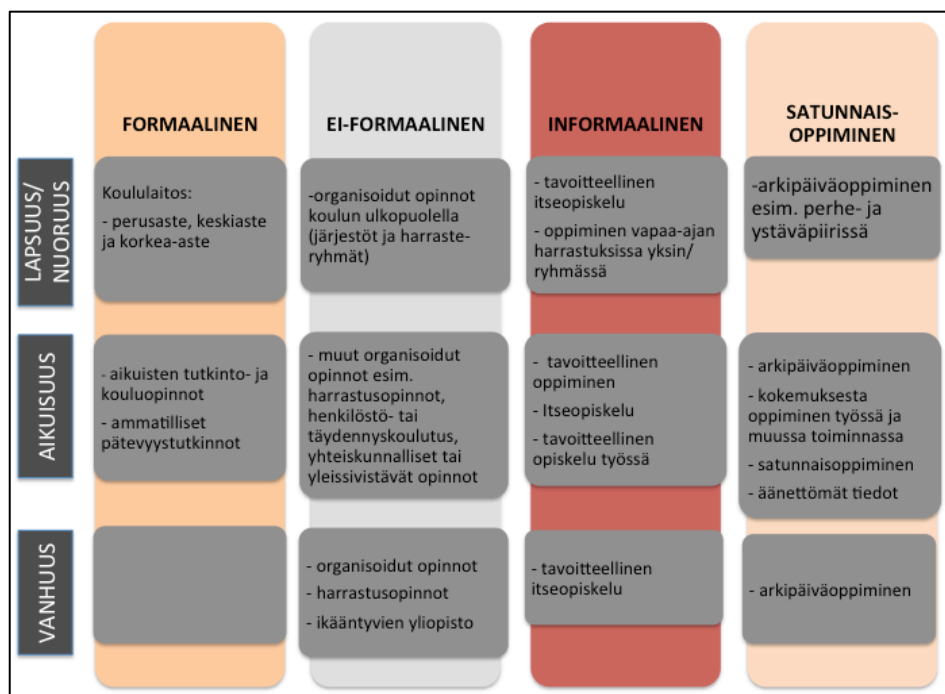
Elinikäinen oppiminen on määritelty yhdeksi koulutuspolitiikan näkökulmaksi. Myös vapaan sivistystyön oppilaitokset toimivat elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Vapaa sivistystyö tukee elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittämistä ja kykyä toimia yhteisössä. (Opetushallitus n.d.)

Elinikäinen oppiminen alkaa kun ihminen syntyy. Oppimista ohjaa motivaatio, halu oppia ja tehdä jotakin. Luontainen kyky tähän on lapsuudessa, mutta uteliaisuus ja tiedonjano tulisi säilyttää myöhemminkin. Elinikäinen oppiminen ei tarkoita jatkuvaa koulun penkillä istumista vaan se on ennen kaikkea asennekysymys. Se on myönteistä suhtautumista ja mukaan menoa muutokseen. Se on tiedon aktiivista hankkimista ja oman ammattitaidon ja osaamisen ylläpitämistä sekä jatkuvaa kehittämistä. Elinikäinen oppiminen on oppimista toisilta ja toisten kanssa sekä osallistumista työ- ja muiden yhteisöjen kehittämiseen. Se on vastuun ottamista omasta työstä ja työn kehittämisestä sekä koko omasta elämästä. Se on myös tavoitteellista ja jatkuvaa. Elinikäinen oppiminen on siis jatkuvaa kehittämistä ihmisenä. (Ojala 1999, 15.)

Osaaminen voidaan määritellä tietämiseksi ja taitamiseksi. Elinikäinen on taas se prosessi, jonka puitteissa kehitymme ihmisinä. Kaikkea elämän ai-

kana tapahtuvaa oppimistoimintaa, jonka tavoitteena on parantaa ihmisen henkilökohtaisia, kansalaisuuteen liittyviä, sosiaalisia ja/ tai työhön liittyviä tietoja ja taitoja, voidaan kutsua elinikäiseksi oppimiseksi (Vapaa sivistystyö n.d.)

Elinikäisen oppimisen rinnalla puhutaan elämänlaajuisesta oppimisesta. Tällöin elinikäisen oppimisen käsitteeseen kuuluu koulutuksen eli formaalin oppimisen lisäksi myös ei-muodollinen oppiminen. Käytännössä formaalisen, ei-formaalisen ja informaalisen oppimisen tai kasvatuksen sekä satunnaisoppimisen erottaminen toisistaan on hankalaa. Yksilön elämäkulussa ne kietoutuvat yhteen monin eri tavoin. Seuraavassa kuvassa (kuva 8) havainnollistetaan elinikäisen oppimisen keskeisiä muotoja yksilön eri elämänvaiheissa. (Kauppila 2006, 39-40.)

Kuva 8. Elinikäisen oppimisen keskeiset muodot ja elämänvaiheet (Kauppila 2006, 39-40).

Tuomiston (2003, 69-71) mukaan vapaa-ajan opinnoissa ei-formaalilla opiskelulla, esimerkiksi vapaan sivistystyön opinnoissa, on ollut aina keskeinen asema, mutta edut osallistujille eivät ole olleet yhtä hyvät kuin työelämän koulutuksessa. Osallistujamäärä on siksi siellä vähentynyt ja kasvu hidastunut. Tuomisto nostaa esille elinikäisen oppimisen kehittämisen taustalla olevan työelämän tarpeet: työllisyyden ja työn tehokkuuden parantamisen. Vapaassa sivistystyössä on kehitetty opitun tunnustamisen järjestelmää, jonka tarkoituksena on tuottaa opiskelijoille hyötyä ja että virkamiehet ymmärtäisivät paremmin, mitä vapaan sivistystyön opinnoissa tapahtuu. Tämä on seurausta 1990-luvulla OECD:n aloitteesta alkaneesta tuloksellisuuden arvioinnista ja pyrkimyksestä saada kaikki tuot-

tamaan jotakin näkyvää. Pelkona on omaehtoisen opiskelun supistuminen, muuttuminen koulumaiseksi ja häviäminen kokonaan.

Yhdistykset, vapaamuotoiset yhteisöt ja kansalaisjärjestöt ovat tärkeitä oppimisympäristöjä. Kansalaistoimintaa edustavat ja palvelevat erityisesti vapaan sivistystyön aikuisoppilaitokset. Tarkoituksena on edistää persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä tasa-arvoisuutta, kansanvaltaa ja moniarvoisuutta. (Joronen, Ahola, Lampinen & Niemelä 1997, 50-51.)

Opetusministeriön elinikäisen oppimisen komitean (Jorosen ym. 1997, 73) mukaan elinikäisessä oppimisessa korostuvat seuraavat vaiheet:

1. Motivoituminen ja asenne suosivat elinikäistä oppimista.
2. Käytössä on uusia ja tehokkaita menetelmiä ja niitä myös kehitetään jatkuvasti.
3. Oppiminen on tuloksellista ja hyödyllistä elinikäisen oppimisen näkökulmasta.
4. Vuorovaikutus paranee ja ihmiset kehittyvät ihmisyydessä auttaen toisiaan ja verkottuen keskenään.
5. Luodaan aktiivisesti uusia mahdollisuuksia elinikäiselle oppimiselle oman työn sekä hankkeen avulla.

3.3 Yhteisöllisyys

Kylissä korostuu yhteisöllisyyden merkitys. Kansalaisopistojen kurssit koaavat ihmisiä harrastusten pariin vuosittain satojatuhansia. Kansalaisopistot toimivat kylillä usein muiden omistamissa tiloissa, kuten kyläkouluissa tai kylätaloilla. Näissä tiloissa on luonteva kohdata muita kyläläisiä uuden oppimisen äärellä. Kansalaisopistot rikastuttavat kylien elämää, luovat yhteisöllisyyttä ja edistävät kylähyvinvointia.

Lähteenoksan (2008, 25) mukaan yhteisöllisyyden ja kylähyvinvoinnin perusta on, että kylän jäsenet tulevat toisillensa näkyviksi. Arkiset katseen kohtaamiset, hymy ja tervehtiminen ovat tärkeitä terveelle kanssakäymiselle ja toisen hyväksynnälle.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) määrittelee suomenkielisen hyvinvointi-käsitteen siten, että käsite viittaa sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijät ovat sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. THL:n mukaan yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat esimerkiksi elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos n.d.)

Yhteisöllisyyttä on määritelty monista eri lähtökohdista. Sitä käytetään Paasivaaran ja Nikkilän määritelmässä yleiskäsitteenä kuvaamaan ihmisten välistä yhteistyötä ja monenlaisia yhteistyön muotoja. Kynkään määritelmässä yhteisöllisyys muodostuu toimivista suhteista työvereihin, yhteenkuuluvuuden tunteesta, kommunikaatiosta ja vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, tiimityöstä, eettisyydestä sekä vertaisuuden kokemuksesta. Ilnolan, Kotilan ja Nikanderin määrittelyssä painottuvat luottamus ja sosiaalinen pääoma. Luottamus saavutetaan yhteisen tekemisen ja yhteisten päämäärien kautta. (Jauhiainen 2012, 7.)

Sivistystyöllä on vahva rooli yhteisöllisyyden rakentajana ja yhteisöjen muodostajana. Jokainen haluaa olla osallisena omissa yhteisöissään ja koko yhteiskunnassa. Sosiaalinen pääoma rakentuu yhteisöllisyydellä ja osallisuudella. Näistä muodostuu kansakunnan peruspilarit. Hyvinvointi ja luottamus toisiin ihmisiin vahvistuvat, kun sosiaaliset verkostot ovat kunnossa. Vapaaseen sivistystyöhön kuuluu vahva yhteisöllinen ulottuvuus: Ihmiset kehittävät ja sivistävät itseään yhdessä muiden kanssa. Tästä muodostuu yksi vapaan sivistystyön erityispiirteistä, erottautumisen ja profiloitumisen eri erikoistumisen väline. Yhteinen oppiminen on sivistymisen keino ja ihmisenä kasvamisen väline, ei pelkästään oppimisen tapa. ”Vapaasta sivistystyöstä voi luoda tilan, jossa ihmisen tietämys ja ymmärrys kytkeytyvät vuorovaikutuksellisessa prosessissa laajempaan tietämykseen ja jopa viisauteen”. (Harju 2013, 158-159.)

Yhteisöllisyydestä kasvaa toisen ihmisen kunnioittaminen, arvostava kohtaaminen, vastuullisuus ja kokemus yhteenkuuluvuudesta. Tarve kuulua yhteisöön kuuluu ihmisen perustarpeisiin. Sosiaaliset ihmissuhteet kehittyvät vain kontaktissa toisiin ihmisiin ja tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi omasta paikasta käsin kuuluu myös jokaisen perustarpeisiin. Vapaan sivistystyön yhteisöllisyyttä rakentavaa kulttuuria tarvitaan, koska yksilöllistyminen on nyky-yhteiskunnassa melko voimakasta. (Harju 2013, 159.)

Harjun (2013, 162-163) mukaan kansalaisuus toteutuu olemalla mukana erilaisissa sosiaalisissa aktiviteeteissa, osallistumalla erilaisiin toimintoihin erilaisissa yhteisöissä. Vapaan sivistystyön rooli osallisuuden vahvistamisessa on tärkeä. Opiskelijat kokevat, että he kuuluvat omiin yhteisöihinsä ja ovat siten osa suomalaista yhteiskuntaa ja heillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Haasteena vapaassa sivistystyössä koetaan olevan nuorten ja aikuisten saaminen toimintaan mukaan. Heiltä puuttuu usein osallisuuden tunne ja kokemus tai se on rapautumassa.

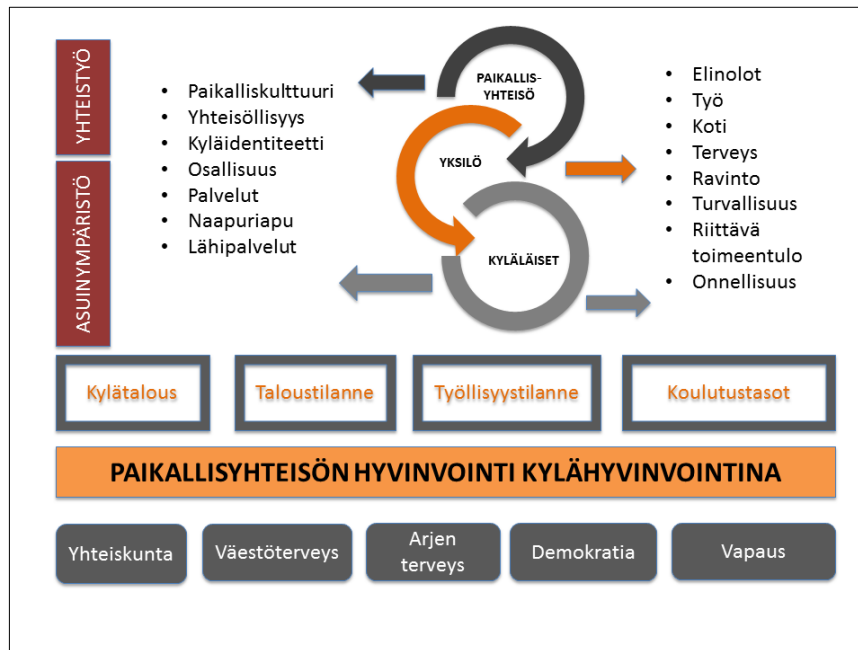
Yhteisöissä vallitseva yhteenkuuluvuuden tunne, vastavuoroisuus, sosiaaliset taidot, hyvä tiedonkulku, monipuoliset ja hyvin toimivat yhteistyöverkostot ja erimielisyyksien avoin käsittely vahvistavat sosiaalista luottamusta. Oppiminen, koulutus ja kasvatus ovat sosiaalisen pääoman kasvattamisen keinoja. Kun oppiminen laajennetaan tiedon prosessointiin ja innovaatioihin saadaan esiin myös sosiaalisen luovuuden, innovaation,

aspekti. Kansalais- ja järjestötoiminnalla on ollut Suomessa keskeisin tapa lisätä yhteisöjen ja koko yhteiskunnan sosiaalista pääomaa ja parantaa ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänlaatua. Kansalaistoiminnan avulla luottamus toisia kohtaan vahvistuu. Sosiaalista pääomaa pitää vahvistaa, sillä se ei tapahdu itsestään. Vapaa sivistystyö tarjoaa opintoja, joiden avulla voidaan vahvistaa sosiaalista pääomaa, joka on henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin rakentamisessa ratkaisevan tärkeää. Myös ihmisten luottamus kunnallisten ja valtiollisten elinten toimintaan on tärkeää. Heidän tulisi tuntee, että hallinto ja poliittiset elimet ovat heitä varten eikä päinvastoin. (Harju 2013, 164-167.)

3.3.1 Kylähyvinvointi

Kylähyvinvointi perustuu paikkaan eli on paikkaperusteista yhteisön hyvinvointia, jolloin lähes kaikki asukkaat kuuluvat kylähyvinvoinnin piiriin. Osallisena ovat kaikki jotka asuvat tai oleskelevat kylässä tai sen asuinalueella. Vaikka ihminen olisi työtön tai muutoin pois työelämästä eikä hänellä olisi mahdollisuutta osallistua työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen, hän kuitenkin asuu jossakin ja voi osallistua paikkaperustaisen yhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Paikkaperustainen kylähyvinvointi ottaa huomioon myös ihmiset, jotka eivät kuulu työyhteisöön, perheyhteisöön, harrastusyhteisöön tai ystäväporukkaan. Yhteisöllisyys on kylähyvinvoinnin kivijalka. Kokonaisuhyvinvointi on sekä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan asia, mikä tarkoittaa hyvinvoinnin monitoimijuutta. (Pohjolainen 2017, 9.)

Kylähyvinvointi on paikallisyhteisön hyvinvointia (kuva 9). Se on sitä, että sinä ja minä voimme hyvin yksilöinä, mutta se on myös sitä, että me molemmat ja muut yhteisön jäsenet voimme hyvin yhdessä. Kylähyvinvointi koostuu yksilöiden hyvinvoinnista, jota voidaan tukea eri toimijoiden yhteistyön kautta. Toimijoita voivat olla järjestöt ja yhdistykset sekä viranomaistoimijat yksilöitä unohtamatta. Kylähyvinvointiin kuuluu esimerkiksi yhteisöllisyys ja osallisuus, toimivat lähipalvelut, turvallisuus, terveyden edistäminen, toimiva kylätalo, kylätalous ja kylän kulttuuritapahtumat. Kylähyvinvointia on esimerkiksi kylätalon kunnossa olevat portaat, kylässä tunnetaan ylpeyttä omasta kylästä, kyläläiset tuntevat toisensa, apua arkisiin askareisiin on saatavilla ja säännöllisesti tarvittavat palvelut ovat saavutettavissa. Kylähyvinvointiin liittyy läheisesti arjen turvan käsite. Arjen turvaan kuuluu turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, turvalliset koulut, liikkumisen turvallisuus, apua tarjoavat tukiverkostot, toimivat peruspalvelut, nopea avunsaanti poikkeustilanteissa, osallisuus yhteiskuntaan ja riittävä toimeentulo. Tähän turvaan tarvitaan monen eri tekijän ja toimijan yhteistyö. (Pohjolainen 2017, 9.)

Kuva 9. Hyvinvoinnin paloja mukailten: paikallisyhteisön hyvinvointi kylähyvinvointina.

3.4 Kumppanuus toimijoiden välillä

Kun tavoitellaan parempia palveluja kylille, kumppanuudesta eri toimijoiden välillä saavutetaan selkeää hyötyä. Yhdistämällä voimavaroja, tietoja ja taitoja voidaan edistää kumppanuutta ja saavuttaa sitä kautta parempia palveluja. Opinnäytetyössä kumppanuus edistää asiakaslähtöistä kurssisuunnittelua.

Voidaanko kumppanuutta määritellä yksiselitteisesti ja onko se tarpeen? Määrittelemisen on vaikeaa ja tarkkaa määrittelyä ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista tehdä, sillä kumppanuutta on kovin monenlaista. Yhteisiä tunnuspiirteitä kumppanuudelle voidaan kuitenkin esittää:

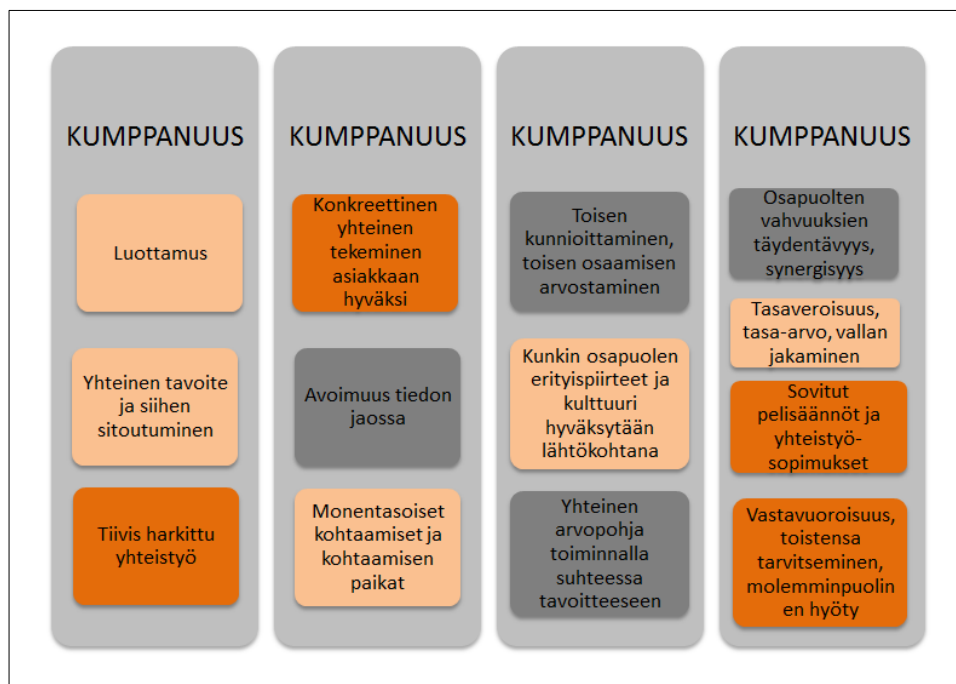
- Kumppanuus perustuu yhteiseen, yhdessä sovittuun tavoitteeseen.
- Yhteistyö on harkittua.
- Kumppanuus perustuu luotettavuuteen.
- Tekeminen on konkreettista.
- Toiminta on vastavuoroista.
- Ymmärretään, että toinen tarvitsee toistaan.
- Toiminta perustuu toisen kunnioittamiseen sekä toisen erityispiirteiden ja kulttuurin arvostamiseen.
- Yhteiselle kohtaamiselle on paikkansa ja rakenteensa.

(Maaseutupolitiikka n.d.)

Kumppanuus syntyy aina suhteessa johonkin toivottuun tavoitteeseen. Tavoitteen tärkeys ja usko kumppanuuden suomiin mahdollisuuksiin sen

saavuttamisessa ratkaisee, kannattaako kumppanuutta ryhtyä rakentamaan. Kumppanuudesta on hyötyä esimerkiksi palvelujen järjestämisessä: kustannukset vähenevät yhdessä palveluita tuottaen, järjestämällä yhdessä koulutusta ja työnohjausta. Uuden toiminnan aloittaminen on helpompaa yhdessä kumppanien kanssa jolloin säästetään voimavaroja. Palveluiden turvaaminen jatkossa ja asiakkaiden parempi palvelu toteutuu paremmin yhteistyöllä. (Viirkorpi 2004, 7.)

Maijasen ja Haikaran (2014, 12-13) mukaan kumppanuus voidaan käsittää joko virallistetuksi tai tavoitteelliseksi verkostoksi. Yhteistä näille on se, että molemmat ovat sosiaalisia rakenteita, joiden tarkoituksena on mahdollistaa yhteistyö osapuolten välillä. Kumppanuus on verkostomaisen yhteistyön tavoin luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, jossa nojataan sosiaalisiin ohjausvoimiin, kuten yhteisen hyvän edistäminen, hyvä tahto, tietty arvopohja, psykologinen sopimuksellisuus ja luottamus (kuva 10). Kumppanuus syntyy vähitellen, luottamuksen vahvistuessa positiivisten kokemusten myötä. Kumppanuutta ei voi kiirehtiä vaan se on kuin prosessi, joka kehittyy vähitellen. Kumppanuuden kehittäminen on myös ajallisesti haastavaa ja se vaatii myös resursseja ja energiaa.

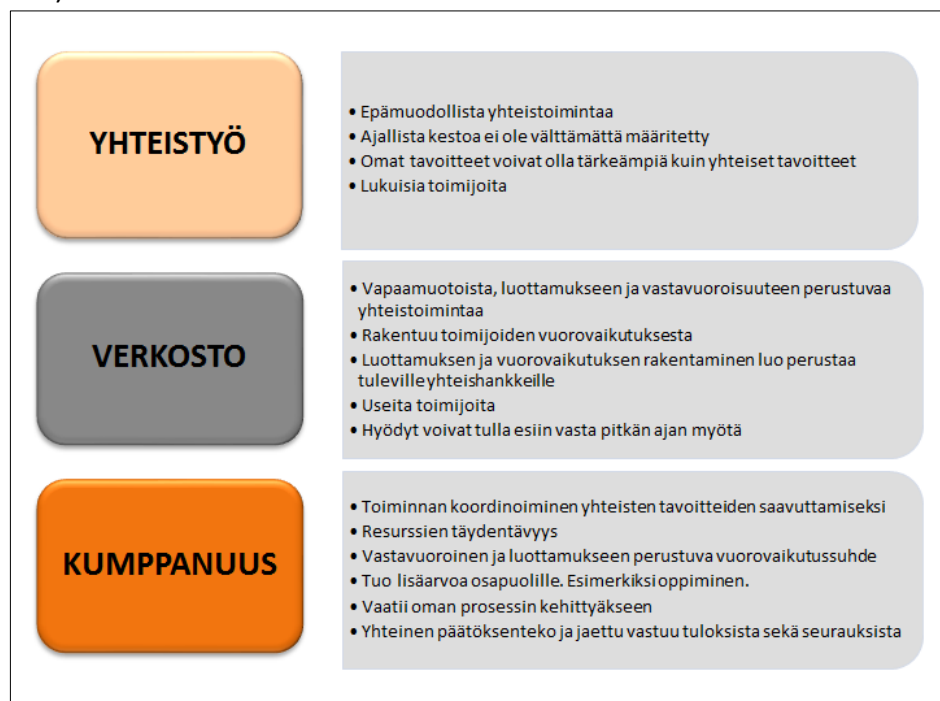
Kuva 10. Maaseutuliiton kumppanuusjohtamisen rakenteita ja käytäntöjä Paavo Viirkorpea (2004) mukailten.

Maijanen ja Haikara (2014, 14) esittävät kumppanuudelle seitsemän tunnuspiirrettä Engeströmiä mukailten:

1. Pitkäaikainen yhteistoimintamalli: Malli edellyttää yhteistä näkemystä ja välietappeja, joiden avulla kumppanuuden saavutuksia seurataan.

2. Yhdenvertaiset osapuolet: Osaaminen täydentyy osapuolten erilaisilla osaamisilla ja resursseilla. Kumppanuus on tasavertaista, ei yhden osapuolen ylivaltaa.
3. Yhteinen laaja strateginen haaste.
4. Rajojen ylittäminen organisaatio- ja hallintorakenteissa sekä johtamis- ja päätöksentekojärjestelmissä.
5. Jaettu vastuu ja jatkuva arviointi: Vastuu toiminnan kehittämisestä ja kautuu kaikille osapuolille. Toimintaa tulee arvioida jatkuvasti ja kriittisesti. Toimintatapoja ja tuotoksia voidaan muokata tarpeen tullen.
6. Yhteiset tiedonhallinnan ja neuvottelun välineet: Ymmärrettävyyden keskiössä kun esitetään esimerkiksi yhteisiä kokousasioita.
7. Tehdään ennakoivia sopimuksia: Osapuolten velvollisuuksien linjaus sekä yhteistoiminnan tavoitteet ja muodot. Muistutetaan yhteisestä suunnitelmasta ja turvataan myös osapuolten etuja.

Kumppanuus eroaa yhteistyöstä ja verkostosta (kuva 11), vaikka nopeasti ajateltuna erot voivat tuntua merkityksettömiltä. Kumppanuudessa tavoitteet ovat yhteisiä, toiminta perustuu luottamukseen, vastavuoroisuuteen, yhdenvertaisuuteen sekä toimivaan että avoimeen vuorovaikutukseen. Toiminnasta on aitoa lisäarvoa kumppanuuden osapuolille ja toimijoiden resurssit ja osaaminen täydentävät toisiaan. (Maaseutupolitiikka n.d.)

Kuva 11. Maaseutuliiton kuvaamana yhteistyön, verkoston ja kumppanuuden erot Majajasta ja Haikaraa (2014) mukaillen.

Kumppanuuden rakentumisen perustana on aina ihmisten välisiin henkilökohtaisiin kontakteihin perustuva vuorovaikutus ja tunteminen, vahva

sosiaalinen pääoma. Ilman sitä ei ole mahdollista rakentaa kumppanuutta myöskään minkään organisaation välille. (Maaseutupolitiikka n.d.)

3.5 Palvelumuotoiluprosessi

Opinnäytetyössä käytän soveltuvien osien palvelumuotoilumenetelmää. Tässä luvussa selvitän palvelumuotoiluprosessin teoreettisen kulun ja lopuksi yhteenvedon miten sovelletaan sitä käytäntöön. Opinnäytetyössä keskityn asiakasymmärryksen kasvattamiseen ja käyttäjätiedonhankintaan.

Käyttäjälähtöisyys palveluita kehitettäessä on jo ollut itsestään selvää, mutta palvelumuotoilu vaatii vielä tiiviimpää työskentelyä asiakkaan ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Perinteinen palvelujen kehittäminen on viime vuosina yhä enemmän muuttunut palvelumuotoiluksi, jossa käyttäjät osallistuvat kehitystyöhön. Käyttäjät haastetaan keräämään itse tietoa ja kertomaan omista palvelukokemuksistaan. (Miettinen 2016, 21, 23.)

Palvelumuotoilu koostuu määrittelystä, tutkimuksesta, suunnittelusta, palvelutuotannosta ja arvioinnista. Palvelun kehittäminen on aina uuden luomista ja siten ainutkertaista. Yleisen palvelumuotoilun prosessia voi hyvin soveltaa erilaisiin palvelujen kehittämistarpeisiin. Prosessin pääperiaatteet ovat samanlaiset eri palvelumuotoilun toimijoiden toteutusmaailloissa, mutta erilaisia käytännön sovelluksia on useita toteuttajien taustoista ja henkilökohtaisista näkemyksistä johtuen. Palvelumuotoilun keskeinen tavoite on tuottaa lisäarvoa palvelun käyttäjille. Perustana on vahva asiakasymmärrys, jolla pyritään varmistamaan se, että tarjottavat palvelut täyttävät asiakkaiden tarpeet ja mieluiten ylittävät heidän odotukset. Lopputuloksena on tyytyväinen asiakas, joka käyttää palveluita uudelleen. (Tuulaniemi 2011, 126-127, 173-174.)

3.5.1 Määrittely ja asiakasymmärrys

Asiakasymmärryksen kasvattaminen eli tutkimus kohderyhmän odotuksista, tarpeista ja tavoitteista on yksi palvelumuotoilun haastavimpia vaiheita. Tässä vaiheessa luodaan asiakasymmärrys ja strateginen suunnitelma (Tuulaniemi 2011, 142, 130).

Määrittely sisältää kaksi vaihetta: aloittaminen ja esitutkimus. Suunnitteluprojektin alussa on tärkeää määritellä kehitysprosessin tavoitteet. Mihin asiakastarpeeseen ollaan vastaamassa ja mitä ongelmaa ollaan ratkaisemassa sekä mitkä ovat palvelun tuottajan tavoitteet? Tavoitteita voivat olla liiketoiminnalliset tavoitteet tai esimerkiksi tunnettavuuden lisääntyminen tai rekrytoimisen helpottuminen. Esitutkimuksessa kartoitetaan lähtötiedot ja liiketoimintanäkökulma. Erilaisin keinoin pyritään hankkimaan taustatietoa ja kartoittamaan kokonaiskuva kohteena olevasta asiasta. (Tuulaniemi 2011, 132-133, 136.)

Asiakkaiden arjen ymmärtäminen on palvelumuotoilussa sekä suunnittelijalle että palveluita kehittäväälle yritykselle haastavaa. Asiakasprofiilit ovat keskeinen asiakastiedon kiteyttämisen ja esittämisen menetelmä, jossa kiteytetään tutkimuksessa esiin nousseet toimintamallit ja toiminnan motiivit. Kaikilla ihmisillä on hallitseva käyttäytymisprofiili, joka yleensä ohjaa heidän valintojaan ja toimintaansa suhteessa määrättyyn tarjoamaan. Tietyissä tilanteissa ja olosuhteissa jokin piilevistä käyttäytymismalleista ottaa helposti vallan. Kun suunnittelijat ymmärtävät erilaisia käyttäytymisprofiileja ja niiden taustalla olevia arvostuksia, tavoitteilla ja merkityksillä voidaan luoda edellytykset asiakaskokemukselle. (Tuulaniemi 2011, 154-155.)

Käyttäjistä voi hankkia tietoa erilaisin menetelmin. Näitä keinoja ovat esimerkiksi tuotekehittäjien omat kokemukset, visioiden ja oletusten konkretisointi, käyttäjien kanssa tehtävä suora yhteistyö, havainnointi, haastattelut, käytettävyydetkimukset, artefaktien analysointi, havainnollistusten, mallien ja prototyyppien hyödyntäminen käyttäjätiedon keruussa ja jäsentämisessä sekä julkaistun tiedon etsintä ja analysointi. (Hyysalo 2009, 75.)

3.5.2 Palvelun ideointi, konseptointi ja prototyypointi

Suunnitteluvaihe jaetaan ideointiin, konseptointiin sekä prototyypointiin. Suunnitteluvaiheessa ideoidaan ja konseptoidaan vaihtoehtoisia ratkaisuja ja myös testataan niitä nopealla aikataululla asiakkaiden kanssa. Seuraavaksi palvelukonsepti viedään markkinoille asiakkaiden testattavaksi ja edelleen kehitettäväksi, jonka jälkeen suunnitellaan palvelun tuottaminen. (Tuulaniemi 2011, 128, 131.)

Ideoinnissa on tärkeää selkiyttää, pyrkiä sisäistämään ongelma ja ongelmat kannattaa jakaa osaongelmiin. Aikataulut kannattaa suunnitella joustaviksi, jotta luovuus ei häviä. Tässä vaiheessa kannattaa välttää kritiikkiä, sillä poikkeavistakin ideoista voi syntyä innovaatioita. Positiivinen palaute kannustaa luomaan uusia ideoita ja runsas määrä ideoita voi tuottaa jonkin helmen suuresta joukosta. Myös mahdottomat ideat voivat löytää paikkansa palvelupolun johonkin vaiheeseen. Yhdistelemällä ideoita, koaamalla ja ryhmittelemällä ratkaisuja ja vaihtamalla välillä menetelmiä saadaan toimiva käytäntö suunnittelussa. Visualisointi toimii tässä vaiheessa konkreettisenä näyttönä suunnittelussa ja helpottaa ideoiden jatkokehittelyä. (Tuulaniemi 2011, 181-187.)

Jo ideointivaiheessa on tuotekehittäjälle hyötyä siitä, että hän tuntee käyttäjien tarpeet ja toiveet sekä heidän toimialansa ja sen kehityssuunnat. Ymmärrys käyttäjistä on olennaista näiden ideoiden arvioinnissa ja kehittämisessä kohti tuotekonsepteja. Täytyy tietää, mitä käyttäjät tekevät ja mitä he tarvitsevat, jotta tuotteen ominaisuuksia sekä kannatta-

vuutta, markkinointia ja jakelua koskevia arvioita voidaan tehdä. (Hyysalo 2009, 61.)

Konsepti on palvelun kokonaiskuva, jossa kuvataan palvelun keskeinen idea. Se on kartta, jossa näkyy jo ääriviivat, mutta ei yksityiskohtia. Konsepti voidaan kuvata neljän portaan kautta. Alimmalla portaalla on konseptin suunnittelu eli keskiössä on palvelun kannalta keskeiset asiat, esimerkiksi ihminen ja tilat. Toinen porras on konseptin ilmentyminen eli miten konsepti näkyy asiakkaille. Tässä luodaan taso, mitä palvelulta odotetaan. Kolmas taso on konseptin jalkautus eli miten palvelu jalkautuu asiakkaille. Neljäs porras sisältää palveluosaamisen eli on merkittävin koko palvelukonseptin onnistumisen kannalta. Asiakkaan kohtaamisessa on hallittava inhimillinen asiakkaan kohtaaminen. Ratkaisevana tekijänä on henkilökunnan palveluosaaminen ja asenne. (Tuulaniemi 2011, 189-193.)

Prototyypointi on olennainen osa palvelumuotoilua, ja sitä tehdään palvelua kehitettäessä kaikissa vaiheissa. Sen avulla voidaan testata onko palvelu toimiva, onko se asiakkaan näkökulmasta kiinnostava ja haluttava, onko sitä helppo käyttää, sopiiko palvelu strategisesti palvelun tuottavalla organisaatiolle, onko palvelu taloudellisesti ja logistisesti elinkelpoinen palveluntarjoajan näkökulmasta. (Tuulaniemi 2011, 194-195.)

Tuulaniemen (2011, 210) mukaan palvelu muodostuu toiminnallisten tekojen sarjasta ja se kuvataan siten, että asiakkaan reitti eli palvelupolku tuodaan esiin. Palvelupolussa esitetään palvelun tuottajan ja asiakkaan kontaktipisteet sekä prosessiin keskeisesti kuuluvat toimijat. Tätä prosessinkuvausta kutsutaan palvelumalliksi. Se on visuaalinen kuvaus palvelun tuottamisesta, siihen vaadittavista resursseista ja siitä miten asiakas kytkeytyy toimintamalliin. Malli toimii hyvin uusien palvelutuotteiden kehittämistyökaluna, palvelun tuotantomallin kuvaamisessa sekä olemassa olevien palveluiden korjausvälineenä.

3.5.3 Palvelutuotanto ja arviointi

Palvelutuotanto koostuu pilotoinnista ja lanseerauksesta. Palvelukonseptit on aina vietävä markkinoille kuluttajien testattavaksi. Kyseessä on prosessi, ei projekti. Palvelut eivät ole koskaan valmiita, vaan sitä kehitetään jatkuvasti. Palvelu tuotetaan ja toimitetaan asiakkaille tietyllä tavalla, sovitulla prosessilla. Prosessi ja tapa pitää olla selvillä kaikille osapuolilla, jonka jälkeen palveluun voidaan tuoda lisäpalveluita. Tässä vaiheessa voidaan puhua palvelumallista. Siinä kuvataan palvelun käytännön toteutusta, mitä siihen kuuluu ja miten toteutetaan vuorovaikutus. (Tuulaniemi 2011, 131, 230, 233).

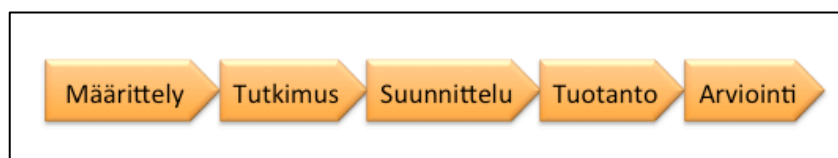
Tuulaniemen (2011, 239-240) mukaan arviointi on jatkuvaa kehittämistä. Sillä varmistetaan palvelun kilpailukyky ja pyritään pitämään kilpailuetua kilpaileviin palveluihin. Palvelumuotoilun mittaaminen on kuitenkin vaikeaa. Palvelumuotoilun vaikuttavuutta voidaan arvioida suhteessa palve-

luprosessin parantumiseen eli vaikkapa uusien markkinoiden löytymiseen tai palvelun tuottamisen kustannuksien pienenemiseen. Ymmärrys kaikilla osapuolilla tekemisen ja tavoitteiden suhteen on erittäin tärkeää. Keskeisessä roolissa on asiakasymmärrys.

Palvelumuotoilu on prosessi, se ei ole koskaan valmis ja sitä tulee kehittää jatkuvasti. Muuttuvat markkinat, ihmisten kulutustottumukset, heikot ja vahvat signaalit määrittelevät palveluprosessia. Asiakaskontaktit ja heidän huomioon ottaminen hyödyttävät siten palvelun tuottajia. Viimeiseksi arvioidaan kehitysprosessin onnistumista. Palvelun toteutumista mitataan ja hienosäädetään kokemusten perusteella (Tuulaniemi 2011, 243, 128.)

3.5.4 Palvelumuotoilua Wahren-opiston kurssisuunnittelun toimintamalliin

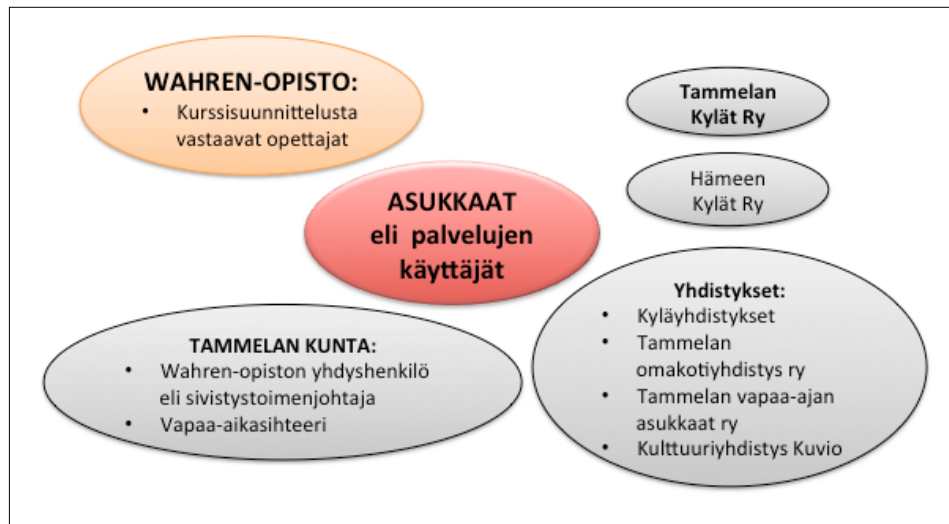
Toimintamalli on ehdotus toimintatavaksi, jonka mukaan Wahren-opistossa toteutetaan asiakaslähtöistä kurssisuunnittelua Tammelan kylille. Toimintamalli sisältää kurssisuunnitteluprosessin alusta loppuun saakka. Palvelukonseptin kehittäminen perustuu muutokseen Tammelan kunnan ja Forssan kaupungin väliseen sopimukseen tuottaa kansalaisopistopalveluita, Wahren-opiston tarpeeseen ja palvelumuotoilun teoriaan. Tavoitteena on luoda palvelu, joka sopii Wahren-opiston toimintatapaan, ottaa huomioon asiakaslähtöisyyden, on helposti toteutettavissa ja jous-taa tarpeen mukaan. Tavoitteena on asiakkaiden tyytyväisyys, kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen ja sitä kautta palvelun parantaminen. Palvelun testaus ja arviointi tulee toteutumaan vasta seuraavana lukuvuotena.

Kuva 12. Palvelumuotoiluprosessin osat (Tuulaniemi 2011, 127).

Aluksi määritellään ongelma eli Wahren-opiston henkilökunta ei tiedä mitä kursseja Tammelan kylien asukkaat toivovat ja mitä valmiuksia kylillä on niiden järjestämiseen. Toimivaa, vuosittain toistuvaa käytäntöä ongelman ratkaisemiseen ei aikaisemmin ole ollut. Kurssisuunnittelun toimintamallin avulla tähdätään kurssisuunnittelukäytännön parantamiseen ja sitä kautta myös palvelun parantamiseen Tammelassa.

Tekstiilityön suunnittelijaopettajana ymmärrys Wahren-opiston organisaatiosta on selkeä ja näitä tavoitteita selvitetään luvussa 2.1. Tärkeää on selvittää myös keskeiset yhteistyötahot (kuva 13) ja kohderyhmän eli tammelalaisten asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden odotukset, tarpeet ja minkälainen on kohderyhmän käyttäjäprofiili.

Kuva 13. Wahren-opiston kurssisuunnittelun yhteistyötahot.

Esitutkimuksella hankitaan taustatietoa toimintakentästä. Aluksi kuullaan Tammelan kunnan virkamiesjohdon mielipiteet kehittämissuunnitelmaan. Asiakasymmärrystä hankitaan kylien asukkaita kokoavissa tilaisuuksissa kuten Tammelan Kylät Ry:n Kumppani-iltamissa ja Tammelan yhdistysten yhdistysillassa, jossa tutustutaan toimijoihin, asiakkaisiin ja kasvatetaan ymmärrystä heidän toiveistaan mitä palveluita ja kursseja kylille toivotaan ja minkälaisia resursseja kylillä näiden järjestämiseen on. Tietoa hankitaan keskustelemalla, haastatteleamalla ja kyselytutkimuksella.

Haastatteleamalla Tammelan kylien keskeisiä toimijoita hankitaan tietoa Tammelan kylien toiminnasta, odotuksista ja resursseista. Nämä toimijat ovat Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtaja, Susikkaan kyläyhdistyksen puheenjohtaja ja Tammelan kunnan vapaa-aikasihteeri. Kyselytutkimuksella hankitaan kohderyhmästä eli Tammelan kunnan vakituisista ja vapaa-ajan asukkaista tietoa. Keskeiset kysymykset liittyvät kylien harrastustoimintaan, kyläläisten kurssitoiveisiin sekä lasten ja nuorten harrastuksiin.

Toimintamallin ideointi on opinnäytetyön tekijän haaste ja sen suunnittelu perustuu haastatteluihin, kyselytutkimuksen tuloksiin ja Wahren-opiston henkilökunnan sekä opinnäytetyön tekijän omiin kokemuksiin ja havaintoihin Wahren-opiston tekstiilityön suunnittelijaopettajana opinnäytetyöprosessin aikana. Koska lukuvuoden suunnitteluprosessi on pitkä, sitä ei ole tarkoitus testata opinnäytetyöprosessin aikana vaan se vietään käytäntöön seuraavana lukuvuotena, jonka jälkeen toimintamallia arvioidaan ja muutetaan tarpeen mukaan. Toimintamalli palvelee Wahren-opiston henkilökuntaa, Tammelan kunnan kyläyhdistyksiä ja yhteistyökumppaneita sekä kunnan asukkaita. Toimintamallin on tarkoitus joustaa ja siinä korostuu asiakaslähtöisyys.

4 TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY

Luvussa neljä esittelen tiedonhankintaprosessin aikataulun (kuva 14). Esittelen esitutkimuksen tulokset asiakasymmärryksen hankkimiseen havainnoimalla, avainhenkilöiden haastattelujen tulokset sekä asukkaille suunnatun kyselyn tulokset.

Kuva 14. Tiedonhankintaprosessin aikataulu.

4.1 Esitutkimus ja asiakasymmärryksen kasvattaminen

Otin syksyllä 2016 yhteyttä Hämeen Kylät Ry:n puheenjohtajaan Elina Leppäseen ja Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajaan Eija Laineeseen. Hämeen Kylät Ry:n Omalta kylältä Hämeessä-hanke oli jo alkanut elokuussa ja rahoitusta oli haettu Tammelan Kylät Ry:n Yhteistyöstä elinvoimaa-Tammelan kumppanihakkeelle. Sovimme yhteistyöstä ja siitä, että Wahren-opisto on mukana kumppanina kehittämässä kylien kurssitoimintaa. Seuraavaksi sovin kokouksen Tammelan kunnan sivistystoimenjohtaja Mari Haapasen, vapaa-aikasihteeri Päivi Klemelän ja Eija Laineen kanssa siitä mitä opinnäytetyössäni tulen kehittämään. Opinnäytetyöhön suhtauduttiin myönteisesti ja heti alussa sain tulla mukaan kyliä koskeviin tilaisuuksiin.

Asiakasymmärrystä hankin Tammelan Kylät Ry:n kumppani-iltamista ja vapaa-aikasihteerin järjestämästä yhdistysillasta Tammelan kunnantalolla. Tilaisuudet olivat tärkeitä myös havainnoinnin kannalta. Ennen varsinaista asiakkaille suunnattua kyselyä, oli tarpeellista selvittää kylien aktiivisilta toimijoilta, minkälaista toimintaa kylissä on ja mitä sinne halutaan. Haastattelin Susikkaan (vuoden kylätitteli 2016) kyläyhdistyksen puheenjohtajaa Päivi Kangasniemeä ja Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajaa Eija Lainetta. Hän on myös Letkun kyläyhdistyksen puheenjohtaja. Tammelan kunnan vapaa-aikasihteerin Päivi Klemelän haastattelemisen näin tarpeelliseksi, koska hänellä on laaja tietämys Tammelan kunnan vapaa-ajan toiminnoista. Koska opinnäytetyö tulee palvelemaan koko Wahren-opistoa, oli tärkeää myös kuulla henkilökunnan mielipide siitä mitkä asiat tulee ottaa huomioon tutkimusta tehdessä.

4.1.1 Yhteistyöstä elinvoimaa-Tammelan kumppanihakkeen iltamat 14.12.2016

Yhteistyöstä elinvoimaa-Tammelan kumppanihanke kutsui tammelalaisia asukkaita, yrittäjiä, päättäjiä sekä vapaaehtoistoimijoita yhteiseen Kumppani-iltamaan 14.12.2016 Tammelan kunnantalolle (liitteet 1 ja 2). Illan asiapuolen teemana olivat kyläpalvelut. Tilaisuuden järjestivät Hämeen Kylät Ry:n kyläasiamies sekä Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtaja. Opinnäytetyön tekijänä olin mukana järjestelytehtävissä ja havainnoimassa kunnan virkamiesjohtoa ja kuntalaisia kumppanuuden merkityksestä ja kyläpalveluiden mahdollisuuksista.

Paikalla oli kunnan virkamiesjohdosta kunnanjohtaja, hallintojohtaja, sivistystoimenjohtaja ja kaavoittaja. Illan juonsi maaseutupolitiikan neuvostosta erityisasiantuntija. Toisena juontajana toimi Hämeen Kylät ry:n puheenjohtaja.

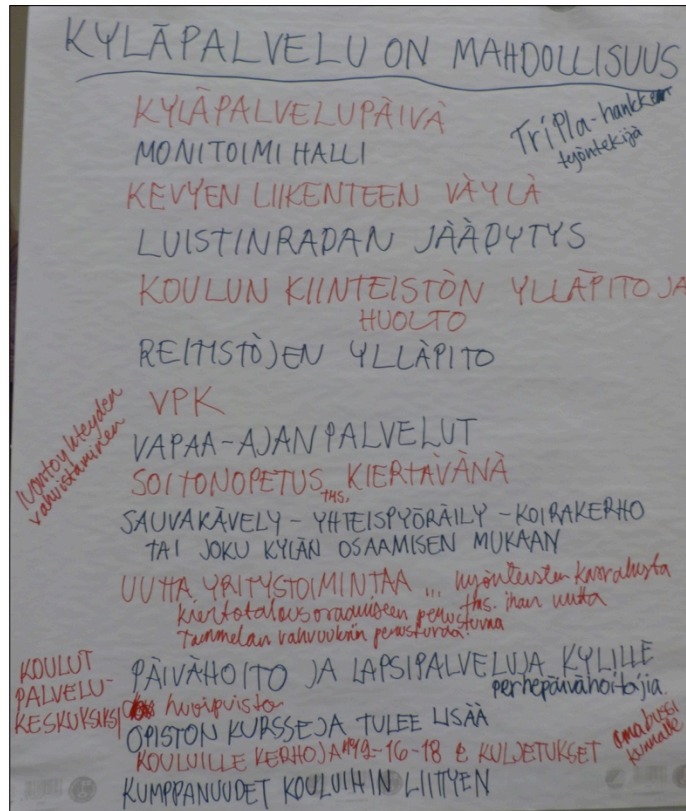
Kumppani-illamat herättivät ajattelemaan palveluita uudella tavalla ja ilta oli lähtölaukaus käytännön kumppanuuksille kunnan kanssa. Iltamissa kerättiin Tammelan karttapohjalle kyläpalveluita ja jotta palvelut pystytään

luokittelemaan paremmin, ne merkittiin kartalle erivärisille lapuille (kuva 15). Oranssit laput ovat kunnan palveluja, pinkit laput kulttuuripalveluja, vihreät laput liikunta- ja ulkoilupalveluja, keltaiset laput yhdistysten järjestämiä palveluja ja siniset laput muita palveluja.

Kuva 15. Kyläpalvelukartta Kumppani-iltamissa.

Kumppani-iltamissa kerättiin avoimesti tietoa siitä, mitä aktiviteetteja kylille tarvitaan (kuva 16). Kaikki ajatuksia ja ehdotukset koottiin paperille yhteen. Esille nousivat mm. vapaa-ajan palvelut, opiston kurseja odotetaan tulevan enemmän, soiton opetusta kiertävänä jne. Toiveita oli laadasta laitaan.

Kuva 16. Kyläpalvelun mahdollisuudet Kumppani-iltamissa. Kumppani-iltamissa pohdittiin, mitä mahdollisuuksia kyläpalveluilla on.

Kevään 2017 aikana hanke lähti käyntiin asianomaisilla kustannusarvion tekemisellä. Elokuussa 2017 sain kutsun Tammelan Kylät Ry:n hallituksen kokoukseen. Kokouksen tarkoituksena oli palveluteemaryhmän käynnistäminen ja sen tavoitteet tulevalle syksylle. Kokouksessa käsiteltiin mm. hankkeen kustannusarvio ja opinnäytetyötäni. Olin lähettänyt etukäteen Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajalle tilataulukon, jonka hän lähetti Tammelan kylien hallituksen jäsenille täydennettäväksi. Taulukossa oli kylätilat ja muut huomioitavat asiat, jotka mahdollisesti vaikuttavat Wahren-opiston toiminnan suunnittelussa. Esittelin kokouksessa myös kyselylomakkeen, koska halusin tarkistaa ovatko kysymykset sopivia ja puuttuuko siitä jotakin olennaista. Lisäksi sovin verkkokyselyn jakelusta kyläpuheenjohtajien kautta heidän jakelulistoja käyttäen. Jakelua varten sain Tammelan kyläasiamieheltä hallitusten jäsenten yhteystiedot sekä kylätoimikuntien yhteys henkilöiden yhteystiedot. Kokouksessa tuli ilmi, että pelkkä verkkokysely ei riitä, vaan tarvitaan myös paperiversioita. Kylillä on paljon Wahren-opiston asiakkaita, joilla ei ole mahdollista täyttää kyselyä sähköisesti. Paperisia lomakkeita sovittiin jäsenten kanssa jaettavaksi Portaani Härkäpostiin, Letkun Puotiin, Susikkaan kyläpalvelupäiville ja Teuron-Kuuslammin lauantai-iltaan.

4.1.2 Yhdistysilta 31.1.2017

Tammelan vapaa-aikatoimi järjesti tammikuun lopussa yhdistyksille suunnatun illan, jossa koottiin tietoja vuoden 2017 tapahtumista (liite 3). Keskeisenä teemana yhdistysillassa oli selvittää, mitä kurseja Wahren-opistolta toivotaan kaudelle 2017-2018. Tammelan vapaa-aikasihteerin kutsumassa tilaisuudessa Wahren-opistolta olivat mukana rehtori, kieltenopettaja sekä minä tekstiilityön suunnittelijaopettajana. Yhdistysväkeä oli paikalla melko runsaasti ja kurssi-ideointia varten kokoonnuimme pienryhmiin miettimään kurssitoiveita. Toiveet esitettiin ääneen yhdistysillassa ja kirjattiin ylös (kuva 17). Nämä toiveet otettiin mahdollisuuksien mukaan huomioon jo lukuvuoden 2017-2018 kurssisuunnittelussa.

<p>KÄDENTAITOT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lintupönttö ym. Yhden päivän askartelu/kädentaitopäivä - Miesten käsityökurssi - Kehruukurssi - Lasten ja aikuisten kokkikerhoja - Tammelan kudontapiiri (näyttely myös Tammelassa) 	<p>KULTTUURI JA TAIDE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ilmaisen kurssi teatterilaisille - Näytelmäpiiri - Letkulle nuorten bändikoulu - Valokuvauskurssi + kuvien käsittely - Kirjallisuuspiiri - Perinnetöitä ja taidetta Liesjärvelle, märkää märeille eli akvarellia järvellä, Suomi 100-piirustuskurssi jne.
<p>LIIKUNTA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teuron jumppa - Erilaisia tanssikursseja - Liikunta; jooga, puistojooga/ jumppa 	<p>RETKEILY/ LUONTO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Riista/ eräruokakurssi - Naisten retkeilykurssi (Liesjärvi - Torronsuo -Ruostejärvi) - Puukkokurssi - Katsikkakurssi - Kalastuslakikurssi
<p>ATK:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ikäihmisten atk/ somekurssi - Atk yhdistyksille - Powerpoint, some, ym. - Älypuhelinurssi - Kotisivujen tekeminen (helposti) yhdistyksille, kylille 	<p>KIELET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Englantia käytännössä - Muita kielikursseja
<p>SEKALAISET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suomalaisia perinteitä Liesjärvellä/ Korteniemessä (mm. käsitöitä, ruokaa ja luontoa) erityisesti maahanmuuttajille - Yhdistystoiminnan vaatimukset kurssipäivä - Tiehoitokuntien tietoisukupäivät - Arjenhallintaan liittyviä luentoja - Hiljaisuuden viikonloppu - Koirantrimmauskurssi - Ensiapukurssi - Hygieniakurssi - Järjestymiskurssi 	<p>PAIKALLISASIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Härkätien oppaiden jatkokurssi - Kylien opaskurssit - Sukututkimuskurssi - Kesäasukkaat/ osa.aika-asukkaat (piha kuntoon)

Kuva 17. Yhdistysillan kurssitoiveet.

4.1.3 Wahren-opiston päätoimisen henkilökunnan kuuleminen

Toteutin ensimmäisen vapaamuotoisen keskustelun Wahren-opiston päätoimiselle henkilökunnalle 10.3.2017 siitä, mitä toiveita opistolla on opinnäytetyöhöni liittyen. Koko päätoiminen henkilökunta oli paikalla ja haastattelu oli vapaamuotoista keskustelua koko ryhmän kesken. Kysyin koko henkilökunnan mielipiteitä siitä, miten toteutamme asiakaslähtöistä kurssisuunnittelua Tammelan kylille? Mitä asioita pitäisi ottaa huomioon? Tarvitaanko kurssisuunnitteluun yhteyshenkilö Tammelasta? Suunnitellaanko sähköinen lomake kyläyhdistyksille kurssitoiveiden kartoittami-

seen? Mikä on lomakkeiden reitti Wahren-opistolle? Miten suunnitellamme aikataulutuksen ja jatkuvuuden?

Opinnäytetyötäni pidettiin tarpeellisena ja Wahren-opistoa hyödyttävänä. Tässä vaiheessa en saanut juurikaan vastauksia kysymyksiini. Vastauksia sain lähinnä kyselylomakkeen pituuteen. Työyhteisö oli sitä mieltä, että kyselylomake olisi hyvä pitää lyhyenä, A4-sivun pituisena. Ajatuksia tuli siitä, että ehdotettaisiin kylille erilaisia kurseja, joista kyläyhdistys päättää kolme parasta toteutettavaksi. Tällöin tulisi huomioiduksi asiantuntijoiden tekemät kurssisuunnitelmat, joista asiakkaat voisivat kiinnostua.

4.2 Haastattelututkimuksen tulokset

Kahdestatoista kyläyhteisöistä valitsin kaksi kyläyhdistysten puheenjohtajaa haastateltavaksi: vuoden 2016 kylän, Susikkaan kylän kyläyhdistyksen puheenjohtajan Päivi Kangasniemen sekä Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajan Eija Laineen. Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtaja on myös Letkun kylän kyläyhteisön puheenjohtaja. Muita Tammelan kylien puheenjohtajia kuulin Tammelan kylien hallituksen kokouksessa. Haastattelin myös Tammelan kunnan vapaa-aikasihteeriä Päivi Klemelää, koska hänellä on pitkäaikainen näkemys Tammelan vapaa-ajan kentästä, sen toiminnasta ja puutteista. Haastattelukysymykset olivat puolistrukturoituja ja kysymykset esitettiin avoimesti, antaen tilaa myös kysymysten ulkopuolisille asioille. Haastattelukysymykset koskivat kylän tietoja, harrastuksia, tiloja ja välineitä, asiakaslähtöisyyttä sekä kylän yhteisiä käytäntöjä. Kysymyksen jälkeen esitän suorat vastaukset kursivoituina.

4.2.1 Susikkaan kyläyhdistyksen puheenjohtajan haastattelu 6.6.2017

Susikkaan kylä valittiin vuonna 2016 vuoden Hämeen kyläksi. Kylä on aktiivinen ja palveluhenkinen kylä. Valitsin haastateltavaksi kyläyhteisön puheenjohtajan tästä syystä.

Puheenjohtaja arvioi, että kylällä on noin 70 taloutta ja noin 150 asukasta. Lapsia tällä hetkellä arviolta noin 18-20.

Onko Susikkaan kylässä tarpeeksi vapaa-ajan harrastuksia? *"On aika paljon."*

Mitä käsityö- ja kulttuuriharrastuksia kylässä on? *"Wahren-opiston posliinimaalaus ja kudonta. Yhteislaulupiiri, mikä on kylätoimintaa. Orkesteri, Susikkaan Sohlot, yli 30 vuotta on jo järjestetty tansseja kylätoiminnan hyväksi. Tulossa on Wahren-opiston musiikkitoimintaa."*

Mitä muita harrastuksia kylällä on? *"Aika paljon on kaikenlaista. Varttuneiden piiri kokoontuu joka kk:n toinen tiistai. Sitä pitää kaksi kyläläistä ja*

se on askartelua, keskustelua, kisailua ja aktivointia. Kyläyhdistys tarjoaa tähän tilat. Sitten on kyläpalvelupäivä aina varttuneiden piirin perään klo 12.30-16.00 ja tämä on kyläyhdistyksen järjestämä. Silloin on soppalounas kylätoimikunnan puolesta, myyjäiset koko kylälle samaan aikaan. Yksittäiset kiertotalouden toimijat tulevat ja pöytävuokra on 5 €/ pöytä. Milloin mitäkin on tarjolla; käsitöitä, leivonnaisia, koruja jne. Ollaan saatu jalkojenhoitaja paikalle ja hän on sairaanhoitaja, joka voi samalla suorittaa muitakin palveluita, kuten verenpaineen mittausta. Myöskin parturi-palveluita on tarjolla. Sitten on tiistaituokio kerran kuussa, jota pitää seurakunta. Silloin on esimerkiksi verenpaineen mittausta. Palokopissa on mölkkyä kerran viikossa. Tästä ei makseta vuokraa, vaan kahvirahaa. Eläkeläisten mölkky on tiistaisin klo 14.00-16.00 ja susikaslaisten mölkky on torstaisin klo 14.00-16.00."

Kaivataanko lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia? Mitä? *"Aikaisemmin oli askartelukerho kesällä ja taas sitä kaivattaisiin. Muuta ei ole."*

Mitä harrastuksia toivot/ kylälle toivotaan? Mitä Wahren-opisto voisi järjestää kylälläsi? *"Lyhytkursseja eri aiheista, käsitöistä esimerkiksi uusiokäyttöä vaikka farkuista. Joogaa, lavista tai jotakin liikuntaa. Bändikerhotoimintaa, atk:ta; esimerkiksi kuinka laitat tietokoneelle valokuvat. Näytelmäkerhoakin kaivataan."*

Löytyykö kylältä harrastetiloja Wahren-opiston kurssitoimintaan? Mitä tiloja? *"Kylätalo on hyvä. Nyt se on remontissa ja valmistuu kokonaan syksyksi 2018. Sinne tulee hyvä 25 m²:n teollisuuskeittiö, 25 m²:n kahvio, 35 m²:n harrastesali ja vielä iso 70 - 80 m²:n juhlasali. Kudontasali, joka on noin 25 m² siellä jo on. Juhlasali sopii myös liikuntatilaksi. Pöydät ja tuolit löytyy, mutta av-laitteita ei ole."*

Miten mielestäsi parhaiten kuullaan kyläläisten toiveet Wahren-opiston kurssiksi ja miten Wahren-opiston kurssi-ideat tuodaan kyläläisten tietoisuuteen? *"Erillinen ilta kylällä tai tiedotteessa kysely ja sitten sen voisi lähettää sähköpostitse Wahren-opistolle. Minulta löytyy 100 henkilön sähköpostituslista. Sopivin vaihtoehto voisi olla kyläpalvelupäiville Wahren-opiston kurssiehdotukset ja näistä voisi kylällä tehdä koosteen esimerkiksi kolme kiinnostavinta ja sitten lähetetään parin viikon päästä opistolle. Päivä voisi olla maaliskuun alussa, jos opiston opettajat toimittavat ehdotukset tammikuun loppuun mennessä ja me tehdään kooste kylälle nähtäväksi. Ja lomakkeeseen myös kohta kylän omille ideoille."*
Milloin kylällä kokoonnutaan? *"Kylätoimikunta kokoontuu kerran kuussa. Siihen kuuluu kuusi henkilöä. Kyläyhdistys eli koko kylän väki kokoontuu keväisin ja syksyisin kerran."*

Haastattelussa kävi ilmi, että Susikkaan kylä on aktiivinen ja siellä järjestetään ympäri vuoden paljon erilaisia tapahtumia. Kylän yhteinen kokoontumispaikka, kylätalo toimii tapahtumien keskiössä. Kyläläiset ovat aktii-

visia ja talkoohenki on vahva. Kyläläisillä on aktiivinen ote kehittämiseen ja he ideoivatkin mielellään kylän toimintaa myös ulkopuolisten kanssa. Uudistettu kylätalo soveltuu hyvin Wahren-opiston kurssitoimintaan. Kursseja voidaan siellä järjestää monelta eri ainealueilta kuten ruuanlaittokursseja, tanssia ja liikuntaa, musiikkiaiheisia kursseja sekä käden taitojen kursseja.

4.2.2 Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajan haastattelu 26.6.2017

Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtaja Eija Laine on myös Letkun kyläyhdistyksen puheenjohtaja. Lisäksi hän vastaa ”Yhteistyöstä elinvoimaa-Tammelan kumppanihakkeesta.” Valitsin hänet haastateltavaksi siksi, koska hänellä on pitkäaikainen ja laaja näkemys Tammelan kylän toiminnasta ja niiden vahvuuksista.

Onko Letkun kylässä tarpeeksi vapaa-ajan harrastuksia? *”On paljon tapahtumia.”*

Mitä käsityö- ja kulttuuriharrastuksia löytyy? *”Musiikkia, näytelmää, askartelua, teatteria, konsertteja ja esityksiä. Käsitöitä ei ole. Letkun Rembrantit (taideryhmä) on ilmainen ja toimii aktiivisemmin kesällä.”*

Mitä muita harrastuksia kylällä on? *”Liikuntaa senioreille, Jumppaa Eerikilän urheiluopistolla kaksi kertaa viikossa ja kuntosali on myös käytössä. Kylällä on kävelyklubi ja Letkun koululla on urheilukerho. Letkulla on myös monitoimikenttä ja hiihtoladut.”*

Mitä kursseja toivot/ kylälle toivotaan (Wahren-opiston järjestämänä)? *”Englanti on monen toiveena, matkailuenglanti olisi tarpeellinen ja lyhyet teemalliset kurssit. Atk:ta, kuvankäsittelyä ja valokuvausta omilla laitteilla voisi olla. Kylän historiaa esimerkiksi kyläilloissa. Yrttikursseja, puutarhajuttuja ja ruokakursseja ehdottaisin.”*

Tuleeko mieleesi muuta toimintaa kuin kurssitoiminta (Wahren-opisto järjestäjänä)? *”Matkailuun liittyvää, markkinointiin liittyvää, historiaa, sukututkimusta ja tapakulttuuria.”*

Löytyykö kylältä harrastetiloja Wahren-opiston kurssitoimintaan? Mitä tiloja ja mihin soveltuvia? *”Koululla on hyvä varustus ja Letkun Pirtillä tilat jopa 150:lle henkilölle. Tilasta löytyy projektori. Sitten on Hämeen luontokeskus, jossa on hyvät tilat ja varusteet, av-laitteet löytyy ja auditorio.”*

Miten mielestäsi parhaiten kuullaan kyläläisten toiveet Wahren-opiston kursseiksi? *”Kylätiedote toimii ja sitten on Tammelan kylähallituksen puheenjohtajien kokous. Kauppaan mainontaa ja sieltä jakeluun asiakkaille. Lehtimainonta; Forssan lehti ja Seutu-Sanommat.”*

Miten Wahren-opiston kurssi-ideat tuodaan kyläläisten tietoisuuteen? *”Kylätiedotteen kautta tai kurssien vetäjien kautta. Sitten voisi olla valmiita kurssi-ideoita; valitse näistä mihin lähtisit.”*

Milloin kylällä kokoonnutaan ja voitaisiin tavoittaa asukkaat? *”Kylien hallitus kokoontuu neljä - kuusi kertaa vuodessa, paikalliskokoukset keväisin ja syksyisin. Erillisiä kokouksia pidetään tarvittaessa.”*

Letkun kylä on lähellä Liesjärvellä sijaitsevaa Hämeen luontokeskusta ja Eerikkilän urheiluopistoa. Monipuolisia tiloja kurssitoimintaan löytyy sekä luontokeskuksesta, että Letkun kylätalolta ja koululta. Letkun kylällä on myös kyläkauppa, mikä on harvinaista maaseutukylissä. Kauppa toimiikin arkisena kohtaamis- ja tiedotuspaikkana monelle asukkaalle. Uusia kursseja kaivataan eri ainealueista kuten kielistä, historiasta ja tietotekniikasta.

4.2.3 Tammelan kunnan vapaa-aikasihteerin haastattelu 9.6.2017

Haastattelin Tammelan vapaa-aikasihteerin Päivi Klemelää, koska halusin kartoittaa Tammelan kirkonkylän alueen asukkaiden tarpeet vapaa-ajan harrastuksista ja voisiko Wahren-opisto tarjota tarpeisiin sopivia kursseja.

Tammelan kirkonkylän tiedot: *”Kylän asukasmäärä selviää parhaiten Hämeen liiton sivuilta samoin lapsien lukumäärä. Arvoisin, että alle 18-vuotiaita on koko Tammelan alueella alle 1800.”*

Onko kirkonkylällä tarpeeksi vapaa-ajan harrastuksia? *”Tammelassa tapahtuu -kirjasessa on kerrottu hyvin mitä harrastuksia löytyy. Nuorisoseura Aura järjestää ja 4H-kerhotoimintaa löytyy.”*

Mitä kursseja toivot/ toivotaan Tammelaan lisää Wahren-opiston järjestämänä? *”Perhekeskeisiä kursseja lisää, esimerkiksi käsityökerho, askartelua, ruokakursseja. Voisi olla vuosikierron mukaan; pääsiäisenä pääsiäisaskartelua jne. Näihin eivät resurssit riitä nuorisopuolella. Mitä mahtaa MLL (Mannerheimin lastensuojeluliitto) ajatella? Maisemamaalausta sopisi kesälle, Tammela on sitä tänä kesänä järjestänyt. Kesämökkiläisille myös toimintaa. Kesäteatteritoimintaa ja ikäihmisten teatteritoimintaa.”*

Löytyykö kirkonkylältä harrastetiloja Wahren-opiston kurssitoimintaan? Mitä tiloja ja mihin soveltuvia? *”Kunnantalolla on valtuustosalin ja sieltä löytyy kaikki av-laitteet, soveltuu hyvin luentotilaisuuksiin. Erityisesti erikoisemmat tai harvinaisemmat aiheet vetävät väkeä, kuten itkuvirret oli kevättalvella. Saunaosastokin löytyy. Sitten on Pappila, mikä on seurakunnan tila. Siellä on keittiötilat ja luokkatila. Tila soveltuu hyvin perhekeskeisille kursseille. Manttaalilla on taidetila/ kerhotila ja näiden tilojen vierestä löytyy nuorisotilat. Siellä on kaksi - kolme tietokonetta ja helposti saadaan pari konetta lisää tarpeen mukaan. Sinne on ollut mietinnässä hankkia videotykki ja valkokangas ja ehkä keittiön kunnostuskin olisi tar-*

peen. Tilaan toivotaan kursseja. Sitten on Fai:n entinen koulukiinteistö: koko tila on tyhjä ja se soveltuu moniin erityistarpeisiin. Vanhalla pajalla onkin Wahren-opiston kudonta. Intro-työpajan eli vanhan Fai:n koulurakennuksen voisi saada kurssitilaksi ja tilasta vastaa työpajan ohjaaja. Kouluilla olisi atk-tilat, mutta niihin ei pääse ulkopuoliset toimimaan. Olisi kehittämisen ja selvittämisen paikka.”

Miten mielestäsi parhaiten kuullaan asukkaiden toiveet Wahren-opiston kursseiksi? *”Avoin kutsu kuntalaisille kunnantalolle. Wahren-opisto voisi kertoa mitä kurssi-ideoita tuntiopettajilta on tullut ja kuulla kuntalaisten toiveet. Yhdistysilta järjestetään kaksi kertaa vuodessa, opisto voisi tulla sinne mukaan. Kirjastoa voisi hyödyntää; oma tiedotusseinäke sinne. Kyselyt sähköpostitse. Kunnalla on QuestBack-ohjelma käytössä, sitä voisi tiedustella saako kyselyitä tehdä sitä kautta. Tähän tarvitaan luvat sivistystoimenjohtajalta tai kunnanjohtajalta. Kunnan johtoryhmälle kertominen ja tulemalla joskus kokoukseen mukaan. Ryhmään kuuluvat sivistystoimenjohtaja, kunnanjohtaja, vapaa-aikasihteeri, varhaiskasvatusjohtaja ja liikuntakoordinaattori. Näin voisi yhteistyötä rakentaa.”*

Milloin on asukkaille mahdollisia yhteisiä kokoontumisia ja mitä muita mahdollisuuksia näet? *”Ei koko ohjelmaa lyötäisi lukkoon ennen lukuvuotta, jolloin pystyisi nopeasti vaikuttamaan ja saamaan lukuvuodelle uusia kursseja. Lyhytkurssit ovat tulevaisuutta. Kesäasukaspäivät ovat heinäkuun ensimmäinen perjantai. Vapaa-ajan asukkaiden puheenjohtajaan voisi ottaa yhteyttä.”*

Tammelan kirkonkylällä on tarvetta perhekeskeisille kursseille ja vuodenaikojen mukaan teemoitetuille kursseille. Tiloja alueelta löytyy monentyyppiselle toiminnalle. Tammelassa on runsaasti kesäasutusta ja myös kesäasukkaiden kurssitoiveita kannattaa kuunnella. Ikäihmisille toivotaan lisää vaihtoehtoja siihen, mitä he voisivat harrastaa ja myös teatteritoimintaa kaivataan kaiken ikäisille. Haastattelussa tuli selkeästi ilmi se, että lasten harrastustoiminta on kuntalaisille tärkeää.

Haastattelun jälkeen kävin tutustumassa koulutoimen sihteeri Sari Lukkan luona QuestBack-verkkokyselyohjelmaan ja ohjelma vaikutti sopivalta kyselyn toteuttamiseen kunnan asukkaille.

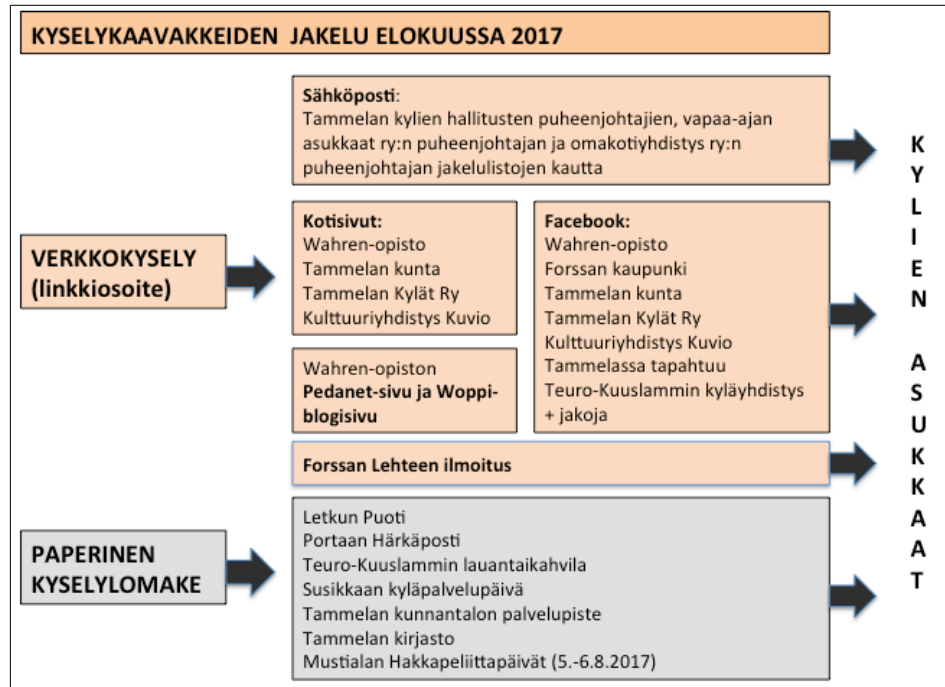
4.3 Kyselytutkimuksen tulokset

Päädyin tutkimuksessani verkkokyselyyn (liite 5), jotta tavoittaisin mahdollisimman paljon tammelalaisia asukkaita. Verkkokyselyä voi levittää rajattomammin kuin paperista kyselyä. Tammelan kunnalla on käytössä Questback-verkkokyselyohjelma ja kysyin luvan käyttää sitä kunnanjohtaja Kalle Larssonilta sekä sivistystoimenjohtaja Mari Haapaselta. Koulutoimensihteeri Sari Lukkala oli tässä prosessissa suureksi avuksi. Testasin kyselyn ennen varsinaista tutkimusta Wahren-opiston päätoimisella henki-

lökunnalla, Tammelan Kylät Ry:n puheenjohtajalla sekä yhdellä Tammelan asukkaalla. Muutamia korjausehdotuksia sain kysymysten sisältöön. Kaikkia ehdotuksia en voinut ottaa huomioon, koska pidin tärkeänä sitä, että kysely ei ole liian pitkä eikä liian laaja ja että kysely vastaa opinnäytetyöni tavoitteita.

Verkkokyselyn jakelun (kuva 18) toteutin sähköpostitse Tammelan kylien hallitusten puheenjohtajien, Tammelan vapaa-ajan asukkaat ry:n puheenjohtajan sekä Tammelan omakotiyhdistys ry:n puheenjohtajan jakelulistojen kautta lähetettäväksi eteenpäin heidän jäsenilleen ja muille mahdollisille kontakteille. Kyselyn linkki laitettiin Wahren-opiston kotisivulle, Tammelan kunnan kotisivulle, Tammelan kylät ry:n sekä Kulttuuriyhdistys Kuvio ry:n kotisivuille. Jakelukanavana toimi myös facebook. Kyselyn linkki laitettiin Wahren-opiston, Tammelan kunnan, Forssan kaupungin, Tammelan Kylät ry:n, Kulttuuriyhdistys Kuvio ry:n, Tammelassa tapahtuu sekä Teuro-Kuuslammin kyläyhdistyksen facebook-sivuille. Facebookissa kyselyn linkkiä jaettiin useita kertoja ja lopullista henkilömäärää, jonka se tavoitti, on vaikea arvioida. Wahren-opistossa kyselyn linkki laitettiin myös Pedanettiin, blogisivuille ja Forssan Lehteen. Verkkokyselyn linkin laitoivat sosiaaliseen mediaan minun lisäksi asianomaiset yhteyshenkilöt, joilla oli oikeudet lisätä sivuille toimintaa.

Tammelan Kylät Ry:n hallituksen kokouksessa 1.8.2017, kävi ilmi, että pelkästään verkkokyselyllä ei voida tavoittaa kylien potentiaalisia Wahren-opiston kurssilla kävijöitä, vaan tarvitaan myös paperisia kyselylomakkeita jaettavaksi (liite 5). Hallituksen jäsenet olivat sitä mieltä, että kylillä asuu vanhempaa väkeä, jotka eivät osaa käyttää internetiä tai sen käyttö ei ole mahdollista. Paperisia kyselylomakkeita ja siihen liittyvän tiedotteen (liite 4) toimitin Letkun Puotiin, Portaan Härkäpostiin, Teuron-Kuuslammin lauantaikahvilaan, Susikkaan kyläpalvelupäiville, Tammelan kunnantalon palvelupisteeseen, Tammelan kirjastoon ja Mustialan Hakkapeliittapäiville. Hakkapeliittapäivillä (5.-6.8.2017) kyselyn suoritti näyttämö- ja ilmaisuaineiden opettaja Eliisa Lintukorpi haastattelemalla kyselylomakkeiden kysymysten mukaan. Hän edusti tapahtumassa Wahren-opistoa. Vastausaikaa kyselyn vastaamiseen oli yksi kuukausi. Kaikki paperiset vastaukset syötin lopuksi itse Questback -verkkokyselyohjelmaan. Kysymykset käsittelin luottamuksellisesti, eikä vastaajien henkilöllisyys tule missään vaiheessa ilmi. Kuvassa 18 havainnollistan jakeluprosessia, mitä kanavia käytin kyselyn jakamiseen internetin kautta ja mihin jaettiin paperisia kyselylomakkeita.

Kuva 18. Kyselykaavakkeiden jakeluprosessi kylien asukkaille ja vapaa-ajan asukkaille.

Questback-verkkokyselyohjelmalla voidaan laatia visuaalisesti erilaisia kyselyitä. Valitsin kyselyyn sopivaksi vihreän luontoaiheen, koska Tammelan on tunnettu nimenomaan upeista maisemistaan ja vihreästä luonnostaan. Kuvissa 19 ja 20 on saatetekstistä alkuosa ja loppu kiitosteksti.

Wahren-opiston kurssitoiminnan kehittäminen

Hyvä tammelalainen vakituinen asukas tai kesäasukas!

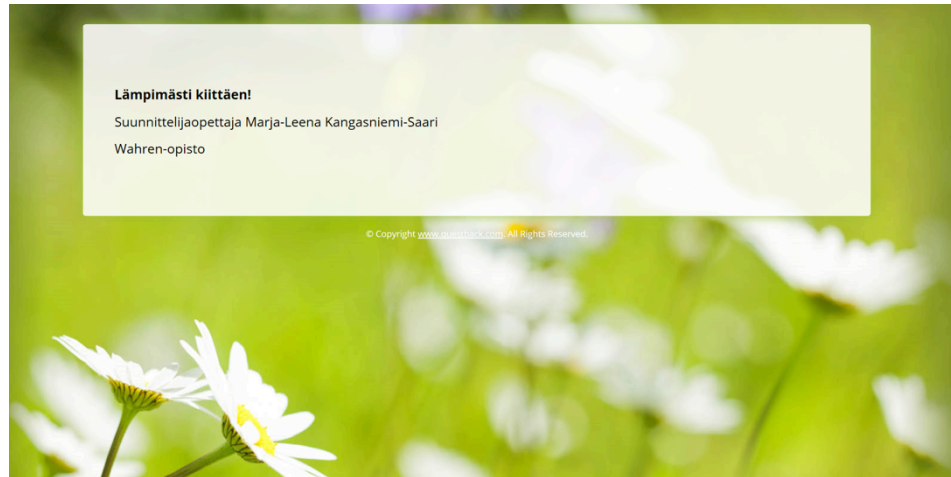
Opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa YAMK -tutkintoa, kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä -koulutusohjelmassa.

Tämä kysely liittyy opinnäytetyöhöni: **Wahren-opiston asiakaslähtöisen kurssitoiminnan kehittäminen Tammelaan käsityön ja kulttuurin näkökulmasta.** (Wahren-opisto on Forssan ja Tammelan seudun kansalaisopisto.)

Vastaamalla kyselyyn voit vaikuttaa siihen, mitä kursseja Wahren-opisto voisi tulevaisuudessa kylälläsi järjestää. Jos haluat, voit jättää loppuksi yhteystietosi. Vastanneiden kesken arvotaan 30 €:n arvoinen kurssilahjakortti. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä vastaajan henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille.

Vastaa tämän tutkimuslomakkeen kysymyksiin klikkaamalla hiirellä sopivaa vastausvaihtoehtoa ja/tai noudattamalla muita mahdollisia kysymyskohtaisia ohjeita.

Kuva 19. Verkkokyselyyn visuaalinen ilme; saateteksti.

Kuva 20. Verkkokyselyn visuaalinen ilme; loppuksi.

4.3.1 Kyselyyn vastanneiden perustiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 102 asukasta, kun asukasluku Tammelassa ylittää 6000:n rajan. Osa vastasi kaikkiin kysymyksiin ja osa jätti joihinkin kysymyksiin vastaamatta. Tulos oli odotettu, vaikka toivoinakin enemmän vastauksia. En halunnut laittaa kysymyksiä pakollisiksi, vaan jokainen kysymys oli vapaaehtoinen. Joihinkin kysymyksiin sai valita useamman vastausvaihtoehdon ja kyselyssä oli vapaasti kirjoitettavia kohtia. Vastauksia sain yhteensä 24:stä kylästä. Koska jakelu oli pääosin verkon kautta, ei ollut mahdollista rajata kyselyä koskemaan vain kahtatoista Tammelan toiminnallista kylää. Kyselyyn vastasi myös asukkaita Tammelan reuna-alueilta. Rajaamani toiminta-alueen lisäksi vastauksia sain Talpian, Hevoniemen, Oksjärven, Torajärven, Mustialan, Räyskälän ja Pääjärven kyliltä. Talpia ja Sukula ovat Talpianjärven rantakylä, Hevoniemi sijaitsee Pyhäjärven rannalla, Oksjärvi sijoittuu pohjoiseen Tammelaan Loimosten viereen ja on maantieteellisesti lähellä Kaukjärven kylää sekä Loimosten ja Teuron kylää. Torajärvellä asuu pääosin mökkiläisiä ja kylä sijaitsee pohjois-osassa Tammelaa, lähellä Susikasta ja Lautaporraasta. Mustiala sijaitsee lähellä kirkonkylää ja on erikoistunut maaseutuelinkeinojen koulutukseen. Mustialassa sijaitsevat Hämeen ammattikorkeakoulun ja Hämeen ammatti-instituutin yksiköt. Räyskälän ja Pääjärven kylät sijaitsevat lähellä Portaan kylää.

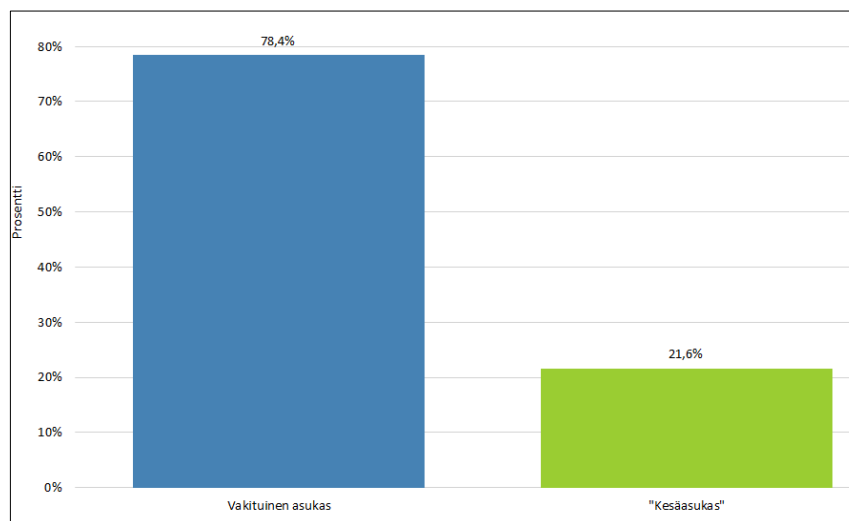
Vastauksia sain seuraavasti: Teuro 16, Tammelan kirkonkylän alue 14, Porras 12, Susikas 10, Letku 10, Kytö 8 (sijaitsee Tammelan kirkonkylän lähellä), Liesjärvi 4, Kuuslammi 4 (kylä on Teuron vieressä), Mustiala 2, Kallio 2, Saari 2, Riihivalkama 2, Sukula 2, Hykkilä 2, Kaukola 1, Kaukjärvi 1, Räyskälä 1, Torajärvi 1, Tammelan Lunkaan kylä 1, Pääjärvi 1, Talpia 1, Lamala 1 (kirkonkylän asuinalue), Hevoniemi 1 ja Oksjärvi 1.

Käsittelin vastaukset kyläkohtaisesti, mutta joihinkin kohtiin yhdistin lähi-kylien vastaukset. Nämä kylät ovat Teuro ja Kuuslammi, Kirkonkylä, Mus-

tiala sekä asuinalue Lamala. Suorat lainaukset esitän tekstissä kursivoituna.

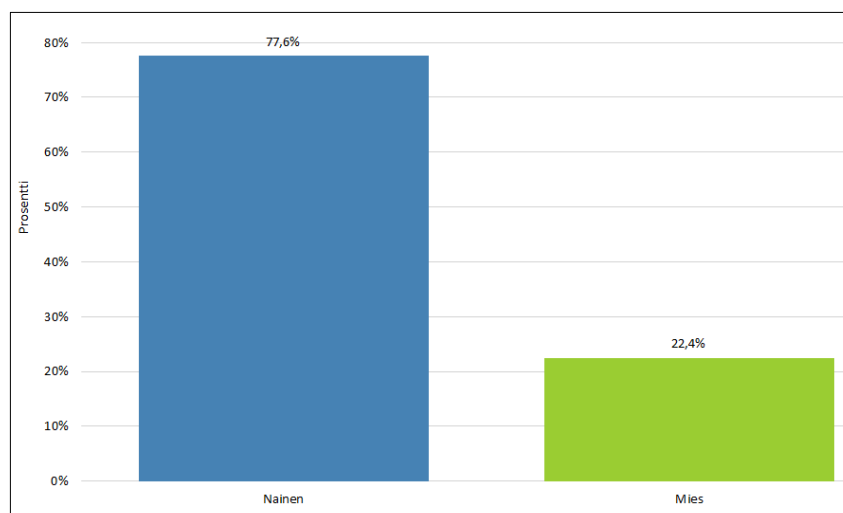
Tammelassa on runsaasti kesäasutusta johtuen maantieteellisistä olosuhteista. Järviä on paljon ja se houkuttelee myös kesäasukkaita alueelle. Selvitin tutkimuksessani myös kesäasukkaiden näkemystä alueen vapaa-ajan harrastuksista ja mitä he toivoisivat Wahren-opistolta. Kyselylomake oli sama vakituksille ja vapaa-ajan asukkaille. Vakituksia asukkaita vastasi 78,4 % ja kesäasukkaita 21,6 % (taulukko 1).

Taulukko 1. Oletko vakituinen vai ”kesäasukas”? (n=102)

Kyselyyn vastasi enemmän naisia kuin miehiä, yhteensä 98 asukasta (taulukko 2). Kansalaisopistotoiminta on perinteisesti houkuttanut mukaan enemmän naisia kuin miehiä. Valtakunnallisesti opiskelijoista 70 % on naisia (Silveri 2017, 25).

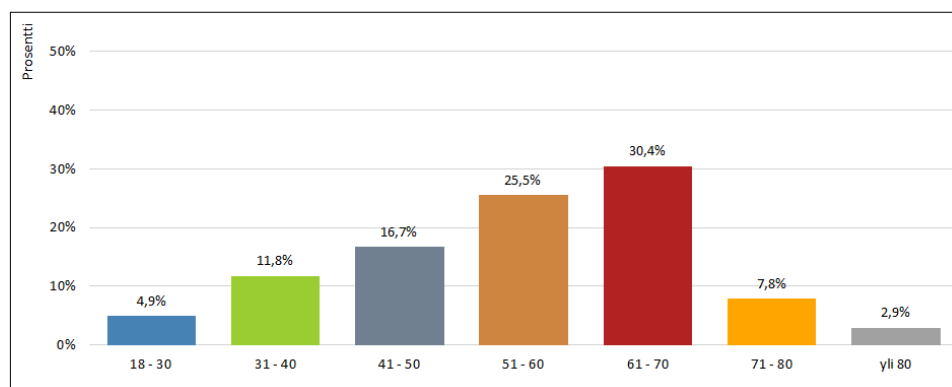
Taulukko 2. Sukupuoli? (n=98)

Ikää koskevaan kysymykseen sain vastauksia yhteensä 102 ja kaikista eniten 61-70-vuotiailta, seuraavaksi eniten 51-60-vuotiailta (taulukko 3). Kansalaisopistojen kursseille osallistujat ovat keski-ikäisten ja juuri eläkkeelle jääneiden ikäluokkaa myös valtakunnallisesti.

Suomi vanhenee nopeasti. Opiskelijoista noin joka neljäs on täyttänyt 60 vuotta. Haastavaa on saada nuoria mukaan opintojen pariin samassa suhteessa. Ikääntyvät osallistuvat kursseille mielellään ja opintojen pariin tulee hyvän pohjakoulutuksen saaneita. Tällä hetkellä eläkkeelle jäävistä on hyvin moni suorittanut korkeakoulututkinnon. He ovat tottuneet opiskelmaan ja nähneet sen hyödyn jaksamiseen, henkiseen hyvinvointiin ja fyysiseen terveydentilaan. (Silveri 2017, 26).

Taulukko 3. Ikäjakauma? (n=102)

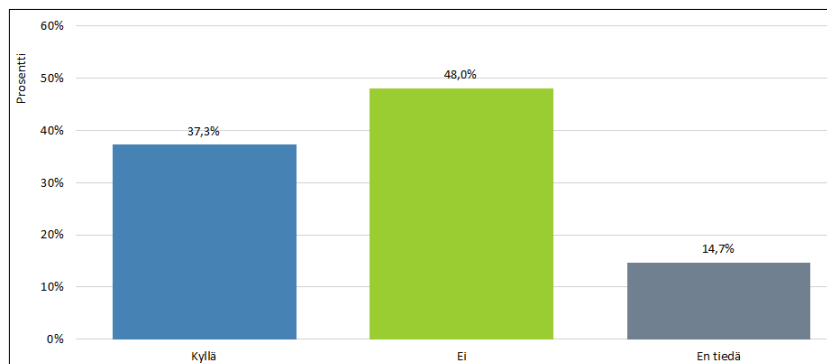

Kylissä väki vanhenee ja kyselyyn vastasi eniten varttunut väki. Tästä voisi muodostaa tyyppillisen käyttäjäprofiilin eli eläkeikäiset tai viisikymmentä vuotta täyttäneet naiset.

4.3.2 Kylien harrastustoiminta

Kyselyssä kartoitin asukkaiden tyytyväisyyttä omien kylien jo olemassa olevasta harrastustoiminnasta ja löytyykö sieltä itselle sopivia harrastuksia (taulukko 4). Vastauksia tuli 102 ja lähes puolet eli 48 % oli sitä mieltä, että omalla kylällä ei ole riittävästi harrastustoimintaa johon itse voisi osallistua. Lähes 40 % vastaajista oli sitä mieltä, että kyllä löytyy ja 14,7 % ei tiennyt löytyykö. Tässä on haastetta myös Wahren-opistolle, miten kurssien kysyntä ja tarjonta saadaan kohtaamaan.

Taulukko 4. Onko kylälläsi riittävästi harrastustoimintaa johon voisit osallistua? (n=102)

Selvitin myös mitä harrastuksia ja käsityökurseja kylillä jo on. Tähän kysymykseen vastattiin avoimesti ja kokosin samat vastaukset yhteen. Vastajat kertoivat myös omista henkilökohtaisista harrastuksistaan:

Hevoniemi: Hevoniemessä on hyvät liikuntamahdollisuudet, kieliä ja käsityöitä. Vastaja kertoi että on myös ompelua.

Kirkonkylä: Lentopalloa, kuntosalitoimintaa, tasapainojumppaa, kirkko-kuorossa laulamista ja Auran joogaa. Käden taitojen harrastuksia ovat Wahren-opiston kankaankudonta-, tuunaus-, puutyö- ja kassien valmistuskurssit. Savi ja betoni-kurssit. Seurakunnan järjestämää toimintaa.

Kytö: Kydössä voi harrastaa kanoottimelontaa, jumppaa, valokuvien kehittämistä ja vedostamista. Bändisoittoharrastukseen on mahdollista osallistua kaikki soittamisesta kiinnostuneet henkilöt. Kydössä ei ole Wahren-opiston tarjoamia kursseja, mutta kirkonkylällä on.

Letku: Letkulla metsästetään, kalastetaan ja harrastetaan talkotoimintaa ja liikuntaa. Vastajat kertoivat myös, että Letkulla on kädentaitojen ja ruoanvalmistuksen kursseja.

Mustiala: Ratsastusta.

Porras: Portaassa harrastetaan teatteria, kyläyhdistystoimintaa ja jumppaa. Kylällä on myös koirakerho, tanssikurssi ja unikeontori. Wahren-opisto järjestää kylällä kankaankudontaa.

Riihivalkama: Kankaankudontaa.

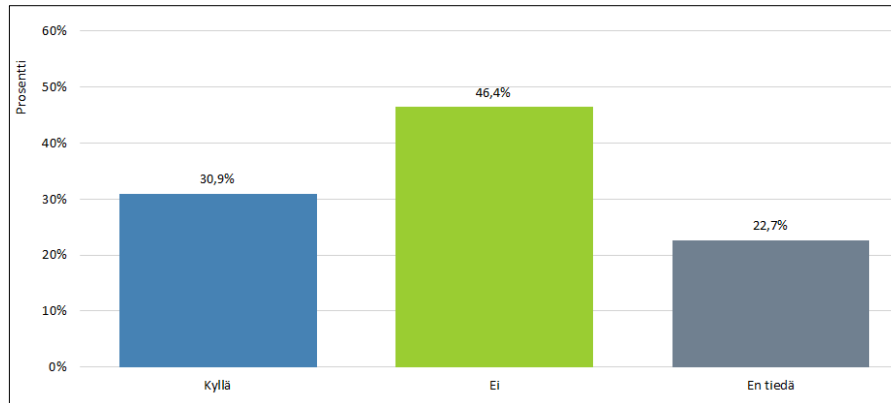
Susikas: Musiikkia ja laulukööri. Käden taitojen harrastuksia ovat Wahren-opiston kankaankudonta ja posliininmaalaukset.

Teuro-Kuuslammi: Kyläyhdistystoimintaa, englanninkielen kurssi, tanssia, jumppaa ja liikuntaa, metsästystä, kalastusta, marjastusta, vpk-toimintaa sekä luonnossa liikkumista. Käsityökurseja kylällä on Wahren-opiston järjestämänä kankaankudontaa ja kylätoimikunnan oma koplauskopla, mikä oli aiemmin Wahren-opiston kurssina.

Lähes samoin vastattiin kysymykseen onko kylälläsi riittävästi käsityökurseja joihin voisit osallistua, kuin yleiseen harrastustarjonnan kyselyyn (taulukko 5). En tiedä -vastauksia tuli hiukan enemmän. Kyllä vastasi 30,9 % eli 6,4 % vähemmän kuin edelliseen vastaukseen. Tietämättömyyttä oli

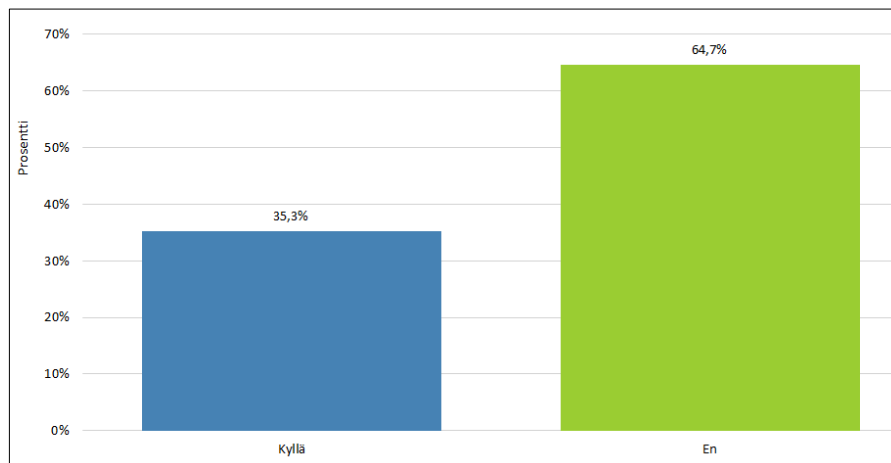
enemmän eli 22,7, % ei tiennyt käsityökurssitarjonnasta. Osa vastaajista oli tyytyväisiä käsityökurssitarjontaan joko Wahren-opiston järjestämänä tai jonkun muun tahon järjestämänä.

Taulukko 5. Onko kylässäsi riittävästi käsityökursseja joihin voisit osallistua? (n= 97)

Yli puolet eli 64,7 % kylien asukkaista tai vapaa-ajan asukkaista ei ollut osallistunut Wahren-opiston Tammelan alueen kursseille (taulukko 6). Vain 35,3 % oli. Lähes puolet eli 48,5 % oli osallistunut Forssassa järjestettäville kursseille (taulukko 7).

Taulukko 6. Oletko osallistunut Wahren-opiston kursseille Tammelan alueella? (n=102)

Mille kursseille olet osallistunut Tammelan alueella aiemmin vastattiin melko vähän:

Hevoniemi: Kielikurssille.

Kallio: Raku- ja savikurssille.

Kaukola: Käsityökurssille.

Kaujärvi: Kankaankudontaan.

Kirkonkylä: Noin 10 vuotta sitten osallistui käsityöpiiriin Saarella. Raku-kurssille, jonka järjesti itse. Teuron kankaankudontakurssille.

Letku: Kalligrafiaan Forssassa, kauan sitten käsityökurseille Tammelassa, valokuvauskurssille.

Lunkaa: Joogaan.

Mustiala: Ompelukurssille joskus 1990-luvulla.

Porras: Venäjän kieli, olen opettanut matikkaa, villalankojen värjäyskurssille ja kaksi vastaajaa vastasi Kankaankudontaan.

Räyskälä: Tilkkutyöhön ja kankaankudontaan.

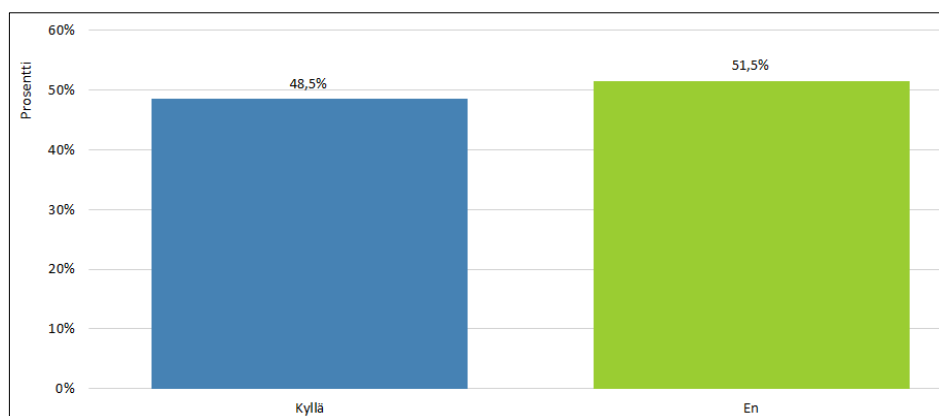
Susikas: Kolme oli osallistunut Wahren-opiston posliininmaalaukskurssille ja kaksi kankaankudontaan. Lisäksi yksi kertoi osallistuvansa jumppaan ja musiikkitoimintaan.

Sukula: Jumppaan ja matonkudontaan.

Talpia: Itämaisen tanssin kurssille, pitkät matkat estävät osallistumasta.

Teuro-Kuuslammi: Posliininmaalaukseen Susikkaalla, kielikurssille, entisöintiin, savipiiriin, Wahren-opiston kudontaan Teurolla, torvisoittoon, englanttiin ja lisäksi kaksi vastausta kudontaan.

Taulukko 7. Oletko osallistunut Wahren-opiston kurseille Forssassa?
(n=101)

Mille kursseille Forssassa olet osallistunut aiemmin, vastattiin näin:

Hevoniemi: Ompelukurssille

Hykkilä: Kielikurssille, atk-kurssille, öljyvärimaalaukseen ja posliininmaalaukseen.

Kallio: Savi- ja rakusavikurssille.

Kaukjärvi: Erilaisille käsityökurssille.

Kaukola: Espanjankielen ja saksankielen kurssille.

Kirkonkylä: Kuntotanssiin, ompelukurssille, kielten kurssille, luovan kirjoittamisen opintoihin JKL (avoin yliopisto 12 ov), ruokakurssille, maalauskurssille, lavis-liikuntaan, kuorotoimintaan, joogaan, lettikurssille, tiffanykurssille, tietotekniikkakurssille, hedelmäveistokurssille, monille kurssille esimerkiksi viimeksi Vappu-herkkukurssille.

Kytö: Joskus hyvin kauan sitten savityökurssille ja venäjän alkeisiin, joo-gaan, jumppaan, käsityökurssille, joillekin ruuan valmistuskurssille, bändikurssille (joka loppui jo), musiikkileikkikouluun lapsen kanssa (musiikkiopiston toimintaa), ompelukurssille, risukurssille ja keramiikan kurssille.

Liesjärvi: Englannin kielen opiskeluun, kuvankäsittelyyn, Venäjän kielen kurssille.

Letku: Kalligrafiaan, taidekurssille, käsityökurssille, tanssiin, valokuvaukseen ja kaksi vastausta opaskurssille.

Mustiala: Eestin kurssille useana vuonna ja viime lukuvuonna espanjan alkeiskurssille, kahvipussikassikurssille.

Porras: Saksan kielen kurssille (kaksi vastausta), avoimiin luentoihin, tekstiilikurssille, kalligrafiaan.

Riihivalkama: Ranskan kielikurssille.

Räyskälä: Espanjankielikurssille, huovutuskurssille, kahvipussipunontaan ja kankaankudontaan.

Saari: Kielikurssille, kuvataidekurssille ja kivenhiontaan.

Susikas: Kehrät-kuorolaulutoimintaan, tietokonekurssille, yksinlauluun ja kankaankudontaan, kaksi vastasi käsityökurssille.

Talpia: Itämaisen tanssin kurssille, rakukeramiikkaan ja rumpukurssille.

Teuro-Kuuslammi: Espanjan kielikurssille. Kaksi vastasi yleensä kielikurssille. Naiskuoroon, kamarikuoroon, torvisoittoon, puutarhakurssille, aikaa sitten käsityökurssille, kivenhiontaan, atk-kurssille ja pajutöihin.

Kysymykseen miksi asukas ei ole osallistunut kurssille Tammelan tai Forssan alueella vastattiin omin sanoin. Vastauksissa painottui ajan puute tai se, että ei ole löytynyt sopivia kurseja. Kirkonkylällä vastattiin, että ei ole ollut aikaa osallistua kurssille tai ei ole ollut sopivia kurseja, joihin osallistua. Usein lasten harrastukset vievät perheen ajan, jolloin aikuiset eivät ehdi harrastamaan. Kävi myös ilmi, että kurssin taso ei välttämättä vastaa omaa tasoa eli esimerkiksi englannin kurssille ei ole riittävästi kielitaitoa osallistua. Kirkonkylän ja Forssan väliin jää Kydön alue. Siellä koettiin, että ei ole ollut mielenkiintoa ja jaksamista lähteä kurssille tai ei ole ollut tarvetta sellaiseen toimintaan. Riittävän kiinnostavia tai sopivia kurseja ei ole löytynyt. Yksi vastaaja totesi, että *”Tammelassa ei ole ollut tarjontaa niille kurssille, joille olisin halunnut osallistua. Toisaalta Forssan kurssipaikat ovat aika lähellä Kytöä. Aikaisemmin Susikkaalla asuneena toivon, että kurssit säilyisivät kylillä esim. Susikas ja Teuro, sillä ne ovat siellä erittäin tärkeitä esim. vanhuksille, jotka eivät pääse kulkemaan Forssaan.”*

Useamman Teuro-Kuuslammin vastaajan mielestä matka on pitkä kirkonkylälle ja Forssaan harrastamaan. Jotkut olivat sitä mieltä, että ei ole ollut sopivia kurseja tai ei ole ollut muuten tarvetta kurssihin. Usein työelämän kiireet haittaavat kurssille osallistumista. Osa oli sitä mieltä, että tarjontaa on kyllä riittävästi ja osa ei tiennyt Wahren-opiston kurssitarjonnasta mitään. Teuron naapurikylän Susikkaan kylän vastaajien mieles-

tä matka Forssaan on pitkä lähteä harrastamaan. Kaikilla ei ole autoa käytössä, jolloin muualle lähteminen on mahdotonta. Joku vastaaja totesi, että ”*laiskuus*” estää osallistumasta. Joku taas oli sitä mieltä, että tarjontaa on Forssassa, mutta ei ole muuten tarvetta kursseille.

Liesjärvellä asuvat vastaajat olivat sitä mieltä, että sopivia kursseja ei ole tai kursseja ei ole näkynyt. Vastaaja saattoi ajatella vastatessaan tähän kysymykseen kysymyksen koskevan oman kylän kurssitarjontaa eikä koko Tammelan alueen tarjontaa. Jollakin vastaajalla ulkopaikkakunnalla oleva työ oli estänyt osallistumisen kursseille. Joku vastaaja ei ollut tiennyt Wahren-opistosta mitään. Liesjärven lähellä sijaitsee Portaan kylä. Siellä vastattiin, että kursseille ei ole ollut tarvetta, ei ole ollut sopivia kursseja tai työkiireet estävät osallistumisen. Usea portaalainen vastaaja ei ollut tietoinen Wahren-opiston kurssitarjonnasta.

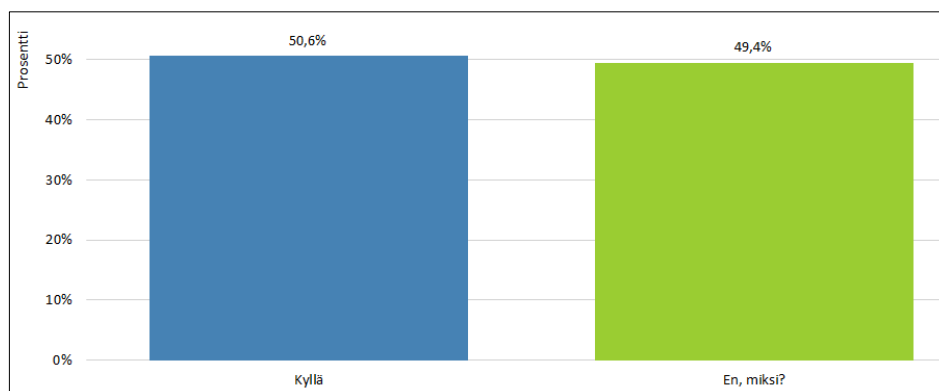
Letkun kylän kyselyyn vastanneet asukkaat olivat sitä mieltä, että sopivia kursseja ei ole ollut Tammelan alueella eikä Forssassa. Myös tietämättömyys Wahren-opistosta tuli esille. Joku vastaaja oli osallistunut kursseille Forssassa, kun Tammelan alueen kurssit eivät ole olleet sopivia. Joku asukas oli vasta hankkinut kesäasunnon Letkulta, eikä ollut tietoinen Wahren-opistosta. Muita syitä olivat omaishoitajana toimiminen eli oman ajan puute, ajankohta väärä, aikataulut eivät sovi ja autottomuus.

4.3.3 Kyläläisten kurssitoiveet

Noin puolet vastaajista oli tyytyväisiä nykyiseen kurssitarjontaan ja puolet taas ei (taulukko 8). Vastaajia tähän kysymykseen oli yhteensä 87. Tästä voi vetää johtopäätöksen, että muutosta kaivataan. Miksi et ole tyytyväinen Wahren-opiston nykyiseen kurssitarjontaan vastattiin näin: Hykkilässä asuva ei tuntenut kurssitarjontaa, kaukjärveläinen ei osannut sanoa syytä miksi ei ollut tyytyväinen. Kirkonkylällä asuvat halusivat monipuolisempaa tarjontaa, kurssit keskittyvät liikaa Forssaan, Tammelassa vähemmän tarjontaa kuin esimerkiksi Jokioisissa, ruokakursseja Tammelassa on liian vähän ja vain alkeita, liikuntaa on liian vähän tai ei ollenkaan. Kydössä asuvat olivat sitä mieltä, että ei ole valokuva-aiheisia kursseja ja musiikkipuolella on aika suppea tarjonta; kohdistuu aika paljon kuorolaulamiseen. Liesjärvellä ei ollut tuntemusta eikä tietoa asiasta. Letkun asukkaat olivat sitä mieltä, että kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa, ikäihmisille ei ole tarpeeksi tarjontaa päiväsaikaan. Joku vastaaja kertoi, että Letkulla ei ole lainkaan kursseja. Mustialassa asuvan mielestä Jokilääniin verrattuna käsityökurssit ovat olemattomia. Oksjärvellä asuva kaipasi tarjontaan lyhytkursseja. Portaan vastaajien mielestä ajat ovat huonot ja kursseja on keskeisesti enemmän Forssassa. Pääjärvi sijaitsee kirkonkylältä ja Forssasta jonkin verran etäämpänä ja vastaaja totesikin, että opetus on kaukana. Saaren kylän vastaaja totesi, että tällä hetkellä ei ole tarvetta kursseille. Sukulasta vastattiin, että viikonloppukursseja on vähän, Tammelan kurssitarjonta on olematonta ja kesäkursseja ei ole. Susikkaan vastaajat olivat

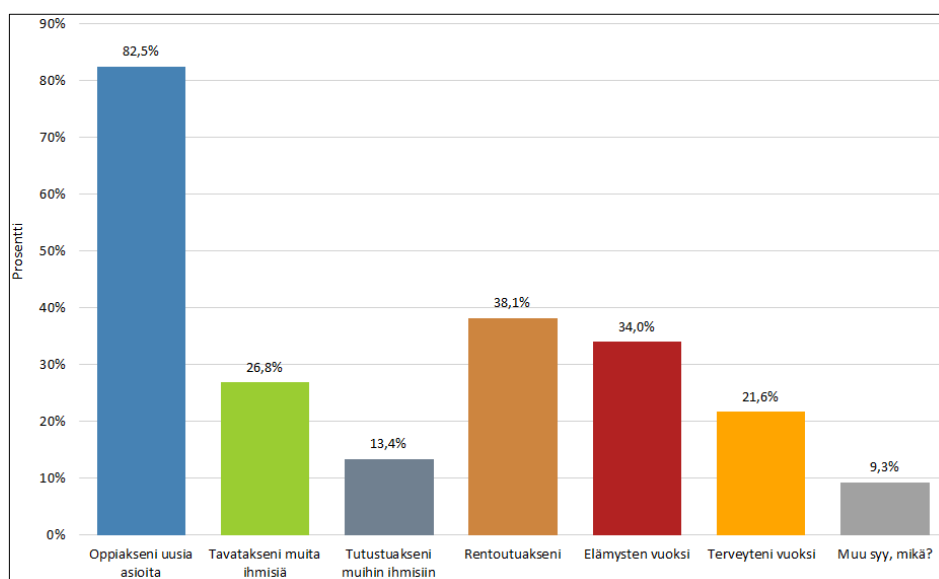
tyytymättömiä, kun liikuntaa on liian vähän. Teurolaiset olivat tyytymättömiä kurssitarjontaan, koska ei ole sopivia kursseja ja tarjonta on lähellä vähäistä. Teurolla toivottiin enemmän jotakin lapsille, nuorille ja erityislapsille suunnattua toimintaa. Teurolaiset kaipasivat myös trendikästä liikuntamuotoa, lavista ja luontoaiheisia kursseja.

Taulukko 8. Oletko tyytyväinen Wahren-opiston nykyiseen kurssitarjontaan? (n=87)

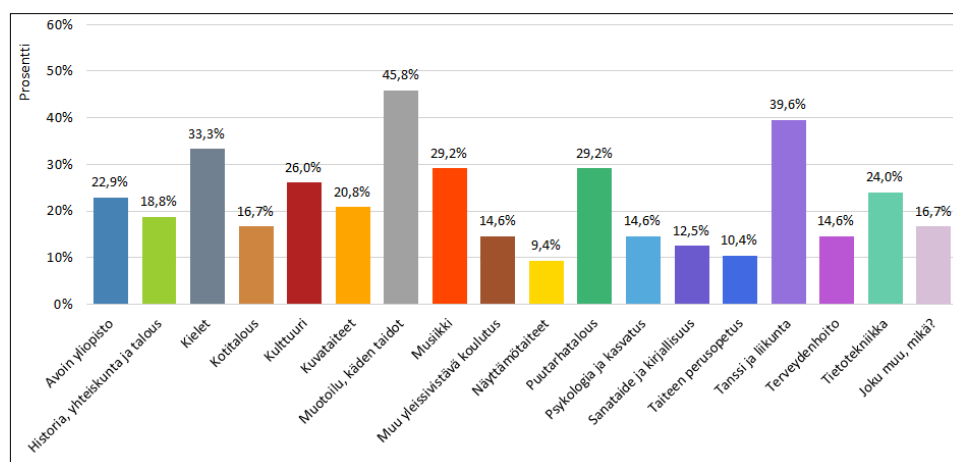
Kysymykseen, että miksi osallistuit tai osallistuisit kurssille, vastasi 97 asukasta (taulukko 9). Selkeästi eniten eli 82,5 % vastaajista osallistui tai osallistuisi kurssille oppiakseen uusia asioita. Myös hyvä olo oli vaikuttavana eli joko rentoutuakseen (38,1 %) tai elämysten vuoksi (34,0 %). Muita syitä olivat ajankulukuksi, opittujen taitojen ylläpitämiseksi, harrastamisen vuoksi tai tarpeen vuoksi (parempi kielitaito ja atk-taidot).

Taulukko 9. Miksi osallistuit/osallistuisit kurssille? (n=97)

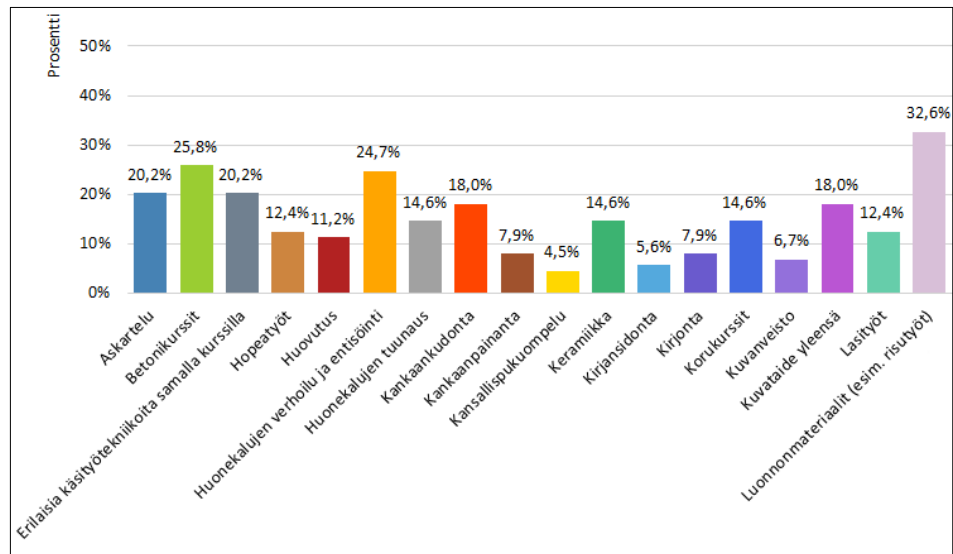
Kysymykseen mitkä kurssien aihealueet kiinnostavat sinua sai valita useamman vaihtoehdon (taulukko 10). Vastauksia tähän kysymykseen tuli yhteensä 96. Aihealueet ovat kansalaisopistojen omia aihealueita, jotka valitsin opistossa käytössä olevan Hellewi-tietojärjestelmän mukaan. Suosituin ainealue vastaajien mielestä oli muotoilu ja käden taidot (45,8 %). Toiseksi suosituin ainealue oli tanssi ja liikunta (39,6 %). Kolmanneksi kiinnostavinta olivat kielet (33,3, %). Melko tasaisesti kiinnostivat puutarhatalous ja musiikki (29,2 %), kulttuuri (26,0 %), tietotekniikka (24,0 %) ja avoin yliopisto (22,9 %). Vähiten vastaajia kiinnostivat näyttämötaiteet (9,4 %), taiteen perusopetus (10,4 %) sekä sanataide ja kirjallisuus (12,5 %). Kysymykseen sai vastata omia vaihtoehtoja ja näitä olivat: poran, moottorisahan yms. pienkoneiden käyttö, luonto, yrtit, luonnonyrtit, viljiyrttien käyttö, laulu, klapien teko, polttorankojen keruu, opetus selkosuomeksi, kuvankäsittely, puutyöt, kissat, tanssi, uusiokäyttö, tekstiilityö, saumuri ja teatteri. Kansalaisopistoissa suosituin aine on kautta vuosikymmenten ollut käden taidot. Näin oli tammelalaistenkin mielestä.

Taulukko 10. Mitkä kurssien aihealueet kiinnostavat sinua? (Voit valita useamman vaihtoehdon) (n=96)

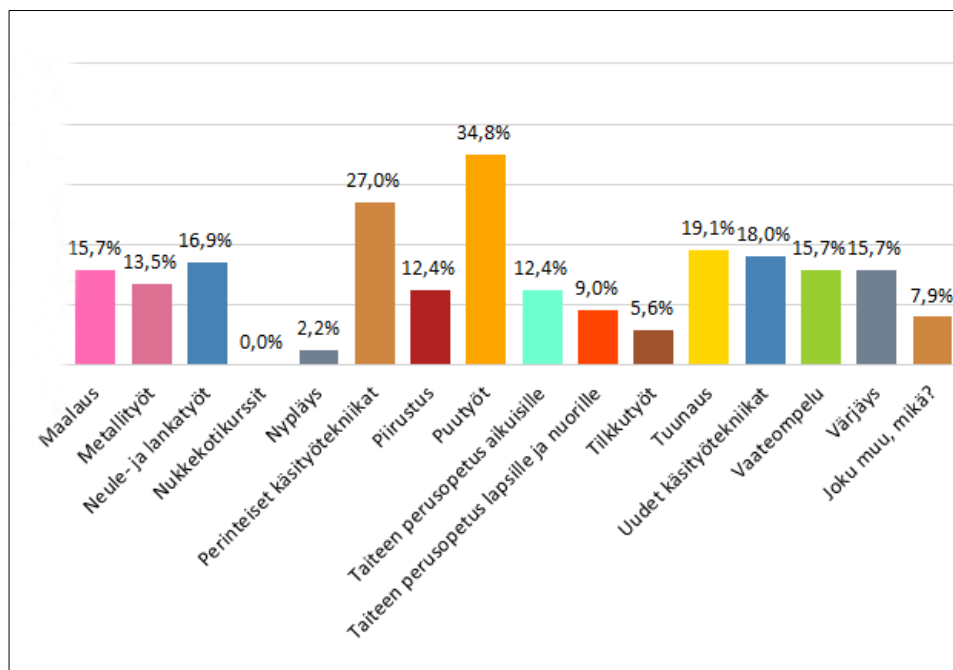

Opinnäytetyöni näkökulma on käsityössä, siksi selvitin tarkemmin mitkä kädentaitojen kurseista olisivat kiinnostavimmat. Tähän kysymykseen sai valita useamman vaihtoehdon (taulukot 11 ja 12). Kysymykseen vastasi 89 asukasta. Tähän kysymykseen valikoin vaihtoehtoiksi kansalaisopistojen ainealueiden aiheet. Vastaaja sai valita niin monta mieleistensä kuin halusi. Suosituin aihe oli puutyöt (34,8 %) ja toiseksi suosituin aihe oli luonnonmateriaalit esimerkiksi risutyöt (32,6 %). Kolmanneksi suosituin aihe oli perinteiset käsityötekniikat (27,0 %). Yli 20 % vastaajista kiinnostivat betonikurssit, huonekalujen verhoilu ja entisöinti, erilaisia käsityötekniikoita samalla kurssilla ja askartelu. Vähiten kiinnostavia olivat nukkekotikurssit (0,0 %), nypläys (2,2 %) ja kansallispukuompelu (4,5 %). Kysymykseen sai vastata omia vaihtoehtoja ja näitä olivat: lastenvaatekursi, rysän kudonta kalastukseen, verkkokeinun teko, taonta/ sepäntyöt, kukka-asetelmat, puutarhan asettelu ja värjäys luonnonväreillä.

Taulukko 11. Mitkä seuraavista käden taitojen kursseista kiinnostavat sinua? (Voit valita useamman vaihtoehdon) (n= 89)

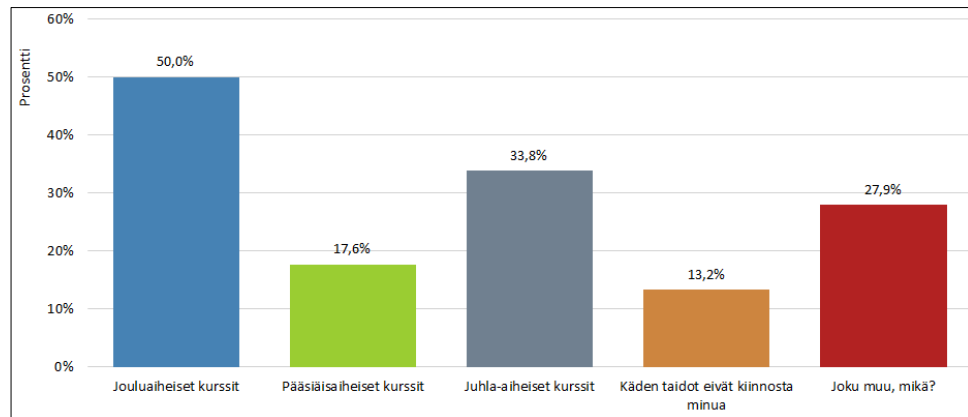
Taulukko 12. Mitkä seuraavista käden taitojen kursseista kiinnostavat sinua? (Voit valita useamman vaihtoehdon) (n=89)

Wahren-opisto järjestää vuosittain käsityökurseja myös vuodenaikojen mukaan. Osallistuisitko vuodenaikojen tai juhlapäivien mukaan teemoitelluille kädentaitojen kursseille -kysymykseen vastasi 68 asukasta (taulukko 13). Selkeästi eniten kiinnostivat jouluaiheiset kurssit (50,0 %) ja toiseksi eniten juhla-aiheiset kurssit (33,8 %). Joulukuun on aikaa jolloin käsitöitä tekevät ihmiset hakevat uusia ideoita lahjoiksi ja kodin koristelemiseen. Tähän

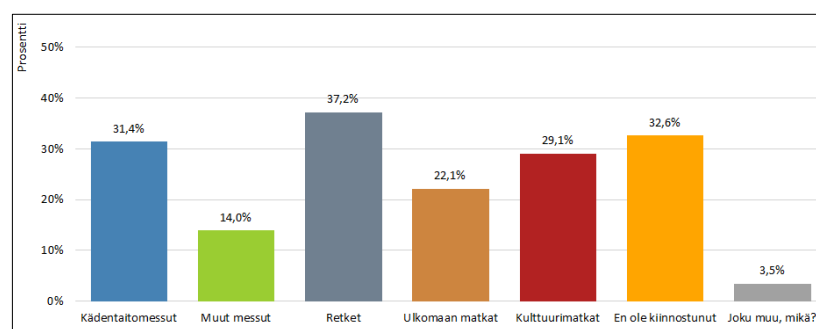
kysymykseen sai vastata myös joku muu, mikä? Näitä vastauksia tuli 27,9 %: yksilöllisten lahjojen valmistus äitien- ja isänpäiväksi, Suomi 100 käsitöitä kautta aikojen, härkätulet/ uusivuosi, kristillisten nukkehahmojen tekeminen, lyhytkurssit esimerkiksi viikonloppuna, luonnonmateriaalit, kukkien asettelu, kukkakimpun teko, hirsirakentaminen, mehiläishoito, maalauskurssi kesällä, viikonloppukurssit yleensä ja somistus.

Taulukko 13. Osallistuisitko vuodenaikojen tai juhlapäivien mukaan teemoitetuille kädentaitojen kursseille? (n=68)

Matkat, retket ja muu oheistoiminta on osa kansalaisopistotoimintaa. Wahren-opistossa järjestetään vuosittain myös näitä. Kädentaitomessut ovat vakiinnuttaneet asemansa, mutta silloin tällöin järjestetään muitakin messumatkoja ja ulkomaan kielimatkoja. Seuraavaksi kysyin halukkuutta osallistua erilaisille matkoille ja retkille yleensä. Kysymykseen tuli 86 vastausta (taulukko 14). Kiinnostavinta oli osallistua retkille yleensä (37,2 %) ja seuraavaksi kiinnostavinta oli osallistua kädentaitomessuille (31,4 %). Kolmasosa eli 32,6 % ei ollut kiinnostunut tämän tyyppisestä toiminnasta ollenkaan. Tähän kohtaan sai kirjoittaa myös omia vaihtoehtoja ja näitä olivat teatteriretki, *"kunhan on kunnon teatteria eikä pelkkää viihdettä."* *"Matka siskon kanssa."* Eräs vastaaja vastasi, ettei pääse ilman apua liikkeelle.

Taulukko 14. Oletko halukas osallistumaan Wahren-opiston järjestämille matkoille ja retkille? (Voit valita useamman vaihtoehdon.) (n=86)

Kysymykseen, että mitä haluaisit opiskella tulevaisuudessa, sai vastata vapaasti. Tämän kysymyksen vastaukset esitän kuvissa 21 ja 22, jotta Wahren-opiston on jatkossa helpompi poimia kiinnostavia kurssiaiheita. Kuvassa on esitetty kyläkohtaiset vastaajien määrät ja kurssitoiveen perässä on numero, mikäli samaa vastausta oli useampi.

<p>HYKKILÄ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kesäkurssit - Joogaa omalla kylällä Hykkilässä tai Tammelan keskustassa - Käsitöitä - Espanjaa - Englantia - Atk 	<p>KALLIO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kotiseutuhistoriaa
<p>KAUKOLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Englantia - Saksaa - Espanjaa 	<p>KAUKJÄRVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hopeakorut - Uudet käsityötekniikat - Kortit uuden ajan tekniikoilla
<p>LIESJÄRVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Powerpoint - Sitä mitä pojille opetettiin veisto- ja teknisen työn tunneille, kun tyttöjen piti virkata - Venäjää - Saksaa - Englantia - Kuvankäsittely 	<p>KYTÖ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Puutöitä - Kalusteiden tekoa - Kitaransoiton alkeita - Pilates - Kristilliset nuket käsityönä: Jeesus, Maria, aasi, vauva Jeesus, Josef - Käsitöitä - Valokuvausta - Lasitöitä - Erilaisia kieliä: Italiaa, Espanjaa, Esperantoa - Räsymaton tekoa - Kehonhuoltoa ja rentoutusta - Aikuisbalettia - Valokuvien kehittämistä sekä vedostusta ja vaihtoehtoisia valokuvausmenetelmiä
<p>KIRKONKYLÄ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kielet x 2 - Ruotsia - Espanjaa - Saksaa - Italiaa - Englannin puhuminen - Englantia itseoppineille, myös tarinoiden kirjoittaminen englanniksi - Paikallishistoriaa - Kulttuurihistoriaa - Kirjallisuutta - Romaanin kirjoittaminen - Ruokakursseja (muutakin kuin arkiruokia ja kunnolla ruokien valmistamista) - Etniset ruuat - Vegaaniruoka x 2 	<p>KIRKONKYLÄ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maalausta - Näytelmää - Ei unelmia, harrastuskalenteri on täynnä - Juridiikkaa - Huonekalujen entisöinti - Huonekalujen tuunaus - Tekstiiliä lisää Tammelaan - Kansallispukujen osien valmistus - Luontoaiheita, kestävää kehitystä eri aiheissa - Stressinhallintatekniikat (joku niistä) - Liikuntaa kunnon teholla ja sykkeellä; zumba, juoksu, kuntosali, kahvakuula - Jooga
<p>LUNKAA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Joku latinotanssiliikunta 	<p>MUSTIALA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erilaisten materiaalien uusiokäyttö - Eri kielikurssit, esimerkiksi Venäjä - Kieliä - Erilaisia askartelu- ja leivontateemoja

Kuva 21. Tammelalaisten kurssitoiveet.

<p>LETKU:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Akvarellia - Ilmaisutaidetta, näyttämötaidetta ja harrastajateatteria - Harrasteryhmien ohjausta - Seniorien atk - Puutöitä - Keskustelupiiri - Englantia - Niksibetoni - Kalligrafia - Paikallishistoria x 2, tarinat - Kielikurssit - Taidekurssit - Tanssi - Käsityöt - Lounastelu ja matkailu - Verkkomarkkinointia - Verkkokursseja enemmän 	<p>OKSJÄRVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ruokakursseja
<p>PÄÄJÄRVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Askartelu - Sukututkimus yleisellä tasolla, oman kylän historia 	<p>RIIHIVALKAMA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Puutarha, luomuviljely - Englannin peruskurssi - Avoimen yliopiston psykologia
<p>RÄYSKÄLÄ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kehräys - Kankaankudonta - Kierrätysmateriaalien käyttö 	<p>SAARI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kivenhionta - Kuvataide - Kielet
<p>SUKULA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuorolaulu - Liikunnan lyhytkursseja. Ns. lajikoikeilut olisivat mahtavia - Tanssia/ jumppaa - Kankaankudonta - Luonnonmateriaalien hyödyntäminen esimerkiksi risukurssit tms. - Ruuanlaitto, esimerkiksi eri maiden ruokien valmistuskursseja 	<p>SUSIKAS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Englanti x 2 - Jotta pysyisin aktiivisena - Musiikkia - Tietotekniikkaa x 2 - Korujen valmistusta - Puutöitä - Jotta saisin oppia uutta ja saisin siitä hyvän mielen - Jumppaa x 4
<p>TEURO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jumpat kylille - Huonekalujen entisöinti - Lavis tms. X 2 - Villiyrtilt - Entiset riittävät - Käden taitoja - Puutyöpiirit esimerkiksi koulujen tiloja hyödyntäen - Valokuvien muokkaus - Perinteiset käsityöt - Luontoaiheisia kursseja x 2 - Lapsille, nuorille ja erityislapsille suunnattuja kursseja 	<p>TORAJÄRVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Huonekalujen entisöinti - Puutyöt - Liikunta

Kuva 22. Tammelalaisten kurssitoiveet.

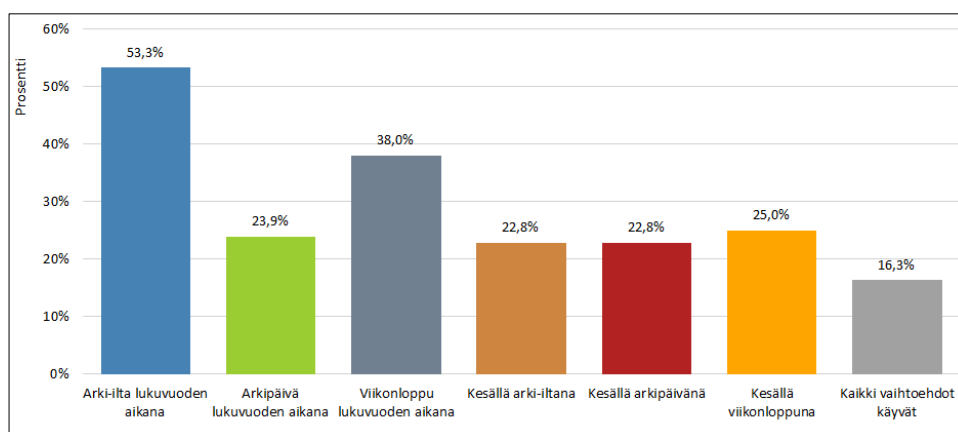
Monessa kylässä toivottiin käsityöaiheisia kursseja ja kieliä. Kiinnostavia aiheita olivat myös liikunta- ja terveysaiheet. Ihan uusia kurssiehdotuksia tuli vähän. Näitä olivat esimerkiksi aikuisbaletti, romaanin kirjoittaminen, verkkomarkkinointi, lamppulasihelmien teko, valokuvien kehittäminen ja

vedostus. Ennestään tuttuja kurssiaiheita voidaan jatkossa soveltaa kyläkohtaisesti ja mahdollisesti mainostaa joitakin kurseja lähikylien yhteisinä kursseina

4.3.4 Kurssisuunnitteluun vaikuttavat tekijät

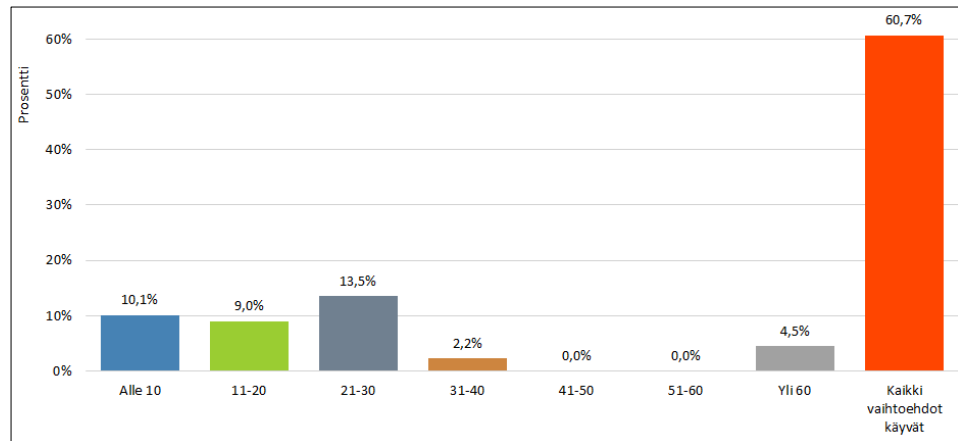
Wahren-opisto järjestää eniten kurseja arki-iltaisain. Kyselyssä tämä vaihtoehto oli suosituin (taulukko 15), jopa 53,3 % halusi osallistua kursseille arki-iltoina. Myös viikonloppukurssit lukuvuoden aikana kiinnostivat (38,0 %) ja selkeästi toimintaa kaivattiin myös kesäajalle. Tähän kysymykseen sai valita useamman vaihtoehdon ja vastauksia tuli 92.

Taulukko 15. Sopiva ajankohta osallistua kursseille. (Voit valita useamman vaihtoehdon.) (n=92)

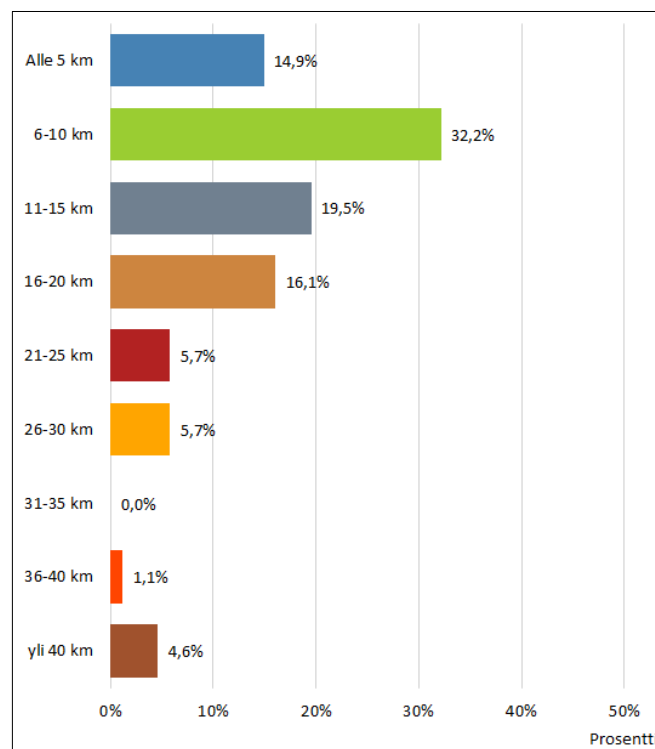
Kurssipalautteissa opiskelijat toivovat usein, että kurssi olisi ollut pidempi. Innostus, uuden oppiminen, mukava ajanviette ja muut kurssilaiset innostavat ja on ikävää, kun kurssi loppuu. Näin on usein lyhytkurssien kohdalla. Kyselyssä kuitenkin kurssin pituus ei noussut ratkaisevaksi asiaksi osallistua kurssille vaan sen sisältö (taulukko 20). Jopa yli puolet (60,7 %) oli sitä mieltä, että kaikki vaihtoehdot kurssin sopivaksi pituudeksi käyvät. Tähän kysymykseen (taulukko 16) vastasi 89 asukasta. Toiseksi suosituin vaihtoehto oli 21-30 tuntia. Selkeästi suosituimpia olivat lyhyet kurssit. Viime vuosina Wahren-opiston kurssit ovat lyhentyneet. Syitä on monia. Pienentynyt kokonaistuntimäärä pakottaa lyhentämään kurseja, koska halutaan säilyttää tarjonnan monipuolisuus. Toisaalta on huomattu, että opiskelijat eivät välttämättä voi sitoutua pitkälle kurssille monistakin eri syistä. Lyhyille kursseille saadaan paremmin myös työikäistä väestöä mukaan ja voidaan tarjota ns. ”täsmäkurseja” eri aihealueista.

Taulukko 16. Sopiva kurssin pituus tunneissa? (n=89)

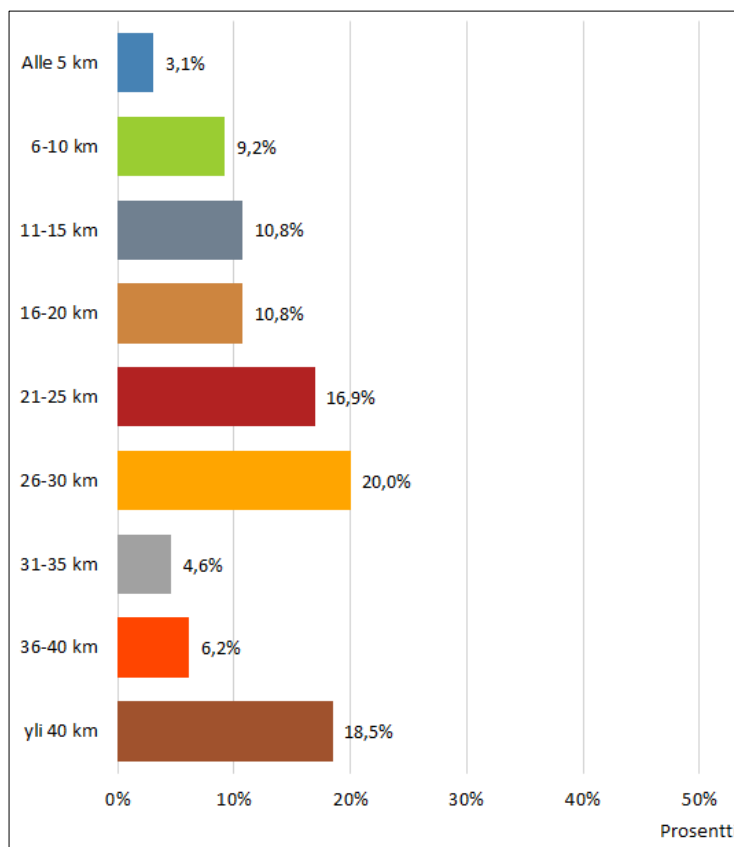

Tammelan kaukaisimmilta kyliltä on Forssaan matkaa yli 20 kilometriä, jopa yli 30 kilometriä. Tammelalaiset eivät kovin mielellään kulje viikoittain yli 10-15 kilometrin matkaa harrastukseen (taulukko 17). Suosituin vaihtoehto oli 6-10 kilometriä. Lyhyemmille kursseille kyselyn mukaan voidaan lähteä pidemmälle eli Forssaan asti (taulukko 18). Yllättävän suuri prosentti vastasi yli 40 kilometriä. Teknologian kehittyminen on tuonut mukanaan monenlaisia haasteita. Ihminen kulkee tänä päivänä 40 kilometriä päivässä, kun vielä 1930-luvulla vain kolme kilometriä ja 1950-luvulla vain kahdeksan kilometriä päivässä.

Taulukko 17. Miten kauaksi pisimmillään olet valmis kulkemaan kurssille viikoittain lukuvuoden aikana? (n= 87)

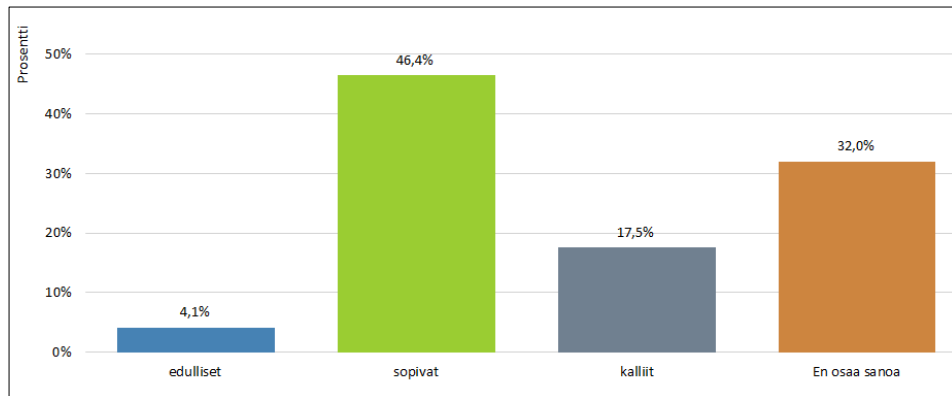

Taulukko 18. Miten kauaksi pisimmillään olet valmis kulkemaan kurssille satunnaisesti lukuvuoden aikana? (n=65)

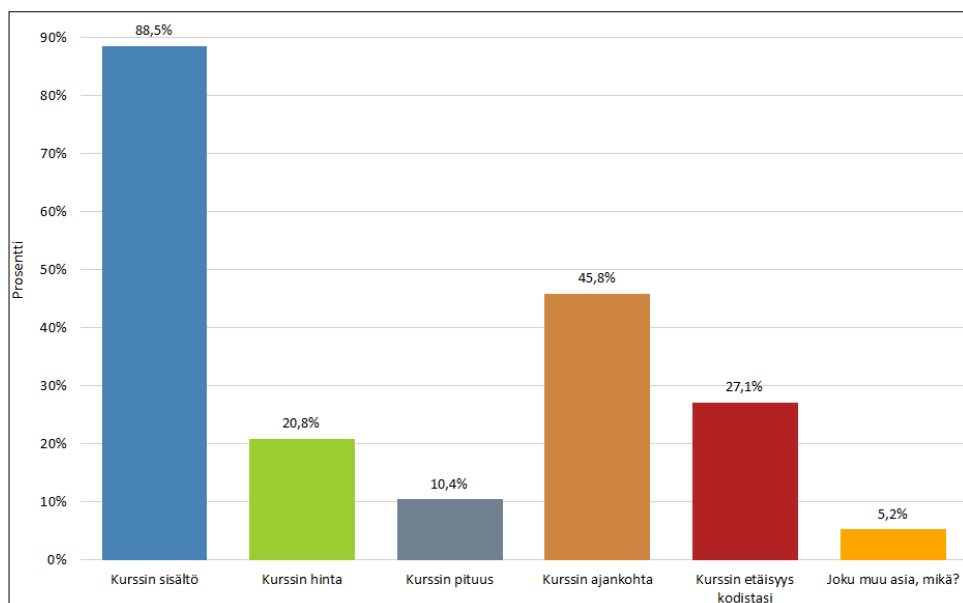
Kurssihinnat ovat asia mikä puhuttelee ihmisiä vuosittain. Muutaman vuoden aikana Wahren-opiston kurssien hinnat ovat pysyneet samoina. Lukuvuonna 2017-2018 päädyttiin kurssihintojen osittaiseen alentamiseen. Useita vuosia käytössä ollut aktiivimaksu poistettiin ja yksittäisiä kurssihintoja tarkastettiin. Aktiivimaksulla sai aiemmin osallistua lähes kaikille kursseille lukuun ottamatta avoimen yliopiston koulutusta ja taitteen perusopetusta. Edellisenä lukuvuotena aktiivimaksuun sai valita enää vain viisi kurssia. Kurssimaksujen tarkistamisella toivotaan uusia asiakkaita. Tein kyselyn elokuussa, jolloin asiakkailta ei ollut vielä tietoa kurssihintojen alenemisesta. Kuitenkin suuri osa vastaajista (taulukko 19) piti kurssihintoja sopivina (46,4 %). Kolmasosa ei osannut sanoa ja 17,5 % piti kalliina. Vain 4,1, % vastaajista piti hintoja edullisina.

Taulukko 19. Mitä mieltä olet kurssihinnoista? (n=97)

Kysymykseen mikä vaikuttaa eniten kurssipäätökseen vastasi 96 asukasta (taulukko 20). Reilu enemmistö eli 88,5 % oli sitä mieltä, että tärkeintä on kurssin sisältö. Tärkeää oli myös kurssin ajankohta (45,8 %). Vain 20,8 % oli sitä mieltä, että kurssin hinta on myös vaikuttava tekijä. Muita syitä olivat tarkoituksenmukaisuus, aikataulut, oma terveys ja kiireet.

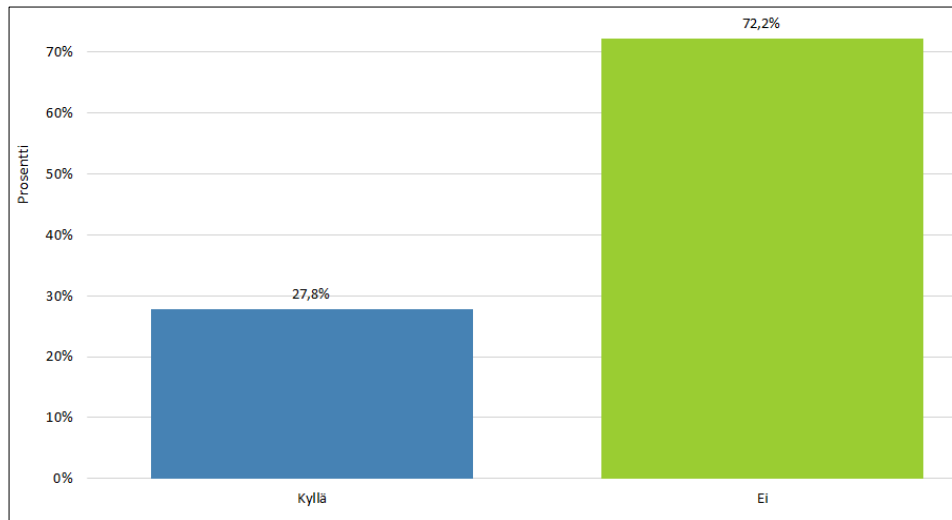
Taulukko 20. Mikä vaikuttaa eniten kurssipäätökseesi? (n=96)

4.3.5 Kyselytutkimuksen tulokset koskien lapsia

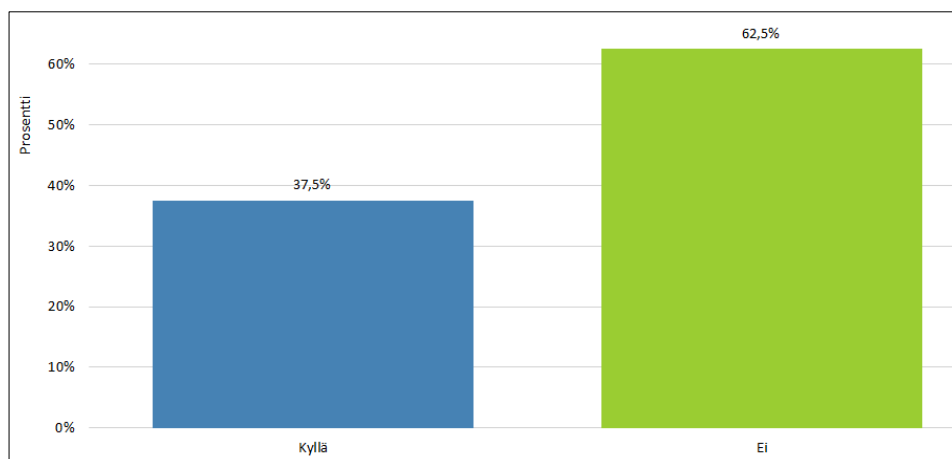
Osan kysymyksistä suuntasin lapsiperheille. Kartoitin lasten nykyisiä harrastuksia ja mitä lapset haluaisivat harrastaa tulevaisuudessa. Vastaajista 27,8 %:lla asui taloudessaan lapsia (taulukko 21). Vastaajat olivat enimmäkseen keski-ikäisiä.

Taulukko 21. Kuuluuko talouteesi lapsia? (n=90)

Lapsiperheellisiä vastaajia oli yhteensä 24 (taulukko 22). Suurin osa eli 62,5 % lapsista ei osallistu kotikylän harrastustoimintaan. Kyllillä on rajalliset mahdollisuudet järjestää lapsille ja nuorille harrastustoimintaa. Myös kaverit vaikuttavat usein siihen, mitä halutaan harrastaa.

Taulukko 22. Osallistuuko lapsesi kotikylälläsi järjestettävään harrastustoimintaan? (n=24)

Avoimiin kysymyksiin vastattiin kyläkohtaisesti näin:

Hevoniemi: 17-vuotias osallistuu luovan työn kurssille.

Hykkilä: Lapset 15- ja 17-vuotiaat, eivät osallistu kotikylällä, koska heillä on muut harrastukset.

Kallio: 17-vuotias osallistuu Forssassa harrastustoimintaan. Toivoo puukuompelua, savitöitä ja maalausta.

Kaukjärvi: Lapset 12- ja 15-vuotiaat, eivät osallistu kotikylällä. *”Nuorisotoimen järjestämä kerho on, mutta lapseni kaipaa rauhallista tekemistä,*

eikä sitä jokakertaista riehuntaa ja järjestyssääntöjen kertaamista. Pitäisi olla kerhot riehujille erikseen. Kaksitoistavuotias toivoo erilaisia käsityöjuttuja.”

Kirkonkylä: Lapset 1,5- ja 3,5-vuotiaat osallistuvat musiikkileikkikouluun ja toivovat monipuolista liikuntaseikkailua. Lapset 15- ja 16-vuotiaat eivät osallistu, koska nuorisotila ei vedä. Viisitoistavuotias toivoisi pesäpalloa. Lapset 11- ja 15-vuotiaat osallistuvat kunnan kerhoihin. Yksitoistavuotias toivoo kädentaitoja, askartelua ja luontoaiheita. Yksitoistavuotias ei ole jaksanut osallistua. Aikaisemmin hän kävi 4H:ssa. Hän toivoisi piirustusta.

Kytö: Lapset 9- ja 11-vuotiaat eivät osallistu ja toivovat kitaransoittoa. Puolitoistavuotias ei osallistu: *”Kydössä ei tietääkseni ole harrastustoimintaa lapsille. Lukuun ottamatta kunnan leikkipuistotoimintaa. Lapsi nauttii kaikesta yhdessä tekemisestä ja uudesta. Käymme muskarissa ja siitä hän pitää kovasti. Tiivistettynä toiveena on sellainen toiminta pienen lapsen kanssa, johon osallistutaan aikuisen kanssa.”*

Liesjärvi: Lapset 16-, 14-, 12- ja 7-vuotiaat eivät osallistu.

Lunkaa: Lapset 14- ja 17-vuotiaat eivät osallistu, koska ei ole mieleistä tekemistä. *”Kuvataide, ehkä joku rento, nuorekas tanssillinen liikunta. Musiikki, kitara ja myös mahdollinen nuorekas tanssiliikunta neljätoistavuotiaalle.”*

Porras: 15-vuotias ei osallistu ja toiveissa olisi parcour, mopon kunnossapito/ korjaus. Lapset 17- ja 19-vuotiaat eivät osallistu.

Riihivalkama: Lapsi 5-vuotias ei osallistu, koska on vielä nuori eikä tiedä harrastuksista. Ohjattu liikunta voisi olla sopivaa.

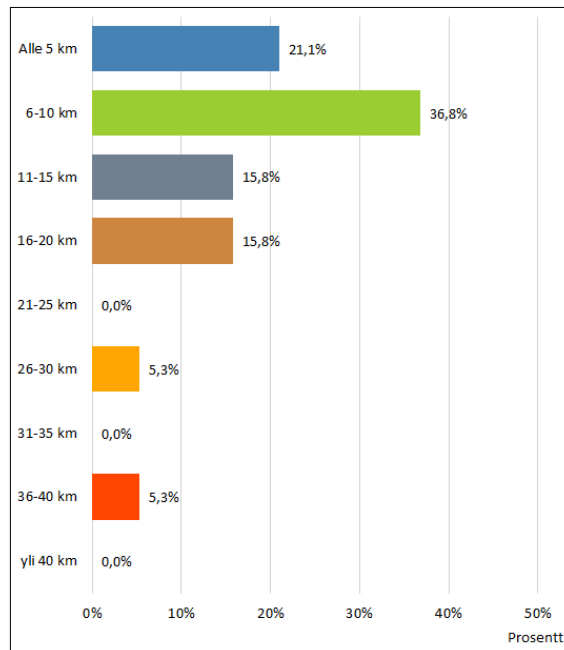
Sukula: Lapset 17- ja 19-vuotiaat eivät osallistu, koska ei ole heitä kiinnostavaa tarjontaa. 17-vuotiasta kiinnostaisi atk- ja pelikurssit.

Talpia: Lapsi 7-vuotias osallistuu Letkulla järjestettävään kylätoimintaan.

Teuro: Lapset 5-, 7-, 9- ja 12-vuotiaat osallistuvat yleisurheilukouluun ja partioon Tammelassa, enemmänkin Forssassa. Viisivuotiasta kiinnostaa liikunta, taide ja musiikki. Yhdeksänvuotiasta kiinnostaa liikunta, taide, musiikki, kotitalous ja esiintyminen. Lapset 11- ja 16-vuotiaat harrastavat pesäpalloa. Lapset 15- ja 17-vuotiaat eivät osallistu, koska he eivät ole kiinnostuneita. Lapset 3- ja 1-vuotiaat eivät osallistu, mutta liikunta kiinnostaisi.

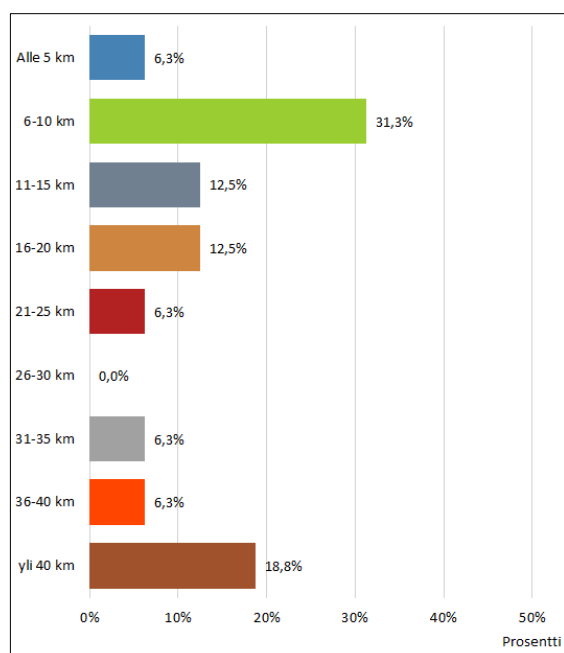
Kuinka kauaksi pisimmillään lapsesi voisi mennä harrastamaan viikoittain lukuvuoden aikana, vastasi 19 asukasta (taulukko 23). Suosituin matka lasten viikoittaisiin harrastuksiin oli 6-10 kilometriä. Matka on kuitenkin niin pitkä, että kuljetusta tarvitaan.

Taulukko 23. Kuina kauaksi pisimmillään lapsesi voisi mennä harrastamaan viikoittain lukuvuoden aikana? (n=19)

Kysymykseen, kuinka kauaksi pisimmillään lapsesi voisi mennä harrastamaan satunnaisesti lukuvuoden aikana, vastattiin lähes samalla tavoin kuin edelliseenkin kysymykseen eli myös satunnaisesti lapsi voisi harrastaa 6-10 kilometrin päässä (taulukko 24). Vaihtoehto yli 40 kilometriä oli toiseksi suosituin.

Taulukko 24. Kuinka kauaksi pisimmillään lapsesi voisi mennä harrastamaan satunnaisesti lukuvuoden aikana? (n=16)

Kyselytutkimuksessa naiset olivat vastaajina aktiivisempia kuin miehet. Kansalaisopistojen kurssit valtakunnallisestikin ovat yleisesti kiinnostaneet enemmän naisia. Eniten vastauksia tuli eläkeikäisiltä eli 61-70-vuotiailta. Tämäkin on valtakunnallista tasoa. Tutkimuksessa näkyi kylien aktiivisuus eli harrastustoimintaa on joko omalla kylällä tai muissa kylissä. Monipuolisempaa tarjontaa usein toivottiin, mutta kyläläiset eivät mielellään osallistuneet muiden kylien kursseille vaan lähtivät mieluummin Forssaan harrastamaan. Asukkaat halusivat oppia uusia asioita, mutta myös rentoutuminen tai elämys olivat kursseille osallistumisen motiiveina. Aihealueista kiinnostavimmat olivat muotoilu ja käden taidot, toiseksi eniten kiinnostivat tanssi ja liikunta, kolmanneksi eniten kiinnostivat kielet ja neljänneksi eniten kiinnostivat musiikki sekä puutarhatalous. Käden taitojen kursseista eniten kannatusta saivat puutyöt, luonnonmateriaalit, perinteiset käsityötekniikat, betonikurssit ja huonekalujen entisöinti ja verhoilu. Silloin tällöin Wahren-opistossa järjestetään vuodenaikojen mukaan teemoitettuja kursseja. Näistä teemoista jouluaiheiset kurssit olivat suosituimpia, toiseksi suosituimpia olivat juhla-aiheiset kurssit. Kurseja järjestetään arkisin, viikonloppuisin ja loma-aikoina. Vastaajat olivat sitä mieltä, että arki-ilta lukuvuoden aikana sopii parhaiten harrastusajankohdaksi. Kurssin pituus voi olla lyhyt tai pitkä, kunhan se on suhteutettu kurssin sisältöön. Kyläläiset toivovat kursseja omille kylille, he eivät mielellään lähde yli kymmentä kilometriä kauemmaksi harrastamaan paitsi satunnaisesti.

Vastaajista 24:llä oli taloudessaan asuvia lapsia. Yhteensä vastaajia oli 102. Vastauksista kävi ilmi, että lapsille suunnattua toimintaa kylillä on vähän ja toiminta on joko sellaista, että se ei kiinnosta tai on suunnattu eri ikäisille. Lasten ja nuorten harrastuksia on enemmän Forssassa.

4.4 Kurssisuunnitteluun vaikuttavia muita tekijöitä

Wahren-opiston kurssisuunnitteluun ja muun toiminnan suunnitteluun vaikuttaa moni tekijä. Tilat ja välineet ovat tärkeä tekijä siihen mihin ja minkälaisia kursseja voidaan järjestää, samoin etäisyydet. Kuviin 23 ja 24 olen koonnut toiminnallisten kylien tilat ja muuta huomioitavaa. Tietoja olen etsinyt kyläyhdistysten kotisivuilta, Tammelan kunnan kotisivuilta, kyläyhdistysten puheenjohtajilta ja olen käyttänyt apuna omaa asiantuntijuutta. Kuvat helpottavat Wahren-opiston henkilökuntaa hahmottamaan sopivat tilat erilaisiin toimintoihin ja kursseihin eri puolella Tammela. Tammelan kunnan tilat taulukossa esitän kursivoituina.

Toiminnallisten kylien lisäksi Tammelan kirkonkylän läheisyydessä on Mustialan kylä. Siellä sijaitsevat nykyisin Hämeen ammattikorkeakoulun ja Hämeen ammatti-instituutin yksiköt, joissa voi opiskella maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmassa. Mustialassa sijaitsee Mustialan Kartano. Kuninkaankartanolla Mustialassa voi järjestää juhlia, kokouksia tai tapahutumia arvokkaissa puitteissa. (Mustialan Kartano n.d.)

Mustialan yhteismetsä sijaitsee Lounais-Hämeessä, Tammelan pohjoisosassa. Yhteismetsään on suunniteltu lähinnä yrityksille ja yhteisöille tarjottuja luontomatkailuelämyksiä. Mustialan yhteismetsän vuokrattavia kohteita ovat: Pikkarainen, Kuttervik, Lunki, Kiimalammin laavu ja laavusauna. (Mustialan yhteismetsä n.d.)

KYLÄN NIMI	TILAT	HUOMIOITAVAA
Hykkilä - Lunkaa	<ul style="list-style-type: none"> Hykkilä - Lunkaan nuorisoseurantalo Ahjola Sahrapirtti Metsästysseuran maja 	<ul style="list-style-type: none"> Kyläalueella lähes 300 asukasta + kesäasutus (n. 50 vapaa-ajan asuntoa) Aktiivinen nuorisoseura
Kaukjärvi	<ul style="list-style-type: none"> <i>Kaukjärven koulu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> n. 400 asukasta
Letku www.letkunkyla.net	<ul style="list-style-type: none"> <i>Letkun koulu</i> Letkun Pirtti Hämeen luontokeskus Eerikkilän urheilupuisto sijaitsee lähellä Lähiliikuntakenttä 	<p>Letkun Pirtti:</p> <ul style="list-style-type: none"> Moderni laitoskeittiö Nuorisotilat <p>Kulttuuriohjaaja</p> <p>Hämeen luontokeskus:</p> <ul style="list-style-type: none"> kokoustilat, auditorio, av-laitteet näyttelytila <p>Härkätien teatteri</p> <p>Torransuon kansallispuisto</p> <p>Asukkaita 380, ympärivuotisia talouksia 176, kesämökkejä lähes 300</p> <p>Kyläkauppa</p>
Liesjärvi www.liesjarvi.fi	<ul style="list-style-type: none"> Eräkeskus Metsäkouluntie Entinen koulukiinteistö Liesjärven työväentalo Keppana Kellari 	<ul style="list-style-type: none"> Eräkeskus: kokous- ja koulutustilat, bed and breakfast, kyläkauppa, lounasruokala Ent. Koulukiinteistö: kuntosali Liesjärven kansallispuisto, luonto-polut, pururata Kesätori ja tanssilava
Patakangas	<ul style="list-style-type: none"> Nuorisoseuran talo (Torajärvellä) Metsästysseuran kota 	<ul style="list-style-type: none"> Ns-talo: soveltuu parhaiten kesäkäyttöön Aktiivinen nuorisoseura, paljon lapsiperheitä 45 taloutta ja lähes 100 vapaa-ajanasuntoa Uimapaikka Saarnakivi
Porras Ojainen www.porras.net	<ul style="list-style-type: none"> <i>Portaan koulu ja sen alakoulurakennus</i> Portaan kylätalo Nahkurinverstaas Kahvio Härkäposti Lähiliikuntapaikka Laavu Kievarin kirnu (ravintola) 	<ul style="list-style-type: none"> Alakoulurakennus: WO:n kudonta Kylätalo: tilava keittiö ja kattava kalusto, juhlasalissa esiintymislava, äänentoistolaitteisto ja videotykki. Tilat sopivat hyvin taideopiskelua varten. Portaassa on n. 350 asukasta Uima- ja veneranta
Riihivalkama Kallio Sukula www.riikory.com	<ul style="list-style-type: none"> <i>Riihivalkaman koulu</i> <i>Lähiliikuntakenttä</i> <i>Päiväkoti</i> Valkeaniemen Pirtti ja piharakennus Riihivalkaman työväentalo 	<ul style="list-style-type: none"> Koulu: hyvä liikuntasali Valkeaniemen Pirtin piharakennus: WO:n kudonta Metsäeskari Riihivalkama, Kallio ja Sukula muodostavat toiminnallisen kyläalueen

Kuva 23. Tammelan kylien tilat ja muuta huomioitavaa.

<p>Saari – Kaukola www.saari-kaukola.fi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lounais-Hämeen Pirtti • Leirintäalue 	<ul style="list-style-type: none"> • Eerikkilän Urheiluopisto melko lähellä • Upea luonto ja ulkoilu-mahdollisuudet, Kaukolanharjun näkötorni, nuotiopaikkoja ja uimaranta
<p>Susikas www.susikas.fi Vuoden 2016 Kylä</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Susikkaan Kylätalo • Laavu • Srk:n Ierikeskus • Mustialan yhteismetsän tiloja pohjois-Tammelassa 	<p>Kylätalo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teollisuuskeittiö, n.25 m2 • Kahvio, n. 25 m2 • Kudontasali (WO) • Harrastesali, n. 35 m2 • Juhlasali n.70-80 m2 • Ei av-laitteita <p>Noin 100 taloutta Uimaranta</p>
<p>TAMMELAN KIRKONKYLÄ www.tammelankylat.fi Kirstilä - Kytö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Koulukeskus</i> • <i>Urheilukenttä</i> • <i>Manttaali</i> • <i>Entinen Fai:n koulurakennus</i> • <i>Vanha paja</i> • <i>Intro työpaja (Fain vanha koulurakennus)</i> • <i>Kunnantalo</i> • <i>Pappila (srk:n tila)</i> • <i>Oksjärven leirikeskus</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Manttaali: taide-/kerhotila, vieressä nuorisotila, 2-3 tietokonetta • Vanhalla paja: WO:n kudonta • Pappila: hyvät keittiötilat ja luokkatila • Kirstilä – Kytö asuntoaluetta, sijaitsee Tammelan kirkonkylän ja Forssan välissä • Uimaranta • Oksjärven leirikeskus: keittiö- ja ruokailutila 25:lle, majoitustiloja 15:lle, sauna, uimaranta
<p>Teuro – Kuuslammi www.teuro.fi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Teuron koulu</i> • Kuuslammillä monitoimihalli • Teuron kylätalo • VPK:n talo • Lähiliikuntapaikka • Eerolan sauna 	<p>Monitoimihalli Kuuslammillä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korjaamohalli • Kudontasali (WO) • Kuntosali • Keittiö • Teurastamo • Piha-alueella leikkikenttä <p>Kylätalo Teurolla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilava keittiö suurtaulukoneilla • Iso sali • Asukkaita kylissä yhteensä n. 400 <p>Teurolla kesäkioski ja uimaranta Teuron koululla kesäisin kädentaitojen myyntinäyttely ja kylällä tekniikka-tapahtuma Uimaranta/ luontopolku</p>
<p>Torro www.torro.fi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Torron kappeli 	

Kuva 24. Tammelan kylien tilat ja muuta huomioitavaa.

Kurssisuunnitteluun vaikuttavat myös etäisyydet. Koska joillakin kylillä asukkaita on vähän ja kaivataan aktiivista toimintaa, voi olla järkevää sopia naapurikylän kanssa yhteisistä harrastuksista. Myöskin kurseista syntyviä kuluja kannattaa miettiä etukäteen. Wahren-opiston opettajat saavat opetuskerroista tehdä matkalaskun, jolloin voisi olla edullisempaa saada opettaja lähempää, jopa omalta kylältä. Kuvassa 25 etäisyydet hahmottuvat helposti ja kuva auttaa Wahren-opiston henkilökuntaa kurssisuunnittelussa.

Etäisyys	Tammelaan	Forssaan
Hykkilä/ Lunkaa	8/ 11	16/ 19
Kaukjärvi	5	8
Letku	18	25
Liesjärvi	21	29
Patakangas	23	32
Porras/ Ojainen	12/ 14	20/ 25
Riihivalkama	10	9
Saari/ Kaukola	8	15
Susikas	12	20
Teuro/ Kuuslammi	14/ 18	22/ 25
Torro	19	16

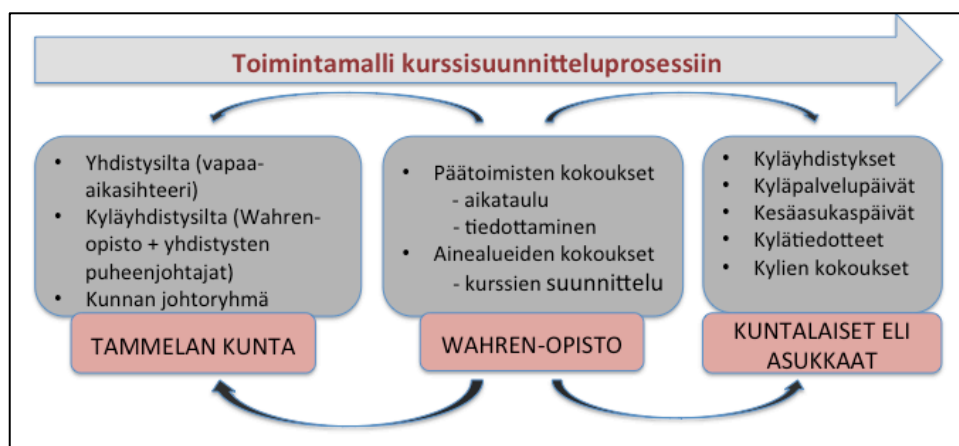
Kuva 25. Etäisyydet kyliltä Tammelan kirkonkylälle sekä Forssan keskustaan.

Kylien tilat ja etäisyydet olen koonnut omista tietolähteistäni käyttäen omaa ammatillista osaamistani, lisäksi olen käyttänyt etäisyyksiin karttatietoja. Tammelan kylien tilataulukon (kuvat 23 ja 24) esitin Tammelan Kylät Ry:n hallituksen kokouksessa ja siihen tehtiin tarvittavat korjaukset kyläkohtaisesti.

5 KURSSISUUNNITTELUN TOIMINTAMALLIEHDOTUS

Luvussa viisi esitän ehdotuksen tulevasta kurssisuunnittelun toimintamallista Tammelan kylille. Malli on muodostunut havainnointien, haastattelujen ja kyselyjen pohjalta sekä omista tiedoistani Wahren-opiston tekstiilityön suunnittelijaopettajana. Lähtökohtana tutkimuksessani minulla on ollut elinikäinen oppiminen, yhteisöllisyys, kylähyvinvointi, kumppanuus toimijoiden välillä, käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset sekä palvelumuotoilu. Toimintamalliin olen hyödyntänyt soveltuvin osin palvelumuotoilua. Asiakaslähtöisyyden kautta tähtään palvelun parantamiseen.

Asiakaslähtöisen ja toimivan kurssisuunnittelun toteuttaminen vaatii aktiivisuutta Wahren-opiston toimijoilta, yhteistyökumppaneilta sekä kylien asukkailta. Palvelussa korostuvat eri toimijoiden roolit; keskiössä ovat kunta, Wahren-opisto ja kuntalaiset (kuva 26). Wahren-opiston toiminnasta vastaa päätoiminen henkilökunta yhdessä vuosittain palkattujen tuntiopettajien kanssa. Päätoiminen henkilökunta sopii kurssisuunnittelun aikataulun, tiedottamisen ja pitää eri ainealueiden kokoukset tuntiopettajille. Tammelan kunnassa Wahren-opiston yhteyshenkilö on sivistystoimenjohtaja ja vapaa-ajan toimintojen asiantuntijana toimii vapaa-aikasihteeri. Kunnassa järjestetään kaksi kertaa vuodessa yhdistyksille avoin ilta, johon Wahren-opisto tarvittaessa osallistuu. Kunnantalo on käytössämme myös omaa kyläyhdistysiltaa varten, jossa voidaan ideoida ja sopia kylien kurseista. Kylien asukkaat voivat vaikuttaa aktiivisuudellaan kylien tapahtumiin ja Wahren-opiston kurssitarjontaan. Kylillä asukkaita kokoavia tilaisuuksia ovat kyläyhdistyspäivät, kyläpalvelupäivät, kesäasukaspäivät sekä erilaiset kylien kokoukset. Monessa kylässä tiedotetaan kylien asioista koteihin jaettavaa tiedotteen kautta. Luontevimmin yhteys Wahren-opistoon toimii kyläyhdistysten kautta.

Kuva 26. Kurssisuunnitteluprosessin keskeiset toimijat.

Wahren-opistossa päätoiminen henkilökunta eli rehtori, toimistos sihteeri, tekstiilityön suunnittelijaopettaja, kielenopettaja, näyttämö- ja ilmaisuaineidenopettaja, yhteiskunnallisten aineiden opettaja ja musiikinopettaja kokoustavat säännöllisesti kerran kuussa ja tarvittaessa useammin (kuva 27). Seuraavan lukuvuoden kurssisuunnitteluprosessi aloitetaan edellisen vuoden joulukuussa. Päätoimisen henkilökunnan kokouksessa valitaan yhteyshenkilö Tammelaan. Yhteyshenkilö sopii Tammelan kunnan vapaa-aikasihteerin kanssa yhdistysiltaan osallistumisesta ja Wahren-opiston roolista illassa. Kokouksessa sovitaan myös Wahren-opiston oman kyläyhdistysillan järjestämisestä maaliskuulle. Yhteyshenkilö varaa Tammelan kunnantalolta tilat tilaisuutta varten. Jotta opiston omia kurssiehdotuksia voidaan esittää kylille, sovitaan opettajien kurssiehdotusten palautusajaksi helmikuu.

Tiedottaminen aloitetaan tammikuussa. Rehtori tiedottaa opettajia kurssiehdotusten jättämisestä. Lisäksi tehdään sosiaalisessa mediassa jaettava yleinen mainos, jotta voidaan saada aivan uusia kurssi-ideoita. Tammelan yhdistysilta on tammikuussa ja kokouksessa sovitaan ketkä siihen osallistuvat. Yhdistysillan kurssitoiveet kirjataan ylös. Päätoimiset opettajat sopivat oman ainealueensa kurssisuunnittelukokouksen tammi- tai helmikuulle ja tiedottavat asiasta tuntiopettajia. Päätoimisten kokouksessa suunnitellaan oman kyläyhdistysillan sisältö, sovitaan kuka tekee ja lähettää kutsun kyläyhdistysten puheenjohtajille.

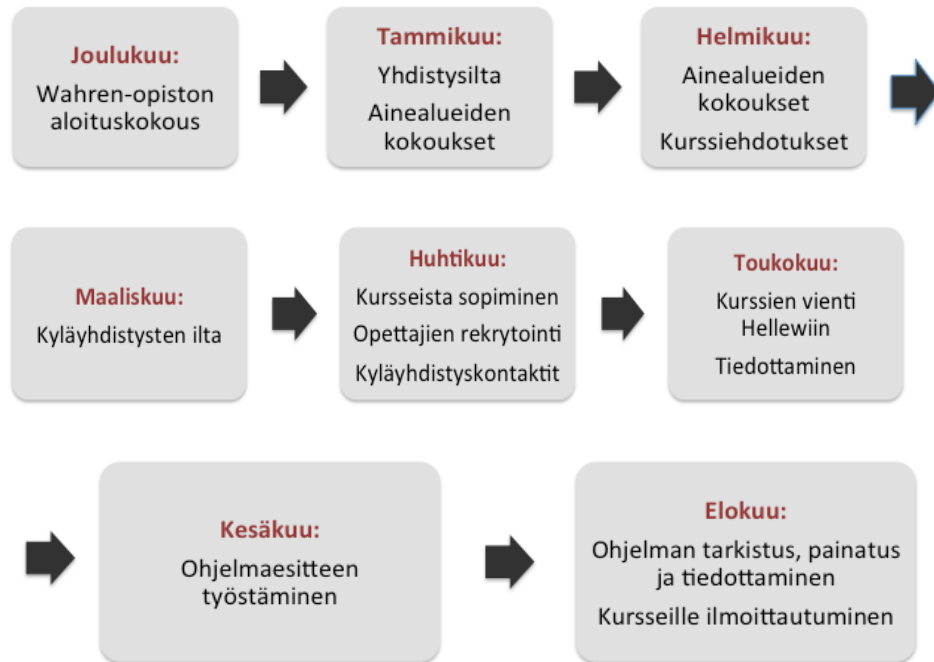
Helmikuussa yhteyshenkilö tekee yhdistysillan toiveista koosteen kyläyhdistysten iltaa varten. Ainealueiden opettajat kokoontuvat suunnittelemaan kursseja. Näistä tuntiopettajien ja päätoimisten opettajien kurseista yhteyshenkilö tekee viimeistään maaliskuun alussa yhteenedon kuun lopussa pidettävään kyläyhdistyksen iltaan. Päätoimisten kokouksessa mietitään valmiiksi kolme tärkeintä kurssiehdotusta kylille. Sovitaan tarkemmin kyläyhdistysillan ohjelma ja aikataulu. Huhtikuussa tehdään kyläyhdistysillan kurssitoiveista yhteenveto, otetaan yhteyttä kyläyhdistysten puheenjohtajiin ja sovitaan kurssijärjestelyistä.

Toimivaan kurssisuunnitteluun tarvitaan yhteistyökumppaneita. Tammelan kunnan avainhenkilöiden rooli on keskeinen tilaisuuksien järjestäjänä ja tiedottamisessa. Kunta toimii linkkinä kyläyhdistysten ja Wahren-opiston välillä, aktiiviset kyläyhdistykset taas linkkinä asukkaiden, kunnan ja Wahren-opiston välillä. Palvelupolku on tällöin melko monitahoinen. Kyläyhdistysten puheenjohtajat tai tiedottajat informoivat asukkaita kurssitoiveiden esittämisestä ja jakavat tietoa esimerkiksi kylätiedotteissa.

<p>WAHREN-OPISTO; Päätoiminen henkilökunta</p> <p>Joulukuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valitaan yhteyshenkilö: Kysyy osallistumisluvan yhdistysillan järjestäjältä tammikuun yhdistysiltaan - Yhteyshenkilö ehdottaa ja sopii Wahren-opiston osuudesta illassa - Sovitaan Wahren-opiston oma kyläyhdistysilta maaliskuulle, tilavaraus Tammelan kunnantalolle - Sovitaan opettajien kurssiehdotusten palautus helmikuun loppuun mennessä -> tuntiopettajien tiedottaminen asiasta <p>Tammikuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laaditaan mainos mediaan kurssiehdotusten jättämisestä - Sovitaan ketkä päätoimisesta henkilökunnasta osallistuvat yhdistysiltaan - Yhdistysilta - Päätoimiset opettajat sopivat oman ainealueen kurssisuunnittelukokouksen ja tiedottavat tuntiopettajia - Sovitaan Wahren-opiston oma kyläyhdistysilta, kuka tekee kutsun ja lähettää sen kyläyhdistysten puheenjohtajille <p>Helmikuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteyshenkilö tekee yhdistysillan toiveista koosteen kyläyhdistysten iltaan - Päätoimisten opettajien ainealueiden kokoukset <p>Maaliskuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhdyshenkilö tekee tuntiopettajien ja päätoimisten opettajien kurssiehdotuksista koosteen kyläyhdistysten iltaan - Mietitään valmiiksi kolme tärkeintä ehdotusta kyläyhdistyksille - Sovitaan kyläyhdistysillan ohjelma ja aikataulu - Kyläyhdistysten ilta <p>Huhtikuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteenvedo kyläyhdistysten illasta ja kurssiehdotuksista - Kontaktit kyläyhdistyksiin, ehdotetaan kurssivaihtoehtoja ja sovitaan lopulliset kurssit
<p>KUNTA + KUNTALAISET</p> <p>Yhdistysilta tammikuussa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wahren-opisto (rehtori/yhteyshenkilö) esittelee kurssisuunnittelun aikataulun. Päätoiminen henkilökunta on mukana eri ainealueiden asiantuntijoina - Ideoidaan yhdessä kursseja kylille - Tiedotetaan Wahren-opiston kyläyhdistysten illasta ja ohjeistetaan kyläyhdistyksiä asukkaiden kurssitoiveiden kuulemisessa kyläyhdistysten päivään (kylätiedotteissa, kokouksissa, kyläpalvelupäivillä jne.) <p>Kyläyhdistysten ilta maaliskuussa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wahren-opisto esittelee tulleet kurssiehdotukset ja ehdottaa mahdollisesti kolme tärkeintä - Kyläyhdistykset esittävät kylien kurssitoiveet - Sovitaan mitä kursseja kylillä tullaan järjestämään <p>Kunnan johtoryhmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wahren-opisto kutsutaan tarpeen mukaan kunnan johtoryhmään
<p>KYLÄYHDISTYKSET</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informoivat asukkaita kurssitoiveiden esittämisestä Wahren-opistolle - Tiedottavat asukkaita esim. kylätiedotteissa
<p>KUNTALAISET ELI ASUKKAAT</p> <p>Vaikuttaminen kurssitarjontaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ottamalla yhteyttä Wahren-opistoon, kyläyhdistysten puheenjohtajaan - Vaikuttaminen kylien kokouksissa

Kuva 27. Yhteenvedo toimintamallista.

Kuvassa 28 esitän yhteenvedona kurssisuunnittelun prosessiaikataulun. Wahren-opiston toiminta; lukuvuoden kurssit ja kurssien hinnat vahvistetaan aina sivistyslautakunnan kokouksissa. Näitä kokouksia en ottanut aikatauluun mukaan, mutta ne voivat jonkin verran vaikuttaa toimintaan.

Kuva 28. Prosessiaikataulu.

Toimintamalli tulee palvelemaan kuntalaisia eli asiakkaita ja helpottaa Wahren-opistoa kurssisuunnittelussa. Kun opetustunteja on käytössä vähän on tärkeää, että ne kohdistuvat oikein. Panostamalla asiakaslähtöiseen kurssisuunnitteluun myös tuotos on parempi. Tämä ehdotus on raami sille, mitä mahdollisuuksia tutkimuksessani tuli esille ja ehdotus tulee muuttumaan ja joustaa tarpeen mukaan.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää asiakaslähtöistä kurssitoimintaa Tammelan kylille ja suunnitella vuosittain toteutettava toimintamalli Wahren-opistolle. Työlle oli selkeä tarve, sillä Tammelan kunnan ja Forsan kaupungin välinen sopimus tuottaa kansalaisopistopalveluja uusittiin siten, että Tammelan kunnasta tuli Wahren-opiston osa-omistaja. Se tarkoittaa sitä, että kurssit tulevat lisääntymään Tammelan kunnassa syksystä 2017 lähtien. Katsoin tarpeelliseksi ja työyhteisöäni hyödyttäväksi suunnitella ehdotuksen toimintamalliksi palvelemaan vuosittaista kurssi-suunnittelua. Tietoperustana käytin elinikäistä oppimista, yhteisöllisyyttä ja kylähyvinvointia, kumppanuutta sekä käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia. Tiedonhankintaprosessissa hyödynsin palvelumuotoilun prosessia ja keskeisenä käsitteenä oli asiakaslähtöisyys. Palvelumuotoiluprosessia hyödyntämällä tähtäsin parempaan asiakaslähtöiseen palveluun. Opinnäytetyötä tehdessäni sain kattavasti tietoa yhteistyökumppaneista, asiakkaista ja mitä toiveita heillä on. Aikataulu oli lyhyt ja opinnäytetyöprosessin aikana en voinut testata toimintamallia, koska kurssisuunnitteluprosessi on pitkä ja siihen pitää varata koko lukuvuosi aikaa. Toisaalta toimintamalli on ehdotus ja sen on tarkoitus joustaa eri tilanteissa ja se tulee varmasti muuttumaan opiston vuosikierron mukana. Toimintamalliehdotusta suunnitellessani olen käyttänyt lisäksi paljon omaa asiantuntemustani. Wahren-opiston muun päätoimisen henkilökunnan tullen ottamaan suunnitteluun mukaan tiiviimmin, kun malli otetaan käyttöön.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi ehdotus toimintamalliksi, mutta myös paljon tietoa kyläasukkaiden harrastuksista, ikärakenteesta, minkä aihealueen kurssija he toivovat ja mitä he kursseilta hakevat. Tekstiilityön opettajana minua ilahdutti se, että käsityöt kiinnostivat asukkaita eniten, myös liikunta, musiikki ja kielet olivat suosittuja aiheita. Lisäksi minulle tuli selkeä käsitys siitä, että Tammelan kyläasukkaat ovat aktiivisia ja haluavat kehittää omien kylänsä toimintaa. Lapsille ja nuorille kylässä on vähän harrastusmahdollisuuksia. Toisaalta toiveet voivat olla sen kaltaisia, että omalla kylällä harrastaminen on mahdotonta.

Käytin tutkimusmenetelminä haastatteluita ja kyselymenetelmää. Mielestäni kummatkin menetelmät olivat tarpeellisia. Haastatteleamalla kyläasukkaita lisäsin ymmärrystä harrastustoiminnan tarpeellisuudesta ja yhteistyön mahdollisuuksista. Kyläasukkaita ja vapaa-ajan asukkaita oli helpoin lähestyä kyselylomakkeella. Suunnittelin sen verkkojakeiluun sopivaksi, jolloin se oli helppo ja nopea täyttää. Toisaalta myös paperinen versio toimi, koska Wahren-opiston potentiaaliset asiakkaat ovat usein iäkkäitä ja tietokoneen käyttö voi olla heille haastavaa. Kyselylomaketta testatessani minulle ehdotettiin kysymyksiä koskien yhdistysväkeä. En pitänyt tarpeellisena liittää kysymyksiä siihen, koska minusta se olisi sekoit-

tanut vastaajia, koska kohderyhmät olivat erilaiset. Jatkossa oman kyselyn voisi tehdä myös Tammelan yhdistyksille. Kyselyn tulosten luotettavuutta voisi myös pohtia. Tulos on vain 102:n ihmisen mielipiteet kysymyksiin, kun Tammelassa on asukkaita yli 6000. Esimerkiksi kysymykseen mitkä kurssien aiheet kiinnostavat sinua, ei voida vetää suoria johtopäätöksiä. Nukkekotikurssit eivät kiinnostaneet ketään, mutta tiedossa on, että alueella on vankka harrastajakuntansa ja kurssit ovat olleet suosittuja. Pohdin, että vastaajat olivat joko entuudestaan kansalaisopiston kursseille osallistuneita ja siten heillä saattoi olla kiinnostusta vastata kyselyyn. Vastaukset ovat suuntaa antavia ja niitä pitää tulkita sen mukaan. Tutkimuksessani olisin voinut kiinnittää enemmän huomiota myös taiteen perusopetukseen. Toisaalta jätin sen tietoisesti pois, sillä opinnäytetyöprosessin aikana on ollut meneillään opetussuunnitelman valtakunnallinen uudistaminen ja uusi opetussuunnitelma julkaistiin vasta lokakuun 2017 alussa. Sen mukaan suunnitelmat uudistetaan kuntatasolle ja uusien suunnitelmien pitää olla valmiina elokuussa 2018.

Opinnäytetyössä halusin ottaa näkökulmaksi käsityön ja kulttuurin. Käsityön ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on tutkittu vielä verrattain vähän. Ei-tieteellisiä artikkeleita aiheesta tulee esiin silloin tällöin. Käsitöitä jo harrastavat tietävät käsitöiden ja kulttuurin harrastamisen terapeuttisen vaikutuksen ja miten elämänlaatu paranee. Jatkotutkimuksen voisikin tehdä siitä, miten kansalaisopistojen käsityökurseille osallistuvat kokevat käsitöiden tekemisen vaikuttavan omaan hyvinvointiin ja terveyteen. Joillekin harrastaminen on uuden oppimista, rentoutumista, elämysten tavoittelua, hyvinvoinnista huolehtimista tai mahdollisuutta olla kanssakäymisissä muiden kanssa. Kyselyn pohjalta päädyin johtopäätökseen, että käyttäjäprofiili muodostuu eläkeläisistä tai yli 50-vuotiaista naisista. Olen aikaisemmin suunnitellut ja kehittänyt yhdessä Valkeakoskiopiston ja Vanajaveden opiston tekstiilitöiden suunnitteliijaopettajien kanssa uudenlaista käsityökurssien tasomäärittämistä. Usein kurssit jaotellaan perus- ja jatkokurssiksi, mutta määrittämiä voisi tehdä käyttäjäprofiilien mukaan. Tulevaisuudessa kurssit jaotellaan kolmeen kategoriaan: käsityöelämys-kurssit, taito kasvaa-kurssit ja haasta itsesi-kurssit. Opinnäytetyössä olisin voinut tutkia kuinka moni kuuluu näihin kategorioihin ja muodostaa näistä käyttäjäprofiilit ja tutkia tarkemmin, mitä heidän kurssit sisältäisivät.

Kyselytutkimus, haastattelut sekä havainnointi osoittivat, että kansalaisopistotoiminta on tärkeää ja monelle kylän asukkaalle henkireikä omassa elämässä. Kyselyyn vastanneet asukkaat halusivat toivottaa menestystä tutkimukseen ja hyviä tuloksia. Kiitettiin runsaasta kurssitarjonnasta, mutta myös toivottiin, että kyselyn pohjalta opetustarjonta todella kehittyy ja laajenee myös Tammelassa. *"On hienoa, että kurssitoimintaa Tammelan kylillä kehitetään, kurssit ovat äärimmäisen tärkeitä kylän yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi ja asukkaiden viihtyvyyden lisäämisessä".* Tyytyväisiä oltiin myös ammattitaitoisiin opettajiin ja siihen, että Wahren-

opisto on olemassa. Huomio kiinnittyi joillakin kurssien lyhentymiseen. Aikaisemmin lukuvuosi oli huomattavasti pidempi, mutta säästösyistä sitä ollaan jouduttu lyhentämään. Kehitysideoita tuli runsaasti ja tutkimuksen tekijänä vahvistui entisestään ajatus siitä, että Wahren-opiston asiakkaita on kuultava entistä enemmän ja otettava mukaan kehitystyöhön. Yhdessä tekemällä, verkostoitumalla saadaan parempia palveluita aikaan, jossa kaikki osapuolet ovat tyytyväisempiä ja toiminta voi kehittyä ja jatkua.

Vapaan sivistystyön opettajana olen kohdannut usein vastakkainasettelua, että onko meidän toiminta tärkeää, kenelle se on tärkeää ja mitä hyötyä siitä on. Työssäni olen huomannut, että parhaiten hyödyt huomaavat käyttäjät. Eräs opiskelijani sanoi hetki sitten kurssillani, että *on se ihanaa, että meillä on tällainen kansalaisopisto missä voi opiskella aikuisenakin kiinnostavia asioita*. Toisaalta loputtomat säästöt ja siitä johtuvat puutteet uuvuttavat myös henkilökunnan ja usko välillä horjuu siihen mikä tässä toiminnassa on tärkeää.

Tällä hetkellä maakuntauudistus ja sosiaali- ja terveystyö ovat leväällä, mutta yksi on varmaa: sivistyksestä tulee kuntien ydintehtävä muutamana vuoden sisällä. Sen jälkeen kun sote lähtee kunnista, uuteen rooliin kunnissa nousevat varhaiskasvatus, perusopetus, lukio, ammatillinen koulutus, vapaa sivistystyö, taide ja kulttuuri, liikunta, kirjastot sekä nuorisotyö. Tällöin kunnan koko idea on rakennettava uudelleen ja siten sivistyspalvelut saadaan palvelemaan parhaiten. Toteutusta haittaavat kuntatalouden kiristämispaineet, koulutuksen valtionosuuksien leikkaukset ja osilta kunnista puuttuvat hankerahat. Uutta rakennetaan samaan aikaan kun taistellaan koulutuksen tasa-arvon, kansalaisuuden yhdenvertaisuuden tai jopa kunnan ja sen koulujen olemassaolon puolesta. Voittajia tässä uudistuksessa ovat ne kunnat, jotka oivaltavat, että sivistystehtävä on entistä velvoittavampi. Sivistyskunnissa opetus- ja kulttuuripalvelut ovat arvossaan. Niillä on suuri merkitys: ne edistävät paikallista identiteettiä, demokratiaa, hyvinvointia ja alueen elinvoimaa. Ne voivat myös merkittävästi ehkäistä syrjäytymistä ja pahoinvointia. Juuri vapaan sivistystyön on todettu lisäävän opiskelijoiden hyvinvointia ja tässä kansalais- ja työväenopistoilla on tulevaisuudessa tärkeä rooli. Tänäkin lukuvuonna kursseista nauttii lähes miljoona ihmistä monestakin eri syystä: uuden taidon oppiminen, yhdessä tekemisestä nauttimisen, ideoiden ja latauksen hakemisen tai rentoutumisen merkeissä. Tätä sivistyssapluunaa ei saa hukata. Vapaa sivistystyö on joustava ja vuonna 2018 se saa uuden koulutustehtävän maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opettajana, kuntien koulutus- ja kulttuuripohja vahvistuu entisestään. Kunnan vetovoimaan vaikuttavat lisäksi lasten valinnat eli taiteen perusopetus on sivistyskunnan tärkeä rakennusaine, jota vapaa sivistystyö toteuttaa. Todellinen sivistyskunta erottuu jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa sillä, koska se ottaa mukaan työhön ja miten verkostoja luodaan. Fiksu kunta muistaa myös, että edelläkävijöitä ovat opetus- ja kasvatustieteen ammattilaiset. (Puustinen 2017, 5.)

”Kansalaisopistot ovat tehokasta yhteisöllistä liimaa kuntalaisten välillä.” Aikuisopiskelijan siitä saamat hyödyt ulottuvat huomattavasti laajemmalle kuin tietojen ja taitojen oppimiseen. Tällä hetkellä Itä-Suomen yliopistossa lasketaan vapaan sivistystyön sosiaalista tuottavuutta. Näitä vaikutuksia pyritään arvioimaan euroina. Aikuiskasvatustieteen professori Jyri Mannisen johtama KAKSin rahoittama tutkimus selvittää, millaisia taloudellisia vaikutuksia kuntalaisille ja kunnille todellisuudessa syntyy. Useissa tutkimuksissa on ilmennyt kuinka fyysinen ja psyykinen terveys paranevat, ystävien määrä lisääntyy ja syntyy sosiaalisia verkostoja. Manninen kiinnostui tutkimaan laajempia hyötyjä ja niiden seurauksia. Miten kansalaisopistopalvelut vaikuttavat kunnan menoihin ja tuloihin? Kun henkilön hyvinvointi paranee, tarvitseeko hän esimerkiksi vähemmän sosiaali- ja terveyspalveluja? Vapaan sivistystyötä ei ole tutkittu aiemmin tästä näkökulmasta, että mitä rahallista hyötyä harrastusluonteiset opinnot tuottavat ihmisille ja yhteiskunnalle. Osasyyn tähän on se, että harrastusluonteisista opinnoista ei ole tilastotietoa samalla tavoin kuin korkeakoulututkinnon suorittaneista on. Lisäksi koko prosessi on erittäin monimutkainen ja haasteellinen. Rahan kieltä on helpompi ymmärtää ja siten toimintoja on helpompi perustella. Kansalaisopistojen on pitänytkin puolustaa olemassaoloaan ja merkitystään, torjua määrärahalleikkauksia ja sopeuttaa toimintaansa vähentyviin resursseihin. Niin Manninen kuin Silveri ovat samaa mieltä siitä, että sosiaali- ja terveysuudistuksen jälkeen kuntien rooli painottuu sivistyspalveluiden tarjoamisen, kuntalaisten hyvinvoinnista sekä työllistettävyydestä ja työllisyydestä huolehtimiseen. Kansalaisopisto on keskeisessä asemassa aikuisväestöä ajatellen. Mannisen viime vuonna tekemä esitutkimus antaa jo viitteitä tulevasta. Sen mukaan valtion, kunnan ja aikuisopiskelijan yhteisesti kansalaisopistoon investoima euro tuotti jopa 6,9 euron nettohyödyn. Terveystilan paranemisen talousvaikutuksiksi Mannisen esitutkimus osoitti 2 200 euroa opiskelijaa kohti. Nämä luvut puhuvat sen puolesta, että vapaalla sivistystyöllä on merkittävä rooli kuntatalouden kokonaisuudessa. Samantyyppiset aiemmat tutkimukset myös puoltavat tätä tulosta. (Silveri 2017, 22-24.)

Kansalaisopistojen liiton toiminnanjohtaja Jaana Nuottanen kertoo liiton jäsentiedotteessa (2017), että sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyessä maakuntien vastuulle opetus- ja kulttuuripalvelujen kokonaisuus jää kunnan suurimmaksi toimialaksi. Uudistuksen jälkeen sivistyspalvelujen osuus kuntien toimintakuluista tulee olemaan noin 60 prosenttia.

Opinnäytetyötä tehdessäni Tammelassa oli vireillä neljän kyläkoulun lakkauttaminen ja kunnanvaltuuston päätös tästä tuli joulukuussa 2017. Teuron, Letkun, Myllykylän ja Kaukjärven koulut tullaan lakkauttamaan ja kirkonkylällä sijaitsevat, entiset Forssan ammatti-instituutin tilat remontoimaan perusopetuksen käyttöön. Näistä vaikutuksista Wahren-opistolle ei vielä tiedetä, tulevatko kyläkoulut myyntiin vai toimivatko koulut jatkossa kylien yhteisinä kokoontumispaikkoina. Opinnäytetyöprosessi oli

mielenkiintoinen ja se oli myös antoisa. Minut otettiin Tammelassa positiivisesti vastaan ja kannustettiin ja autettiin tutkimuksen tekemisessä. Tutkimusta tehdessäni verkostoni laajenivat entisestään ja Tammelan kylistä tuli minulle ja koko Wahren-opistolle kumppani. Tätä kumppanuutta on jatkossa helpompi vaalia. Kynnys ottaa yhteyttä puolin ja toisin madaltui selvästi.

Ihmisten vapaa-aika tulee jatkossa lisääntymään ja työhön käytetty aika vastaavasti vähenemään. Vapaa-ajasta on tullut yhä tärkeämpi tekijä terveyden edistäjänä. Kansalaisopistot vastaavat ihmisten vapaaehtoiseen kehittämistarpeeseen joustavasti ammattitaitoisen henkilöstön, hyvien yhteistyöverkostojen avulla ja reagoi nopeasti muuttuviin tarpeisiin tai kurssitoiveisiin. Wahren-opisto toteuttaa elinikäistä oppimista aina lapsista ikäihmisiin ja ottaa huomioon eri ikäisten tarpeet. Kurseja järjestetään eri puolilla Wahren-opiston toiminta-aluetta ja edistetään jatkossakin kyläläisten hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Tämä tutkimus on alku käyttäjälähtöiseen kurssisuunnitteluun ja toivottavasti jonkinlainen päänaavaus kuntalaisiin niin Tammelassa kuin Forssassakin.

LÄHTEET

Frisk, O. & Tulkki, H. (2005). *Kulttuuriavain*. 1. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Harju, A. (2013). Sivistystyön yhteiskunnallinen ulottuvuus. Teoksessa A. Harju & J. Rintala (toim.) *Sivistymisen idea – Vapaan sivistystyön eetosta etsimässä*. Vantaa: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry, 144 - 182.

Heikkinen, H. (2015). Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Jyväskylä: PS-kustannus, 204- 219.

Hyysalo, S (2006). *Käyttäjätieto ja käyttäjätutkimuksen menetelmät*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Hyysalo, S. (2009). *Käyttäjä tuotekehityksessä. Tieto, tutkimus, menetelmät*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 97. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Hyypä, M. & Liikanen, H-L. (2005). *Kulttuuri ja terveys*. 1. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hyypä, M. (2013). *Kulttuuri pidentää ikää*. 1. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Jauhiainen, A. (2012). Johdanto. Teoksessa A. Jauhiainen (toim.) *Yhteisöllisesti oppien parempiin tuloksiin*. Savonia-ammattikorkeakoulun julkaisusarja D5/4/2012. 1. painos. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu. 7 – 10.

Joronen, L., Ahola, J., Lampinen, O. & Niemelä, S. (1997). *Oppimisen ilo, Kansallinen elinikäisen oppimisen strategia*. Komiteamietintö 1997:14. 2. painos. Helsinki: Opetusministeriö.

Kananen, J. (2014). *Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kauppila, J. (2006). Elinikäinen oppiminen suomalaisessa oppimisyhteiskunnassa. Teoksessa J. Suoranta., J. Kauppila & H. Rekola. *Aikuiskasvatuksen risteysasemalla, johdatus aikuiskasvatukseen*. Sarja B. Oppimateriaalia; N:o 23. Joensuu: Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 39 - 40.

Kiviniemi, K. (2015). Design- eli suunnittelututkimus opetus- ja kasvatusalalla. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmeto-*

deihin I. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 220-240.

Kurki, L. (2006). Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa L. Kurki, & E. Nivala (toim.) *Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen, johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Tampereen Yliopisto, 115-191.

KvantiMOTV (2003). Otos ja otantamenetelmät. Haettu 18.7.2017 osoitteesta
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>

KvaliMOTV (n.d). Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Haettu 18.7.2017 osoitteesta
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Lähteenoksa, M. (2008). *Viisas arki opas yhteisöllisyyteen*. Helsinki: Like Kustannus.

Maaseutupolitiikka (n.d.). *Mitä kumppanuus on?* Haettu 19.3.2017 osoitteesta
http://www.maaseutupolitiikka.fi/kumppanuus/mita_kumppanuus_on

Maijanen, H & Haikara, P. *Kumppanuus-käsikirja. Näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen*. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu A.8: (2014). Haettu 18.7.2017 osoitteesta
https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjW_M_B4ZnVAhXjK5oKHRzQCVwQFggjMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.maaseutupolitiikka.fi%2Ffiles%2F3828%2FKumppanuuskasikirja.pdf&usg=AFQjCNE18yFgXb4IYNbgfdgH9sNvXYrWGQ

Miettinen, S. (2016). Palvelumuotoilu - yleissuunnittelua, empatiaa ja osallistumista. Teoksessa S. Miettinen (toim.) *Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. 3. painos. Helsinki: Teknologiatieto Teknova Oy, 20 - 41.

Mustialan Kartano (n.d.). Haettu 13.8.2017 osoitteesta
<http://www.mustialankartano.fi>

Mustialan yhteismetsä (n.d.). *Vuokrattavat tilat*. Haettu 13.8.2017 osoitteesta <http://www.mustialanyhteismetsa.fi/>

Nuottanen, J. (2017). Uutta sivistyskuntaa muokkaamassa. *Kansalaisopistojen liiton jäsentiedote 2017* (syyskuu), 2.

Opetushallitus (n.d.). *Vapaa sivistystyö*. Haettu 19.3.2017 osoitteesta
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo

Otala, L. (1999). Osaajana opintiellä. Opas elinikäisen oppimisen matkalle. Helsinki: WSOY.

Pohjolainen, P. (2017). *Kylähyvinvointi. Mistä se koostuu ja kuinka sitä on edistetty? Hankkeita ja toimijoita*. JAKE - Järjestö- ja kansalaistoiminnan kehittämishanke 2013 - 2017. Kuopio: Pohjois-Karjalan Kylät ry.

Puustinen, M. (2017). Sivistysväylä rakennetaan nyt. *Opettaja* 15, 5.

Pöllänen, S. (2008). Käsiyö terapiana ja terapeuttisena toimintana. *Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä, kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä*, 91-105. Haettu 4.7.2017 osoitteesta <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pollanen.htm>

Pöllänen, S (2014). Yle: Käsiyö voi antaa virkistystä sekä tasapainon ja elämän tarkoituksellisuuden tunnetta. *Yle-uutiset, Etelä-Savo*. Haettu 4.7.2017 osoitteesta http://yle.fi/uutiset/sinikka_pollanen_kasityo_voi_antaa_virkistysta_seka_tasapainon_ja_elaman_tarkoituksellisuuden_tunnetta/7531915

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. (2011). *Tutkimuksen voimasanat*. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Silveri, P. (2017). Tutkijat laskevat hyötyjä euroina. Mitä kansalaisopisto tuottaa? *Polemiikki* 2017(3), 22-26.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2015). Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Toimintaohjelman 2010-2014 loppuraportti. Haettu 4.7.2017 osoitteesta taiteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3578-5>

Svala & Joutsi (2017). Tammela. Haettu 13.1. 2018 osoitteesta <http://www.jukkajoutsi.com/tammela.html>

Tammelan kunta (2016). Tammelassa tapahtuu.

Tammelan kunta (2017). Tammelan kylät. Haettu 3.3.2017 osoitteesta http://www.tammela.fi/kylat_ja_kylien_kehittaminen/

Tammelan Kylät Ry (n.d.). Kyläyhteisöt. Haettu 20.5.2017 osoitteesta <http://www.tammelankylat.fi/>

Tammelan Kylät Ry:n esite (n.d.). Yhteistyötä Tammelan malliin!

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (n.d.). *Hyvinvointi. Hyvinvoinnin osatekijät*. Haettu 16.6.2017 osoitteesta <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

Tilastokeskus (2006). Hämeen liitto.

Tuomisto, J. (2003). Elinikäisen oppimisen toinen sukupolvi- unohtuiko jostain? Teoksessa P. Sallila (toim.) *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus*. Aikuiskasvatuksen 44. Vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 49 - 83.

Tuulaniemi, J. (2011). *Palvelumuotoilu*. Helsinki: Alma Talent.

Vapaa Sivistystyö ry. Vapaa sivistystyö. Haettu 19.3.2017 osoitteesta <http://www.sivistystyo.fi/index.php?k=10433>

Valli, R (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vehkalahti, K. (2008). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Viirkorpi, P. (2004). Kumppanuusjohtamisen rakenteita ja käytäntöjä. Kumppanuusjohtamisen tarkastelua hyödyntäen Harava-projektin työverstaan tuloksia. Helsinki: Suomen kuntaliitto ja lastensuojelun keskusliitto. Haettu 18.6.2017 osoitteesta https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjH5_HX35nVAhXjAJokHXqYBoIQFggjMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.maaseutupolitiikka.fi%2Ffiles%2F3849%2FKumppanuusjohtamisen_rakenteita_ja_kaytantoja.pdf&usg=AFQjCNGUHmW-7NfVvr2wDbSFFcWDDJsZvA

Vähälä, E. (2003). *Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin*. Licensiaattityö. 1. painos. Kuopio: Kuopion muotoiluakatemia.

TIEDOTE KUMPPANI-ILTAMIIN

Tiedote**Kumppani-iltamat 14.12. Tammelassa****- lähtölaukaus käytännön kumppanuuksille kunnan kanssa!**

Yhteistyöstä elinvoimaa – Tammelan kumppanihanke kutsuu tammelalaisia, niin asukkaita, yrittäjiä kuin päättäjiä ja vapaaehtoistoimijoita keskiviikkona 14.12. klo 18 järjestettävään Kumppani-iltamaan Tammelan kunnantalolle. Illan asiapuolen teemana on kyläpalvelut.

Iltaan rakennetaan kyläpalvelukartta, jota kokoamaan toivotaan paikallisia yrittäjiä ja yhdistyksiä. Kyläpalvelu on asukkaita lähellä, omalla kylällä. Se on palvelu, joka auttaa siinä, että eläminen ja arki on sujuvaa ja mukavaa. Kartalla halutaan tehdä näkyväksi sitä, mitä palveluja Tammelan kylillä on nyt ja mitä arkea helpottavia palveluja tarvittaisiin jatkossa. Ennen tilaisuuden alkua pyydetään yrittäjiä ja yhdistyksiä tulemaan paikalle ja tuomaan oma kyläpalvelu kartalle. Kartan rakentamisessa avustaa tekstiiliohjeita Marja-Leena Kangasniemi-Saari Wahren-opistolta.

Kunnan virkamiesjohto tuo kukin esille omalta toimialaltaan, missä käytännön asioissa siellä nähdään mahdollisuuksia kumppanuudelle. Kunnanjohtaja Kalle Larssonin tiiminä toimivat illassa hallintojohtaja Anitta Hietaniemi, sivistystoimenjohtaja Mari Haapanen ja kaavoittaja Miika Tuki. Siltä pohjalta yleisö pääsee puimaan, onko samaa mieltä. Mitkä palvelut ovat tärkeitä ja missä asioissa saattaisi lyötyä kumppaneita mukaan rakentamaan tulevaisuuden Tammelaa.

Illan juontaa Maaseutupolitiikan neuvostosta Tauno Linkoranta, joka tuo kumppaniterveisä valtakunnantasolta.

Kumppani-iltamat herättää ajattelemaan palveluja uudella tavalla. Esimerkki uudesta on tänä syksynä käynnistynyt kyläpalvelupäivä Susikkaan kylätalolla. Kerran kuussa pienelle kylälle tuodaan palvelut, eikä sieltä aina tarvitse lähteä palvelujen perässä keskustoihin.

Kumppani-iltamat on nimensä mukaisesti myös uudenlaiset iltamat. Iltamapuolesta ja yllätysosuuksista vastaa kulttuuriohjaaja Maarit Murtomäki-Halonen. Palvelujen järjestäminen on kuntalaisia koskettava tärkeä asia. Nyt niitä hämmennetään iloisesti yhdessä.

Kumppani-iltamat käynnistää *Yhteistyöstä elinvoimaa – Tammelan kumppanihankkeen*. Tämä Tammelan Kylät ry:n Leader-hanke auttaa viemään asioita kumppanuudella käytäntöön. Yhteistyökumppanina ja tukena kyläpalvelujen kehittämisessä ja kumppaneiden löytämisessä toimii Hämeen Kylät ry:n maakunnallinen hanke *Omalta kylältä Hämeessä*.

Lisätietoja

Tammelan Kylät ry puheenjohtaja Eija Laine 050 917 2454

Hämeen Kylät ry, Omalta kylältä Hämeessä -hanke kyläasiamies Elina Leppänen 0400 944 868

Maaseutupolitiikan neuvoston erityisasiantuntija Tauno Linkoranta 044 303 9990

KUTSU KUMPPANI-ILTAMIIN

Sinulle!

Asukas, yrittäjä, yhdistystoimija, luottamushenkilö!

Yhteistyöstä elinvoimaa – Tammelan kumppanihanke kutsuu Sinut kumppani-iltaan!

ke 14.12. KUMPPANI-ILTAmat

klo 18 – 20 Tammelan kunnantalolla

17.30 alkaen kahvitarjoilu ja Tammelan kyläpalvelukartta rakentuu

Kyläpalvelupaneelissa puidaan porukalla kyläpalvelukartan äärellä, mitä asioita voisimme hoitaa tulevaisuuden Tammelassa kumppaneina.

Kunnanjohtaja Kalle Larssonin tiiminä toimii illassa hallintojohtaja Anitta Hietaniemi, sivistystoimenjohtaja Mari Haapanen ja kaavoittaja Miika Tuki. He tuovat kukin esille omalta toimialaltaan, missä asioissa siellä nähdään mahdollisuuksia kumppanuudelle.

Oletko samaa mieltä?

Missä asiassa Sinä, asukas, yrittäjä, vapaaehtoistoimija voisit olla rakentamassa yhteistä Tammelaa?

Kumppani-ilta käynnistää Yhteistyöstä elinvoimaa – Tammelan kumppanihankkeen, mikä auttaa viemään asioita kumppanuudella käytäntöön.

European Regional
Development Fund
European Investment Bank

KUTSU YHDISTYS-ILTAAN

Tammelan kunta

11.1.2017

Yhdistyksille

Hei!

Tammelan kunnan kulttuuripalvelut järjestää **Yhdistys-illan ti 31.1.2017 klo 18.00 kunnanvaltuuston kokoushuoneessa**

Tilaisuudessa kokoamme tietoja vuoden 2017 tapahtumista mm. Mikaelin tapahtuma ja erityisesti yhdistysten merkkivuosista. Lisäksi puhumme yhdistysten yhteistyöstä, Tammelassa tapahtuu 2017 julkaisusta sekä Wahren-opiston kursseista 2017-2018. Mitä haluaisit opiskella Tammelassa?

OHJELMA

klo 18.00	Kahvit
klo 18.15	Yhdistysväen esittely
klo 18.30	Mitä haluaisit opiskella Tammelassa? Mitä kursseja toivotaan kaudelle 2017-2018. Paikalla myös Wahren-opiston opettajia
klo 19.00	Kerätään tietoja ja keskustellaan tämän vuoden tapahtumista ja TT17 julkaisusta. Viettäkö yhdistyksesi merkkivuosi?
klo 19.15	SUOMI100- ajatuksia –vielä ehtii mukaan!
klo 19.30	Mitä toiveita yhdistyksillä on kunnan suuntaan? Tule kertomaan toiveesi?

Ilmoittautumiset kahvitarjoilun järjestämiseksi viimeistään 27.1.2017 mennessä vapaa-aikatoimeen; paivi.klemela@tammela.fi tai 050 3765162

Tervetuloa yhdistysiltaan!

Yhteistyöterveisin,

Päivi Klemelä
Vapaa-aikasihteeri

TAMMELA

TIEDOTE VERKKOKYSELYSTÄ

Hyvä tammelalainen vakituinen asukas tai kesäasukas!

Tämä kysely liittyy Wahren-opiston suunnittelijaopettaja Marja-Leena Kangasniemi-Saaren YAMK -opinnäytetyöhön: **Wahren-opiston asiakaslähtöisen kurssitoiminnan kehittäminen Tammelaan käsityön ja kulttuurin näkökulmasta.**

Osoite verkkokyselyyn: <https://response.questback.com/tammela/xff03divvi>

Vastaamalla kyselyyn voit vaikuttaa siihen, mitä kursseja Wahren-opisto voisi tulevaisuudessa kylälläsi järjestää. Jos haluat, voit jättää lopuksi yhteystietosi 30 €:n kurssilahjakortin arvontaa varten. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä vastaajan henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille.

Kyselyyn vastataan klikkaamalla hiirellä sopivaa vastausvaihtoehtoa ja/tai noudattamalla mahdollisia kysymyskohtaisia ohjeita. (Kysymyksissä ei voi palata takaisinpäin, sillä toiminto ei toimi kaikissa selaimissa.)

Paperisia vastauslomakkeita on saatavana mm. Tammelan kunnantalon palvelupisteestä, Tammelan kirjastosta, Letkun Puodista, Teuron lauantaikahviosta, Portaasta (Raija Honkalan kautta Härkäpostista), Susikkaalta ja Wahren-opiston toimistosta (Wahreninkatu 11 B, Forssa).

Vastausaikaa on elokuu.

Lämpimästi kiittäen!

Marja-Leena Kangasniemi-Saari, Wahren-opisto

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä -koulutusohjelma (HAMK)

VERKKOKYSELY

Hyvä tammelalainen vakituinen asukas tai kesäasukas!

Opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa YAMK -tutkintoa, kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä –koulutusohjelmassa.

Tämä kysely liittyy opinnäytetyöhöni: **Wahren-opiston asiakaslähtöisen kurssitoiminnan kehittäminen Tammelaan käsityön ja kulttuurin näkökulmasta.** (Wahren-opisto on Forssan ja Tammelan seudun kansalaisopisto.)

Vastaamalla kyselyyn voit vaikuttaa siihen, mitä kursseja Wahren-opisto voisi tulevaisuudessa kylälläsi järjestää. Jos haluat, voit jättää lopuksi yhteystietosi. Vastaneiden kesken arvotaan 30 € :n arvoinen kurssilahjakortti. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä vastaajan henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille.

Vastaa tämän tutkimuslomakkeen kysymyksiin klikkaamalla hiirellä sopivaa vastausvaihtoehtoa ja/tai noudattamalla muita mahdollisia kysymyskohtaisia ohjeita.

Lämpimästi kiittäen!

Suunnittelijaopettaja Marja-Leena Kangasniemi-Saari
Wahren-opisto

Kysely tammelalaisille

1. Asuinkylän nimi:

---

2. Oletko

- Vakituinen asukas
- ”Kesäasukas”

3. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

4. Ikä

- 18-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- yli 80

5. Onko kylälläsi riittävästi harrastustoimintaa johon voisit osallistua?

Kyllä, mitä harrastuksia?

Ei

En tiedä

6. Onko kylälläsi **käsityökurseja** joihin voisit osallistua?

Kyllä, mitä kurseja?

Ei

En osaa sanoa

7. Oletko osallistunut Wahren-opiston kursseille **Tammelan alueella**?

Kyllä, mille kursseille?

En, miksi?

---

8. Oletko osallistunut Wahren-opiston kursseille **Forssassa**?

Kyllä, mille kursseille? (Voit vastata ainealueittain, esim. käsityö, kielet, liikunta jne.)

En, miksi?

---

9. Miksi osallistuit/ osallistuisit kurssille? **Voit valita useamman vaihtoehdon.**

- Oppiakseni uusia asioita
- Tavatakseni muita ihmisiä
- Tutustuakseni muihin ihmisiin
- Rentoutuakseni
- Elämysten vuoksi
- Terveysteni vuoksi
- Muu syy, mikä?

---

10. Mitkä kurssien aihealueet kiinnostavat sinua? **Voit valita useamman vaihtoehdon.**

- Avoin yliopisto
- Historia, yhteiskunta ja talous
- Kielet
- Kotitalous
- Kulttuuri
- Kuvataiteet
- Muotoilu, käden taidot
- Musiikki
- Muu yleissivistävä koulutus
- Näyttämötaiteet
- Puutarhatalous
- Psykologia ja kasvatus
- Sanataide ja kirjallisuus
- Taiteen perusopetus
- Tanssi ja liikunta
- Terveystenhoito
- Tietotekniikka
- Joku muu, mikä?

---

11. Mitkä seuraavista **käden taitojen** kursseista kiinnostavat sinua? **Voit valita useamman vaihtoehdon.**

- Askartelu
- Betonikurssit
- Erilaisia käsityötekniikoita samalla kurssilla
- Hopeatyöt
- Huovutus
- Huonekalujen verhoilu ja entisöinti
- Huonekalujen tuunaus
- Kankaankudonta
- Kankaanpainanta
- Kansallispukuompelu
- Keramiikka

- Kirjansidonta
  - Kirjonta
  - Korukurssit
  - Kuvanveisto
  - Kuvataide yleensä
  - Lasityöt
  - Luonnonmateriaalit (esim. risutyöt)
  - Maalaus
  - Metallityöt
  - Neule- ja lankatyöt
  - Nukkekotikurssit
  - Nypläys
  - Perinteiset käsityötekniikat
  - Piirustus
  - Puutyöt
  - Taiteen perusopetus aikuisille
  - Taiteen perusopetus lapsille ja nuorille
  - Tilkkutyöt
  - Tuunaus
  - Uudet käsityötekniikat
  - Vaateompelu
  - Värjäys
  - Joku muu, mikä?
-
-
-

12. Osallistuisitko vuodenaikojen tai juhlapäivien mukaan teemoitetuille **kädentaitojen** kursseille?

- Jouluaiheiset kurssit
  - Pääsiäisaiheiset kurssit
  - Juhla-aiheiset kurssit
  - Joku muu, mikä?
-
-
-

Käden taidot eivät kiinnosta minua

13. Oletko halukas osallistumaan Wahren-opiston järjestämille matkoille ja retkille?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kädentaitomessut
  - Muut messut
  - Retket
  - Ulkomaan matkat
  - Kulttuurimatkat
  - Joku muu, mikä?
-

- En ole kiinnostunut

14. Sopiva ajankohta osallistua kursseille? **Voit valita useamman vaihtoehdon.**

- Arki-ilta lukuvuoden aikana
 Arkipäivä lukuvuoden aikana
 Viikonloppu lukuvuoden aikana
 Kesällä arki-iltana
 Kesällä arkipäivänä
 Kesällä viikonloppuna
 Kaikki vaihtoehdot käyvät

15. Sopiva kurssin pituus tunneissa?

- Alle 10
 11-20
 21-30
 31-40
 41-50
 51-60
 Yli 60
 Kaikki vaihtoehdot käyvät

16. Miten kauaksi **pisimmillään** olet valmis kulkemaan kurssille?

	Viikoittain lukuvuoden aikana	Viikonloppukurssille
Alle 5 km	☐	☐
6-10 km	☐	☐
11-15 km	☐	☐
16-20	☐	☐
21-25	☐	☐
26-30	☐	☐
31-35	☐	☐
36-40	☐	☐
yli 40	☐	☐

17. Ovatko kurssien hinnat mielestäsi?

- Edulliset
 Sopivat
 Kalliit
 En osaa sanoa

18. Mikä vaikuttaa eniten kurssipäätökseesi?

- Kurssin sisältö
 Kurssin hinta
 Kurssin pituus
 Kurssin ajankohta
 Kurssin etäisyys kodistasi

Joku muu asia, mikä?
_____

19. Oletko tyytyväinen Wahren-opiston nykyiseen kurssitarjontaan?

- Kyllä
 En, miksi?

_____
_____
_____

20. Mitä haluaisit opiskella Wahren-opistossa tulevaisuudessa?

_____
_____
_____

Seuraavat kysymykset koskevat talouteesi kuuluvia lapsia.

21. Minkä ikäisiä lapsia kuuluu talouteesi?

_____
_____
_____

Talouteeni ei kuulu lapsia. **Kysymykset 22-24 voit jättää huomioimatta.**

22. Osallistuuko lapsesi kotikylällesi järjestettävään harrastustoimintaan?

Kyllä, mihin?

_____
_____
_____

Ei, miksi?

_____
_____
_____

23. Mitä harrastuksia lapsesi toivoo? (Tähän kysymykseen toivon vastattavan yhdessä lapsen kanssa). Ilmoita myös lapsen ikä/ toive.

_____
_____
_____
_____
_____

24. Kuinka kauaksi **pisimmillään** lapsesi voisi mennä harrastamaan?

	Viikoittain lukuvuoden aikana	Satunnaisesti
Alle 5 km	☐	☐
6-10 km	☐	☐
11-15 km	☐	☐
16-20 km	☐	☐
21-25 km	☐	☐
26-30 km	☐	☐
31-35 km	☐	☐
36-40 km	☐	☐
yli 40 km	☐	☐

Lopuksi

25. Mitä muuta haluaisit sanoa?

---

26. Tähän voit **halutessasi** jättää nimesi ja puhelinnumerosi. Yhteystietojen jättäneiden kesken arvotaan 30 €:n arvoinen kurssilahjakortti.

Nimi _____

Puhelinnumero _____

Lämmín kiitos!